

Palvelutasopäätös 2023

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimi

Hyväksytty Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen
aluevaltuustossa 21.11.2022 § 8

Käsittelyhistoria	
Toimielin	Päivämäärä
Turvallisuuslautakunta	17.8.2022
Turvallisuuslautakunta	14.9.2022
Lausuntopyynnöt palvelutasopäätöksen 2023 luonnoksesta (lausuntoaika 3.-21.10.2022)	
Turvallisuuslautakunta	3.11.2022
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto (neuvottelu lausuntojen perusteella tarkistetusta PTP-luonnoksesta PSAVI:n kanssa)	10.11.2022
Turvallisuuslautakunta	11.11.2022
Aluehallitus	15.11.2022
Aluevaltuusto (päätös PTP2023:n hyväksymisestä)	21.11.2022

Sisälllys

1 YLEISTÄ	5
1.1 Palvelutasopäätöstä koskeva lainsäädäntö ja ohjeet	5
1.2 Palvelutasopäätöksen tarkoitus	5
1.3 Palvelutasopäätösprosessi ja palvelutasosta päättäminen	5
1.4 Palvelutasopäätöksen voimassaoloaika	6
1.5 Valtakunnalliset strategiset päämäärät	7
1.6 Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen strategiset päämäärät.....	8
1.6.1 Pelastuslaitoksen palveluajatus	8
1.6.2 Pelastuslaitoksen arvot	8
1.6.3 Pelastuslaitoksen kriittiset menestystekijät	8
2 EDELLISEN PALVELUTASOPÄÄTÖSKAUDEN SEKÄ UHKIEN JA RISKIEN ARVIOINTI.....	10
2.1 Meneillään olevan palvelutasokauden arviointi	10
2.2 Uhkien ja riskien arviointi.....	10
2.3 Palvelutason seuranta ja johtopäätökset.....	12
3 POHJOIS-POHJANMAAN HYVINVOINTIALUEEN PELASTUSTOIMI.....	13
3.1 Pelastustoimen organisointi.....	13
3.2 Pelastustoimen henkilöstö	15
3.2.1 Päätoiminen henkilöstö	15
3.2.2. Sopimushenkilöstö.....	16
3.3. Pelastuslaitoksen paloasemat.....	17
4 PALVELUTASOPÄÄTÖS, YHTEISET PALVELUT	19
4.1 Yhteisten palveluiden nykytilan kuvaus.....	19
4.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023	19
4.3 Talous-, HR- ja hallintopalvelut	20
4.4 Tekniset palvelut	20
4.5 TKIO-palvelut.....	21
4.6 Resurssitoimisto	22
4.7 Työsuojelu, työturvallisuus ja työhyvinvointi	23
4.8 Viestintä	24
5 PALVELUTASOPÄÄTÖS, ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY	26
5.1 Onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden nykytilan kuvaus	27
5.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023	28
5.3 Pelastustoimelle kuuluva valvonta	29
5.4 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus ja neuvonta sekä valvontayhteistyö	30

5.5 Turvallisuusviestintä.....	31
5.6 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä ja onnettomuuksiin varautumisessa	32
5.7 Palontutkinta.....	33
6 PALVELUTASOPÄÄTÖS, PELASTUSTOIMINTA	35
6.1 Pelastustoiminnan nykytilan kuvaus.....	35
6.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023	36
6.3 Pelastustoiminnan edellyttämä paloasemaverkko.....	37
6.4 Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä ja valmius.....	38
6.5 Pelastustoiminnan kalusto ja varusteet.....	40
6.6 Toimintavalmius ja pelastusmuodostelmien hälyttäminen	41
6.6.1 Pelastussukellusvalmius.....	44
6.6.2 Vaarallisten aineiden torjunta ja CBRNE-valmius.....	45
6.6.3 Öljyntorjunta.....	46
6.6.4 Kansainvälinen pelastustoiminta ja Arctic Rescue Team (ART).....	47
6.6.5 Meripelastusvalmius	48
6.6.6 Suuronnettomuusvalmius ja ruuhkatilanteet.....	48
6.6.7 Valmiuden säätely.....	49
6.7 Pelastustoiminnan johtaminen	50
6.8 Pelastustoimen ohjeet ja suunnitelmat.....	51
6.9 Yhteistyö pelastustoiminnassa	52
7 PALVELUTASOPÄÄTÖS, TILANNEKESKUS.....	53
7.1 Tilannekeskuksen nykytilan kuvaus	53
7.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023	53
7.3 Tilannekeskuspalvelut ja toimintojen organisointi.....	55
8 PALVELUTASOPÄÄTÖS, VARAUTUMINEN JA VALMIUSSUUNNITTELU	57
8.1 Varautumisen nykytilan kuvaus	57
8.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023	57
8.3 Varautumisen ja valmiussuunnittelun organisointi ja tavoite.....	58
8.4 Kuntien valmiussuunnittelun ohjaus ja yhteistoiminta eri turvallisuustilanteissa	58
8.5 Koulutus	59
8.5.1 Poikkeusolojen suojeleorganisaation koulutus	59
8.6 Valmiusharjoitukset	59
8.7 Väestön suojaaminen.....	60
8.7.1 Väestönvaroitussjärjestelmät.....	60
8.7.2 Säteilynvalvonta.....	60

8.7.3 Väestönsuojat ja väestön evakuointi	61
8.8 Pelastustoiminnan johtaminen eri uhkamallien aikana (häiriötilanteet ja poikkeusolot)	61
8.8.1 Johtamistoiminta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa	61
8.8.2 Pelastuslaitoksen johtokeskus	62
8.8.3 Yhteydet kuntien ylläpitämiin poikkeusolojen suojelumuodostelmiin	62
8.9 Suojelumateriaali ja varaukset.....	62
8.9.1 Henkilöstö, kalusto- ja tilavaraukset.....	63
8.10 Varautumisen ja väestönsuojelun suunnitelmat	63
9 ALUEEN PELASTUSTOIMEN TUOTTAMAT MUUT PALVELUT	64
9.1 Ensivastetoiminta.....	64

Palvelutasopäätöksen 2023 perustelumuiiot

- Jokilaaksojen pelastuslaitoksen riskianalyysi (hyväksytty 3.2.2020)
- Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen riskianalyysi (Hyväksytty 9.9.2020)

1 YLEISTÄ

Palvelutasopäätös (jäljempänä myös PTP) on hyvinvointialueen pelastustoimen lakisääteinen päätös siitä, kuinka se järjestää pelastustoimen lakisääteiset ja palvelutasopäätöksessä sovitut muut tehtävät alueellaan. Keskeisen osan näistä palveluista muodostavat lakisääteiset tehtävät, joita ovat muun muassa pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta, turvallisuusviestintä, valvonta (palotarkastustoiminta) ja pelastustoiminta. Pelastustoimelle vapaaehtoisia tehtäviä ovat mm. ensihoitopalvelua tukeva ensivastetoiminta sekä kuntien varautumisen tukeminen.

1.1 Palvelutasopäätöstä koskeva lainsäädäntö ja ohjeet

Pelastustoimen palvelutasopäätöksen laadintaa koskevat säädökset sisältyvät lakiin pelastustoimen järjestämisestä (613/2021, jäljempänä pelastustoimen järjestämislaki). Palvelutason mitoittamista on käsitelty lain 3 ja 6 §:ssä. Palvelutasosta päättämistä, päätöksen sisältöä, voimassaoloaika, aluehallintovirastolle kuuluvaa palvelutason valvontaa sekä ministeriön norminanto-oikeutta koskevat kohdat sisältyvät lain 6 §:ään.

Pelastustoimen järjestämislakiin kirjatut säädökset ohjaavat palvelutasopäätöksen sisältöä vain karkealla tasolla. Päätöksen sisältöön ja esittämistapaan liittyvä tarkempi ohjaus esitetään pelastustoimen järjestämislain 6 §:n perusteella annettavassa sisäministeriön (jäljempänä myös SM) asetuksessa. Kyseinen asetus on vasta valmisteltavana, joten tämän palvelutasopäätöksen (PTP 2023) laatimisessa on säädösten ohella huomioitu pelastuslain (379/2011) 29 §:ään perustuva sisäministeriön ohje pelastustoimen palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta (SM:n julkaisu 17/2013).

1.2 Palvelutasopäätöksen tarkoitus

Palvelutasopäätökseen on kirjattu pelastustoimen palvelut, joita on lakisääteisesti tarjottava tai joita halutaan tarjota pelastuslaitosta ympäröivälle yhteiskunnalle. Palveluiden tasolla tarkoitetaan muun muassa palveluiden määrää ja laatua sekä palveluiden sijaintia, viiveitä ja maksullisuutta kuvaavia tekijöitä.

Palvelutasopäätös on työkalu pelastustoimen kehittämiseen, mutta sillä on myös informatiivinen tarkoitus. Niin yksittäiset ihmiset kuin myös alueen yritykset, laitokset ja yhteisöt voivat palvelutasopäätöksen avulla tarkastella pelastuslaitoksen tarjoamien palveluiden saatavuutta ja samalla arvioida palveluja täydentävien, omaehtoisten turvallisuusjärjestelyjen tarvetta omassa ympäristössään.

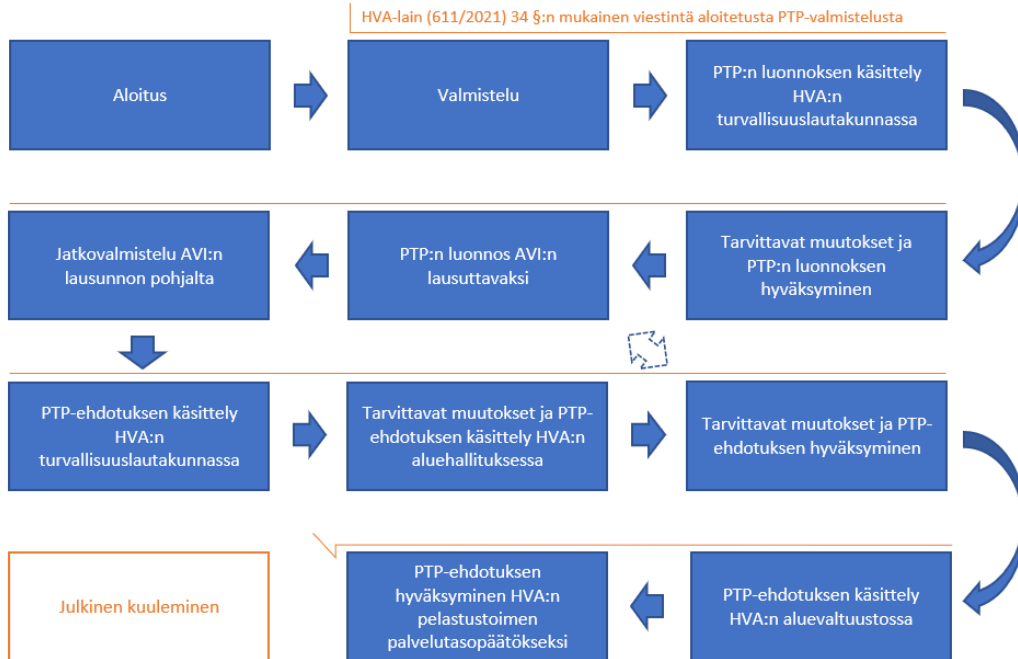
1.3 Palvelutasopäätösprosessi ja palvelutasosta päättäminen

Palvelutasopäätösprosessia määrittelee pelastustoimen lainsäädäntö, mutta myös hyvinvointialueen hallintosääntö (hyväksytty 1.3.2022). Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen hallintosäännössä turvallisuuslautakunnan tehtävänä on valmistella aluehallitukselle ja aluevaltuustolle esitys pelastustoimen palvelutasopäätökseksi. Käytännön valmistelutyö tehdään pelastustoimen henkilöstön keskuudessa virkatyönä.

Ensimmäisessä vaiheessa valmistellaan PTP-luonnos, joka tuodaan turvallisuuslautakunnan käsiteltäväksi. Luonnokseen tehdään turvallisuuslautakunnan tarpeelliseksi katsomat lisäykset ja korjaukset, jonka jälkeen luonnos lähetetään pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 6 §:n mukaisesti aluehallintoviraston lausuttavaksi. PTP-luonnoksen ja aluehallintoviraston lausunnon pohjalta valmistellaan turvallisuuslautakunnassa käsiteltävä PTP-ehdotus. PTP-ehdotukseen tehdään turvallisuuslautakunnan tarpeelliseksi katsomat tarkistukset, jonka jälkeen ehdotus tuodaan aluehallituksen käsiteltäväksi. Jos aluehallituksen edellyttämällä muutoksilla tarkistettu PTP-ehdotus poikkeaa merkittävästi PTP-luonnoksesta, käydään keskeisistä muutoksista keskustelu aluehallintoviraston kanssa. Asiakirjaan tehdään vielä viimeiset tarpeelliset tarkistukset, jonka jälkeen PTP-ehdotus tuodaan pelastustoimen järjestämislain 6 §:n mukaisesti hyvinvointialueen aluevaltuuston hyväksyttäväksi.

Aluevaltuuston päätöksestä voi valittaa hyvinvointialuelain (611/2021) 140 §:n mukaisella aluevalituksella, jonka vuoksi palvelutasopäätöstä koskevat kokousasiakirjat on asetettava julkisesti nähtäväksi.

Palvelutasopäätös on asiakirja, jossa mm. päätetään pelastustoimen palveluiden saatavuudesta pelastustoimialueella. Päätöksen valmistelun aloittamisesta ja työn etenemisestä on viestittävä hyvinvointialuelain 34 §:n periaatteiden mukaisesti.

Kaavio. Palvelutasopäätösprosessi

1.4 Palvelutasopäätöksen voimassaoloaika

Hyvinvointialueet ja myös hyvinvointialueen pelastustoimi aloittavat toimintansa vuoden 2023 alusta alkaen. Valtakunnallisten linjausten mukaan hyvinvointialueen pelastustoimen ensimmäinen palvelutasopäätös laaditaan vuoden 2023 aikana. Koska Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella yhdistyy kaksi pelastuslaitosta, on nähty tarpeelliseksi laatia palvelutasopäätös myös vuodelle 2023. Tämä palvelutasopäätös sisältää keskeisimmät linjaukset, joiden mukaisesti Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimi järjestetään vuonna 2023. Yksityiskohtaisempi, vuoden 2024 alusta alkaen voimaan tuleva palvelutasopäätös laaditaan vuoden 2023 aikana. Koska tämä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen ensimmäinen palvelutasopäätös on voimassa vuoden, huomioidaan lausuntokierroksella saadut lausunnot myös 2024 voimaan tulevan palvelutasopäätöksen valmistelussa.

Pelastustoimen järjestämislain 6 § edellyttää palvelutasopäätöksen laatimista määräajaksi. Lain perustelu-muistion (HE 241/2020 vp) mukaan on tarkoitus, että palvelutasopäätöksen voimassaoloaika noudatteli valtuustokausia siten, että palvelutasopäätös laadittaisiin aina uuden aluevaltuuston aloittaessa toimintansa. Edellisestä poiketen tämä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös on laadittu vain vuotta 2023 varten ja on siten voimassa 1.1.2023-31.12.2023.

Päätös palvelutasopäätöksen 2023 voimassaoloajasta:

- Tämä palvelutasopäätös on voimassa 1.1.-31.12.2023.

1.5 Valtakunnalliset strategiset päämäärät

Pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet on esitetty vuonna 2016 julkaistussa strategiassa Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi – pelastustoimen strategia vuoteen 2025. Strategia nostaa esille seuraavat tavoitteet:

1. Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin perustuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä.
2. Pelastustoimella on valmius vastata riskeihin omalla toimialallaan.
3. Pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteensovittaja ja luotettu yhteistyökumppani.
4. Palvelut on järjestetty laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja yhdenmukaisesti.
5. Jokainen on tietoinen ja kantaa vastuunsa omasta ja yhteisönsä turvallisuudesta sekä ympäröivästä turvallisuudesta.
6. Pelastustoimi kehittää aktiivisesti toimintatapoja.
7. Henkilöstö voi hyvin.

Pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 8 §:n mukaan Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Hyvinvointialueiden pelastustoimea koskevat, vuosien 2023-2026 strategiset tavoitteet, olivat lausuttavana tätä palvelutasopäätöstä laadittaessa. Valtioneuvoston päätöksellä vahvistettavat pelastustoimen strategiset tavoitteet ovat lausuntoaineiston mukaan seuraavat:

1. Hyvinvointialueen pelastustoimi on organisoitu itsehallinnon tarpeet huomioiden siten, että pelastustoimen palvelutaso on turvattu yhdenvertaisesti ja laadukkaasti alueellisesti sekä valtakunnallisesti.
2. Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskiperusteisesti, yhdenmukaisesti ja vaikuttavasti.
3. Pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja se säilyy turvallisuuden lähipalveluna.
4. Pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa.
5. Pelastustoimella on kyky antaa ja vastaanottaa kansainvälistä apua.
6. Pelastustoimen kansallinen kehittäminen perustuu tiedolla johtamiseen ja kansallisesti yhtenäiseen tiedonhallintaan.
7. Pelastustoimen investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta.
8. Pelastustoimen henkilöstöresurssien riittävyys, osaaminen ja hyvinvointi on varmistettu.
9. Pelastustoimen hallinto- ja ohjausjärjestelmä on selkeä.

Vuonna 2021 julkaistu Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta korostaa tavoitteita, joiden mukaan päämääränä on kaikkien turvallisuus ja toisaalta se, että turvallisuus kuuluu kaikille. Selonteon toimenpiteissä korostuvat mm. seuraavat tavoitteet:

- Suomen sisäisen turvallisuuden politiikka perustuu ensisijaisesti ennaltaehkäisyyn. Mahdollisimman moni tapaturma, onnettomuus, rikos ja muu häiriö pyritään estämään ennalta.
- Turvallisuusongelmien juurisyihin vaikutetaan tehokkaasti erityisesti muilla kuin turvallisuusviranomaisten toimilla korostaen ja kehittäen ihmisten ja yhteisöjen omatoimisuutta.
- Hälytyspalvelumme toimivat ja luottamus viranomaisiin ja viranomaistoimintaan on korkea kaikissa väestöryhmissä.

Päätös valtakunnallisten tavoitteiden huomioimisesta:

- Pelastustoimea ohjaavat valtakunnalliset strategiat ja tavoitteet huomioidaan palvelutasopäätöstä laadittaessa.

1.6 Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen strategiset päämäärät

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitosta varten ei ole vielä laadittu pelastustoimen omaa strategiaa. Strategia on tarkoitus laatia vuoden 2023 aikana siten, että sen pohjana ovat muun muassa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen strategia 2023-2030, valtakunnallinen pelastustoimen strategia vuoteen 2025, valtioneuvoston vahvistamat pelastustoimen strategiset tavoitteet vuosille 2023-2026 sekä pelastuslaitoksen omat tarpeet ja tavoitteet. Vuoden 2023 strateginen painopiste on toiminnan hallittu käynnistäminen ja yhteisen suunnan varmistaminen. Vuoden 2024 alusta alkaa seuraava palvelutasopäätöskausi, jonka painopiste on vuotta 2023 enemmän strategisessa kehittämisessä.

Päätös pelastuslaitoksen strategisista päämääristä:

- Palvelutasopäätöksen 2023 laatimisessa ja pelastuslaitoksen toiminnassa huomioidaan 2.5.2022 hyväksytyyn hyvinvointialueen strategian 2023-2030 painopisteet ja strategiset periaatteet, jotka ovat otsikkotasolla seuraavat: Ihmistä varten, Vaikuttavasti yhdessä, Parhaat osaajat ja Rohkeasti uutta.
- Pelastuslaitoksen strategia laaditaan vuoden 2023 aikana.

1.6.1 Pelastuslaitoksen palveluajatus

Pelastuslaitoksen palveluajatus tarkentuu vuoden 2023 aikana laadittavassa pelastustoimen strategiassa. Vuoden 2023 osalta palveluajatus on seuraava:

Pelastuslaitos edistää yksilöiden ja yhteisöjen omatoimista valmiutta ehkäistä onnettomuuksia ja toimia oikein onnettomuustilanteessa sekä tuottaa laadukkaat ja monipuoliset pelastustoimen palvelut joustavasti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

1.6.2 Pelastuslaitoksen arvot

Pelastuslaitoksen toiminnassa noudatetaan hyvinvointialueen strategian mukaisia arvoja, jotka on kirjattu otsikkotasolla seuraavasti:

- Näemme ihmisen
- Kohtaamme ammattitaidolla
- Edelläkävijä vaikuttavuudessa

Pelastuslaitoksen toiminnassa noudatetaan myös pelastustoimialan yhteisiä arvoja, jotka ovat otsikkotasolla seuraavat:

- Inhimillisesti
- Ammatillisesti
- Luotettavasti

Pelastuslaitoksen arvot tarkentuvat vuoden 2023 aikana laadittavassa pelastustoimen strategiassa.

1.6.3 Pelastuslaitoksen kriittiset menestystekijät

Pelastuslaitoksen kriittiset menestystekijät tarkentuvat vuoden 2023 aikana laadittavassa pelastustoimen strategiassa. Vuoden 2023 osalta kriittiset menestystekijät ovat:

- Pelastustoimen palveluiden hallittu siirtäminen hyvinvointialueelle ja toiminnan vakiinnuttaminen.
- Ajantasainen kokonaiskuva yhteiskunnan ja hyvinvointialueen riskeistä.

- Tehokas onnettomuuksien ja niiden seurausten ehkäisy kaikilla pelastuslaitoksen käytettävissä olevilla, sekä yhteistyöverkoston mahdollistamalla riskienhallintakeinoilla.
- Kyky tuottaa lainsäädännön ja palvelutasopäätöksen edellyttämät pelastustoimen palvelut kaikissa turvallisuustilanteissa.
- Ammattitaitoinen ja motivoitunut henkilöstö sekä toiminnan edellyttämä nykyaikainen kalusto, varusteet, toimitilat ja ICT-ympäristö.
- Riittävät taloudelliset resurssit ja henkilöstöresurssit.

2 EDELLISEN PALVELUTASOPÄÄTÖSKAUDEN SEKÄ UHKIEN JA RISKIEN ARVIOINTI

Palvelutasopäätöksen (jäljempänä myös PTP) sisältöä ohjaa pelastustoimen järjestämislain 4 ja 6 §:n vaatimukset sekä sisäministeriön (jäljempänä myös SM) ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta. Sisäministeriön ohjeen mukaan palvelutasopäätöksen tulee perustua meneillään olevan palvelutasokauden arvioinnin, uhkien arvioinnin ja edellisen kauden kehittämissuunnitelman pohjalta tehtyihin johtopäätöksiin.

2.1 Meneillään olevan palvelutasokauden arviointi

Nyt laadittava PTP 2023 on Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimen ensimmäinen palvelutasopäätös. Meneillään olevan PTP-kauden arvioinnissa tarkastellaan Oulu-Koillismaan ja Jokilaaksojen pelastuslaitosten nykyisten palvelutasopäätöksien toteutumista.

Jokilaaksojen ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitokset yhdistyvät 1.1.2023 Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitokseksi. Kummallakin pelastuslaitoksella on ollut säädösten, pelastustoimialueen tarpeiden ja ajantasaisten riskianalysien pohjalta laaditut palvelutasopäätökset.

Pelastuslaitosten palvelut ovat olleet suuressa kuvassa lainsäädännön edellyttämällä tasolla ja palveluihin ollaan yleisesti tyytyväisiä. Merkittävimpinä haasteina ovat olleet alueellisesti kattavan pelastustoiminnan toimintavalmiuden järjestäminen ja ajoittain henkilöstön saatavuus. Toimintavalmiuden haasteet liittyvät osin toimintavalmiuden järjestämistavan muutoksiin (päivystys – varallaolo), osin vaikeuksiin tavoittaa riskialueita pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen edellyttämässä aikarajoissa. Henkilöstön saatavuuteen ja riittävyyteen liittyviä vaikeuksia on ollut pelastuslaitosten onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden sekä osin pienempien paloasemien pelastustoiminnan palveluiden järjestämisessä.

Pelastuslaitosten toimitilat, kalusto, varusteet, ICT-ympäristö sekä taloudelliset resurssit ovat olleet pääosin pelastuslaitosten tarpeiden mukaisia. Kummallakin pelastuslaitoksella on toimitilatarpeita (paloasemat), joita on vietävä eteenpäin myös hyvinvointialueiden pelastustoimen käynnistymisen jälkeen.

Pelastuslaitosten toiminta perustuu lainsäädäntöön ja palvelutasopäätösten määrittelyihin, mutta laitosten välillä on toiminnallisia eroja, joita on yhteen sovitettava tässä ja tulevaisuuden palvelutasopäätöksissä. Meneillään olevan palvelutasopäätöskauden arviointia käsitellään tarkemmin palvelualuekohtaisissa teksteissä.

Covid-19

Covid-19-pandemia ja sen leviämisen ehkäisemiseksi tehdyt toimet heikensivät merkittävästi turvallisuusviestinnän ja osin myös valvonnan toteutumia vuosien 2020-2022 aikana. Pandemialla ei ollut merkittävää vaikutusta kiireellisen pelastustoiminnan palveluiden saatavuuteen.

2.2 Uhkien ja riskien arviointi

Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut merkittävästi keväällä 2022 Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Uusi turvallisuustilanne korostaa muun muassa maanpuolustukseen, rajaturvallisuuteen, huoltovarmuuteen, väestönsuojeluun ja muiden yhteiskunnan kriittisten toimintojen turvaamiseen sekä yhteiskunnan resilienssiin liittyviä valmiuksia. Arjen turvallisuustiedot ja -taidot sekä vastuunotto omasta ja lähimmäisten turvallisuudesta yhdessä turvallisuusviranomaisten kanssa, luovat hyvän pohjan selviytyä myös vakavammista kriisitilanteista. Turvallisuusympäristön muutosten myötä valtakunnallinen tavoite: Suomi on maailman turvallisimaa maa, on entistä enemmän ajankohtainen.

Pelastustoimen järjestämislain 3 ja 6 §:n mukaan pelastustoimen palvelutaso on mitoitettava alueella esiintyviä onnettomuusuhkia ja tarpeita vastaavaksi. Palvelutasoa määritettäessä on huomioitava myös pelastustoimialueella esiintyvät kansallisesti merkittävät riskit, pelastustoimen kansalliset ja kansainväliset yhteistoimintatarpeet, poikkeusolojen tilanteet sekä valtioneuvoston määrittämät valtakunnalliset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle.

Onnettomuusuhkien arvioimisen menetelmäohjeena on sisäministeriön ohje pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta (SM:n julkaisu 21/2012). Kyseiseen toimintavalmiushjeeseen perustuvat muun muassa onnettomuusuhkien tarkastelutapa ja vaatimukset riskialueiden tavoittamiselle. Ohje määrittelee lisäksi perusteita pelastustoiminnan muodostelmille, niiden hälyttämiseksi ja johtamiselle. Toiminta-valmiushjetta ja sen vaikutusta pelastustoiminnan mitoittamiseen on käsitelty tarkemmin riskianalyyseissä sekä palvelutasopäätöksen pelastustoimintaa koskevassa osassa.

Pelastustoimen järjestämislain tarkoittama onnettomuusuhkien arviointi esitetään pelastustoimialueen riskianalyyseissä. Riskianalyysi sisältää mm. kattavan kuvauksen pelastuslaitoksen toimintaympäristöstä, onnettomuusriskeistä ja pelastuslaitoksen käytettävissä olevista riskienhallintakeinoista. Riskianalyysi käsittelee onnettomuusriskejä sekä onnettomuuskehityksen ilmiöitä ja trendejä päivittäisistä onnettomuuksista aina suuronnettomuuksiin ja poikkeusolojen tilanteisiin saakka. Riskianalyyseissä on myös arvioitu pelastuslaitoksen toimintakykyä onnettomuusriskeihin nähden sekä toimintavalmiuteen liittyviä kehittämistarpeita.

Päätös uhkien ja riskien arvioinnista

- Vuoden 2023 palvelutasopäätöksen riskiperustana käytetään Jokilaaksojen pelastuslaitoksen 3.2.2020 hyväksyttyä riskianalyysejä ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen 9.9.2020 hyväksyttyä riskianalyysejä. Uusi, koko pelastustoimialuetta koskeva riskianalyysi laaditaan vuoden 2024 alusta voimaan tulevaa palvelutasopäätöstä varten.
- Pelastustoiminnan toimintavalmiuden määrittämisen perustana käytetään uusinta käytettävissä olevaa, regressiomallin avulla laadittua riskialuejakoa, jota täydennetään riskiruudun määrittävillä onnettomuuksilla (ks. SM:n ohje pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta).
- Normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisen perustana käytetään normaaliajan uhkamallia. Yksityiskohtaisemmat poikkeusolojen riskit selvitetään yhteistyössä sotilasviranomaisten ja muiden yhteistoimintaviranomaisten kanssa. Poikkeusolojen uhkakuvat esitetään pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmassa.
- Uhkamallit ja riskianalyytit luodaan siten, että ne ovat tietojen asiasisältö huomioiden eri viranomaisten hyödynnettävissä.
- Palvelutasopäätöksen ja pelastuslaitoksen palvelutuotannon perustana olevaa riskianalytiikkaa sekä toimintaympäristön ja onnettomuuskehityksen seuranta (PELL 43 §) tehdään pelastuslaitoksen TKIO-palveluissa, jossa toimintaa varten on varattu 1 htv.

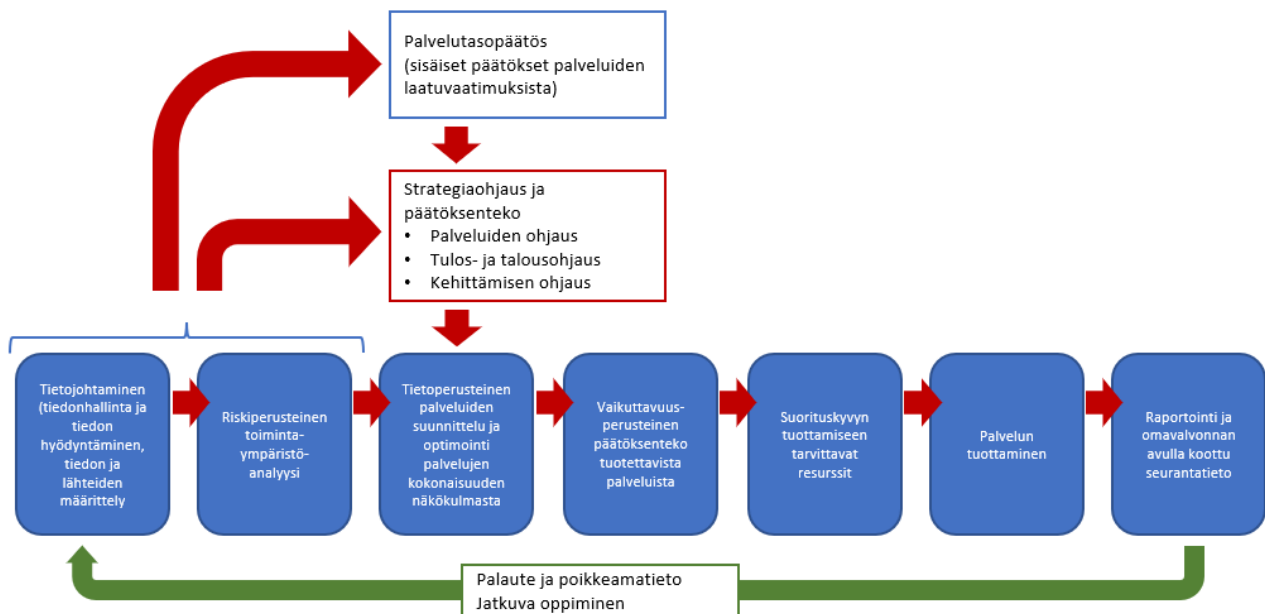
Onnettomuusuhkia ja niihin varautumista käsitellään useissa valtakunnallisissa selonteoissa, ohjelmissa ja strategioissa, jotka on pyritty huomioimaan sekä riskianalyyseissä että palvelutasomärittelyssä. Kyseisiä asiakirjoja ovat muun muassa:

- Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta (VN, 2021:48)
- Pelastustoimen strategia 2025 (SM, 2016:18)
- Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki (SM, 2019:33)
- Kansallinen riskiarvio (SM, 2019:5)
- Pohjois-Pohjanmaan alueellinen riskiarvio (11.12.2018)
- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (VN:n periaatepäätös 2.11.2017)
- Suomen kyberturvallisuusstrategia 2019 (VN:n periaatepäätös 3.10.2019)
- Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelma 2021-2030 (STM, 2020:33)
- Kokonaisresilienssi ja turvallisuus (VN, 2019:17)
- Paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset (SM, 2019:2)
- Alueellista turvallisuussuunnittelua ja varautumista tukeva seuranta-, arviointi- ja ennakointimalli (VN, 2020:21)

2.3 Palvelutason seuranta ja johtopäätökset

Pelastuslaitoksen palvelualueet ovat velvollisia huolehtimaan palvelutasopäätöksessä päätetyn palvelutuotannon toteutumisesta. Palvelutason seuranta tehdään palvelualueilla sekä keskitetysti osana pelastuslaitoksen omavalvontaohjelmaa. Osassa palvelutuotantoa, kuten pelastustoiminnassa, palveluiden toteutumisen seuranta on oltava reaaliaikaista. Seurannalla varmistetaan, että kiireellinen avunsaanti toteutuu. Määrävälein tehtävä kattavampi seuranta ja raportointi tehdään osana toiminnallisten ja taloudellisten tulosten raportointia. Raportointitaajuus toteutetaan hyvinvointialueen konsernipalveluissa ja/tai turvallisuuslautakunnassa määritettävällä tavalla lähtökohtaisesti neljännesvuosittain. Vuonna 2023 turvallisuuslautakunta seuraa kaikkien riskiluokkien toimintavalmiusaikojen toteutumisprosenttia kuukausittain paloasemakohtaisesti ja tekee tarvittaessa alueen turvallisuutta vahvistavia toimenpiteitä ja/tai niitä koskevia esityksiä.

Riittävän palvelutason tuottamisessa havaitut ongelmat johtavat poikkeamatietoon ja korjaaviin toimenpiteisiin pelastustoimen omavalvontamallin periaatteiden mukaisesti.

Kuva. Pelastustoimen omavalvontamalli, Pelastustoimen kumppanuusverkosto 2021 (muokattu alkuperäisestä kaaviosta)

3 POHJOIS-POHJANMAAN HYVINVOINTIALUEEN PELASTUSTOIMI

Hyvinvointialueiden perustamisesta annetun toimeenpanolain (616/2021) 4 §:n ja pelastustoimen järjestämisestä annetun järjestämislain (613/2021) 1 §:n mukaan, julkisoikeudellisina yhteisinä toimivat hyvinvointialueet vastaavat pelastustoimen tehtävien järjestämisestä.

Hyvinvointialueista, niihin kuuluvista kunnista ja hyvinvointialueiden nimistä säädetään toimeenpanolain (616/2021) 6-7 §:ssä. Sen mukaisesti Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueeseen ja samalla Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimialueeseen kuuluvat seuraavat kunnat:

Alavieska, Haapajärvi, Haapavesi, Hailuoto, Ii, Kalajoki, Kempele, Kuusamo, Kärsämäki, Liminka, Lumijoki, Merijärvi, Muhos, Nivala, Oulainen, Oulu, Pudasjärvi, Pyhäjoki, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Raahe, Reisjärvi, Sievi, Siikajoki, Siikalatva, Taivalkoski, Tyrnävä, Utajärvi, Vaala ja Ylivieska. Nimi Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos on johdettu suoraan pelastustoimialueen nimestä.

Kartta: Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimialue

3.1 Pelastustoimen organisointi

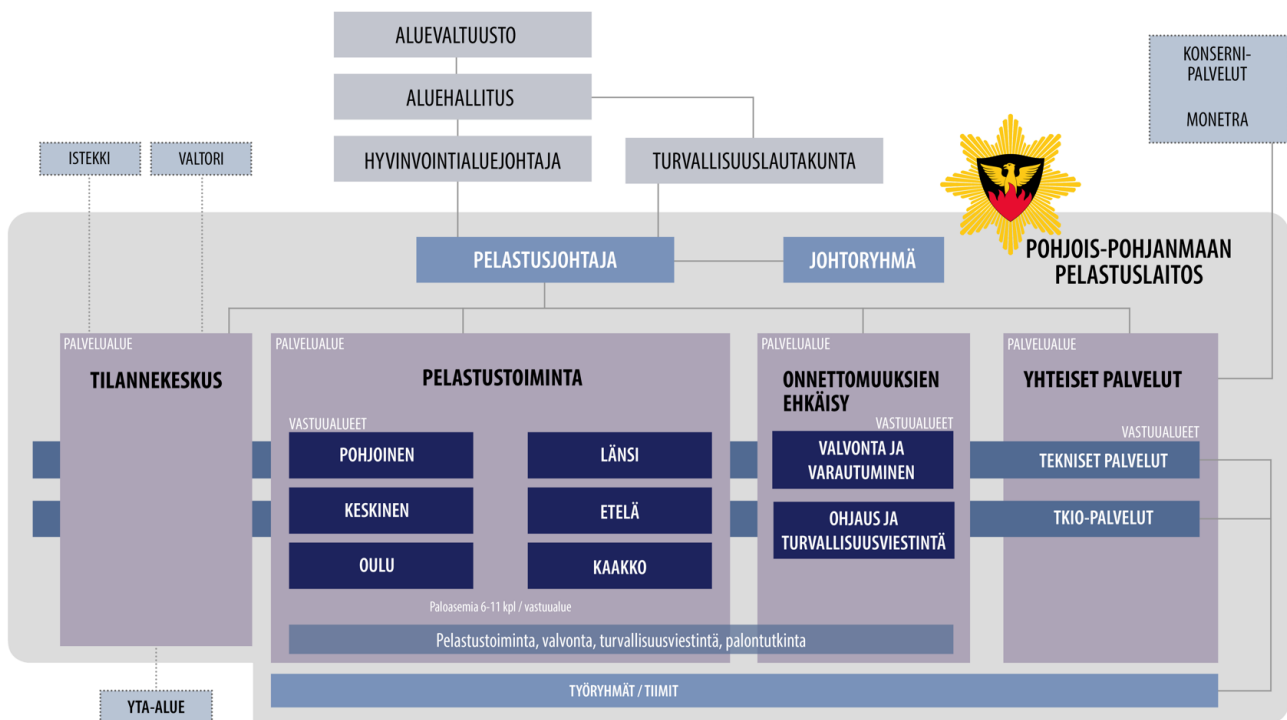
Hyvinvointialueen pelastustoimen organisoinnin perusteet on määritetty hyvinvointialueen hallintosäännössä. Hallintosäännön mukaan Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos on osa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialuekonsernia ja organisaatiossa rinnakkainen toimiala sote-palveluille.

Hyvinvointialuekonsernissa ylintä päätäntävaltaa käyttävät aluevaltuusto, -hallitus ja hyvinvointialuejohtaja. Aluehallitus päättää hyvinvointialuejohtajan esityksestä muun muassa pelastustoimen toimialuejohtajasta. Aluehallitus päättää hyvinvointialuejohtajan ja pelastustoimen toimialuejohtajan esityksestä myös pelastustoimen toimialuetta varten perustettavista viroista ja toimista sekä toimialueen palvelualueista. Palvelualueiden alaisista vastuualueista päättää toimialuejohtajan esityksestä hyvinvointialuejohtaja. Vastuualueita pienemmistä vastuuyksiköistä päättää palvelualuejohtajan esityksestä toimialuejohtaja.

Hyvinvointialuekonsernin toimikunnista turvallisuuslautakunnan tehtävänä on muun muassa seurata ja arvioida pelastuslaitoksen palveluiden lainmukaisuutta, vaikuttavuutta ja palvelutason toteutumista.

Edellä kuvattujen periaatteiden mukaisesti pelastustoimen toimialuetta (pelastuslaitosta) johtaa pelastustoimen toimialuejohtaja (pelastusjohtaja). Toimiala on jaettu neljään palvelualueeseen, jotka ovat: Tilannekeskus, pelastustoiminta, onnettomuuksien ehkäisy ja yhteiset palvelut. Palvelualueita johtavat pelastuspäällikkö nimikettä käyttävät palvelualuejohtajat. Pelastustoiminnan vastuualue on jaettu kuuteen vastuualueeseen (johtaa palopäälliköt), onnettomuuksien ehkäisy kahteen vastuualueeseen (johtaa paloinsinöörit) ja yhteiset palvelut kahteen vastuualueeseen (johtaa kehittämisspäällikkö ja tekninen päällikkö). Pelastuslaitoksen henkilöstö- ja taloushallinnon palvelut sekä viestinnän palvelut tuotetaan hyvinvointialueen konsernipalveluiden kautta. Pelastuslaitoksen monijäsenisenä toimielimenä ja samalla pelastuslain (379/2011) 26 §:n mukaisena pelastusviranomaisena toimii aluehallitus (hallintosääntö, 12 §).

Hyvinvointialueella noudatetaan yksijohtajajärjestelmää. Kunkin organisaatiotason johtajalla ja esihenkilöllä on toiminnallinen ja taloudellinen kokonaisvastuu johtamastaan toiminnasta.

Kaavio: Pelastuslaitoksen hallinnollinen organisaatio

Kustannusvaikutus

Tämän palvelutasopäätöksen kustannusvaikutus on kaikki palvelualueet huomioiden 40 608 602 € (vuoden 2023 talousarvio, bruttokustannus).

3.2 Pelastustoimen henkilöstö

Pelastuslaitoksen henkilöstö jakaantuu päätoimiseen henkilöstöön ja sopimushenkilöstöön. Sopimushenkilöstöä käytetään pelastuslain 25 ja 51 §:n periaatteiden mukaisesti erityisesti pelastustoiminnassa, mutta myös turvallisuusviestinnässä ja muissa soveltuissa pelastustoimen tehtävissä.

Pelastuslain (379/2011) 26 §:n tarkoittamia alueen pelastustoimen pelastusviranomaisia ovat pelastusjohtaja, hyvinvointialueen aluehallitus (hallintosääntö, 12 §) sekä pelastusjohtajan määräämät pelastusviranomaisina toimivat viranhaltijat (hallintosääntö, 34 §).

3.2.1 Päätoiminen henkilöstö

Pelastuslaitoksen päätoimiselle henkilöstölle perustettavista viroista ja toimista päättää pelastusjohtajan osalta hyvinvointialueen aluevaltuusto ja muun henkilöstön osalta pelastusjohtajan esityksestä aluehallitus. Pelastuslaitoksen päätoimisen henkilöstön kokonaismäärä on noin 350 henkilöä, joka on vastaava kuin yhdistyvien pelastuslaitosten henkilöstömäärä vuoden 2022 päättyessä. Henkilöstö jakaantuu palvelualueille siten, että tilannekeskuksen henkilöstömäärä on kolme henkilöä, pelastustoiminnan noin 300 henkilöä, onnettomuuksien ehkäisyyn 24 henkilöä ja yhteisten palveluiden noin 21 henkilöä. Hyvinvointialueen konsernipalveluissa on lisäksi noin 9 henkilötyövuoden työpanos, joka kohdistuu pelastustoimen henkilöstö- ja taloushallintoon. Henkilöstön sijoittuminen palvelualueille ei kerro koko toimenkuvaa, koska osalla henkilöstöä toimenkuvaan kuuluu usean palvelualueen tehtäviä. Esimerkiksi osa palotarkastajista voi osallistua pelastustoiminnan tehtävien suorittamiseen.

Päätös päätoimisesta henkilöstöstä

- Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen päätoimisen henkilöstön kokonaismäärä noudattelee pääosin yhdistyvien laitosten henkilömäärää.
- Johtavassa asemassa ja hallinnollisissa tehtävissä olevien henkilöiden määrä pienenee.
- Riittävällä henkilöstömäärällä ja henkilöstön osaamisella varmistetaan pelastustoimen palveluiden toteutuminen lainsäädännön ja palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Päätoimisen henkilöstön työaikamuoto määräytyy tehtävän mukaan. Onnettomuuksien ehkäisyyn ja yhteisten palveluiden palvelualueilla sekä ylemmän päällystön osalta myös tilannekeskuksen ja pelastustoiminnan palvelualueilla noudatetaan yleisesti KVTES:n mukaista toimisto- tai yleistyöaikaa. Kiireelliseen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön työaika on tyypillisesti vuorotyötä, mikäli poikkeuslupa sen mahdollistaa.

Päätoimisen henkilöstön työaikamalleissa on pelastuslaitoskohtaisia eroavaisuuksia. Vuoden 2023 aikana noudatettavasta työaikamallista päätetään ja työaikamallin edellyttämät poikkeusluvut haetaan syksyn 2022 aikana. Työaikamalleihin liittyvät eroavaisuudet pyritään poistamaan siten, että yhdenmukaiset työaikamallit ovat käytössä vuoden 2024 alusta alkaen.

Pelastustoimen päätoimisen henkilöstön määrässä ja kelpoisuudessa noudatetaan pelastuslain ja -asetuksen vaatimuksia sekä pelastusalan ohjeita. Näistä merkittävimpiä ovat Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM, 21/2012), Pelastussukellusohje (SM, 48/2007) sekä Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM, 5/2016). Jos kelpoisuusvaatimukset edellyttävät paikallisten olosuhteiden perusteella tarkennuksia, päätetään niistä hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti. Henkilöstömitoituksesta sekä tämän palvelutasopäätöksen vaikutuksesta henkilöstömäärään on kerrottu tarkemmin palvelualuekohtaisissa teksteissä. (kohdat 4, 5 ja 6).

Pelastustoiminnan päätoimisen henkilöstön kelpoisuusvaatimusten toteutumisen valvonta alkaa rekrytoinnista. Valintapäätöksiä tehtäessä varmistetaan, että tehtävän kelpoisuusvaatimukset toteutuvat. Fyysisen toimintakyvyn toteutumisen seuranta (tasotestit) sekä pakollisen harjoittelun ja muun henkilö- tai henkilöryhmäkohtaisen täydennyskoulutuksen tarvemäärittelyä ja toteutumisen seuranta varten on

henkilöstösuunnittelujärjestelmä. Jokaisen työntekijän ja esihenkilön tehtäviin kuuluu valvoa tehtäväkohtaisten kelpoisuusvaatimusten toteutumista sekä arvioida koulutus- ja osaamistarpeita yhdessä työntekijän/henkilöstöryhmien kanssa. Pelastuslaitoksen TKIO-palvelu tukee ko. työssä.

3.2.2. Sopimushenkilöstö

Päätoimisen henkilöstön ohella sopimushenkilöstö muodostaa keskeisen osan pelastuslaitoksen henkilöstöstä. Sopimushenkilöstön työpanos kohdentuu pääasiassa pelastustoimintaan, mutta sopimushenkilöstöllä on merkittävä rooli myös muun muassa turvallisuusviestinnän järjestämisessä. Valmiuskiireelliseen pelastustoimintaan perustuu suurimmassa osassa pelastustoimialuetta sopimushenkilöstön käyttöön.

Pelastuslaitoksen sopimushenkilöstö jakaantuu sivutoimiseen sopimushenkilöstöön (henkilökohtainen sopimus hyvinvointialueen pelastustoimen kanssa) ja sopimuspalokuntien henkilöstöön (henkilöstö, joka on liittynyt pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen tehneeseen palokuntayhdistykseen eli sopimuspalokuntaan).

Yhdistyvien pelastuslaitosten sopimushenkilöstön kokonaismäärä oli vuoden 2022 päättyessä yhteensä noin 836 henkilöä, josta noin 476 henkilöä on tehnyt henkilökohtaisen työsopimuksen pelastuslaitoksen kanssa ja noin 360 on liittynyt sopimuspalokuntaan. Sopimushenkilöstön määrä vaihtelee kuukausittain jonkin verran.

Pelastustoimelle tuotettavasta palvelusta, siitä maksettavasta korvauksesta, yhdistystoiminnan tukemisesta ja muista menettelytavoista on sovittu pelastuslaitoksen ja sopimushenkilöstön välisessä aluesopimuksessa sekä palokunta- ja yhdistyssopimuksissa. Nämä sopimukset siirretään sopimushenkilöstön, yhdistyvien pelastuslaitosten ja hyvinvointialueen välisellä siirtosopimuksella hyvinvointialueen pelastustoimelle. Siirtosopimus on hyväksytty Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen väliaikaisessa valmistelutoimielimessä 21.2.2022.

Siirtosopimuksen perusteella Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle siirtyviä palokuntia ja yhdistyksiä on sopimuspalokuntien osalta 19 kpl ja sivutoimisen henkilöstön muodostamien palokuntayhdistysten osalta 17 kpl. Aluesopimusten sekä palokunta- ja yhdistyssopimusten yhtenäistäminen toteutetaan tulevien palvelutasopäätöksien aikana. Sopimushenkilöstön määrään liittyvät tavoitteet on käsitelty tarkemmin pelastustoiminnan palvelualueella käsittelevässä kohdassa (kohta 5).

Päätös sopimuspalokuntatoiminnasta

- Pelastuslaitos käyttää sopimushenkilöstöä pelastustoimen palveluiden tuottamiseen pelastuslain 25 ja 51 §:n asettamissa rajoissa. Yhdistyvien pelastuslaitosten sekä sopimuspalokuntien ja palokuntayhdistysten väliset aluesopimukset, palokuntasopimukset ja yhdistyssopimukset siirretään hyvinvointialueen pelastustoimelle 21.2.2022 hyväksytyin siirtosopimuksen periaatteiden mukaisesti. Pelastuslaitos pyrkii uusimaan palokuntasopimukset vuoden 2023 aikana yhteistyössä alueen sopimuspalokuntien kanssa.
- Sopimuspalokuntatoiminnan toimintaedellytykset turvataan ja toimintaa kehitetään yhteistyössä sopimuspalokuntien ja palokuntayhdistysten kesken.

Sopimuspalokuntatoimintaan kuuluu myös palokuntanuorisotyö ja palokuntanaistyö. Nuoriso- ja/tai naisosastoja ei ole kaikilla palokuntayhdistyksillä, mutta toiminta on pelastustoimialueella merkittävää. Nuoriso-osastoilla on tärkeä merkitys sopimushenkilöstön käyttöön perustuvien hälytysosastojen henkilöstörekrytoinnissa. Suurella osalla hälytysosastoihin kuuluvista henkilöistä, kuten myös suurella osalla pelastuslaitoksen päätoimisesta henkilöstöstä, on nuoriso-osastotausta. Palokuntanaistoiminta monipuolistaa sopimuspalokuntatoimintaa ja tukee pelastustoiminnan ja pelastustoimelle kuuluvan turvallisuusviestinnän tehtävien suorittamista. Parhaimmillaan nuoriso- ja naispalokuntatyö muodostaa koko perheen palokuntaharrastuksen, joka tuottaa henkilöstöä hälytysosastoihin, tukee viranomaistoimintaa ja lisää turvallisuusasioissa oma-aloitteisten ja turvallisuuteen myönteisesti suhtautuvien henkilöiden määrää.

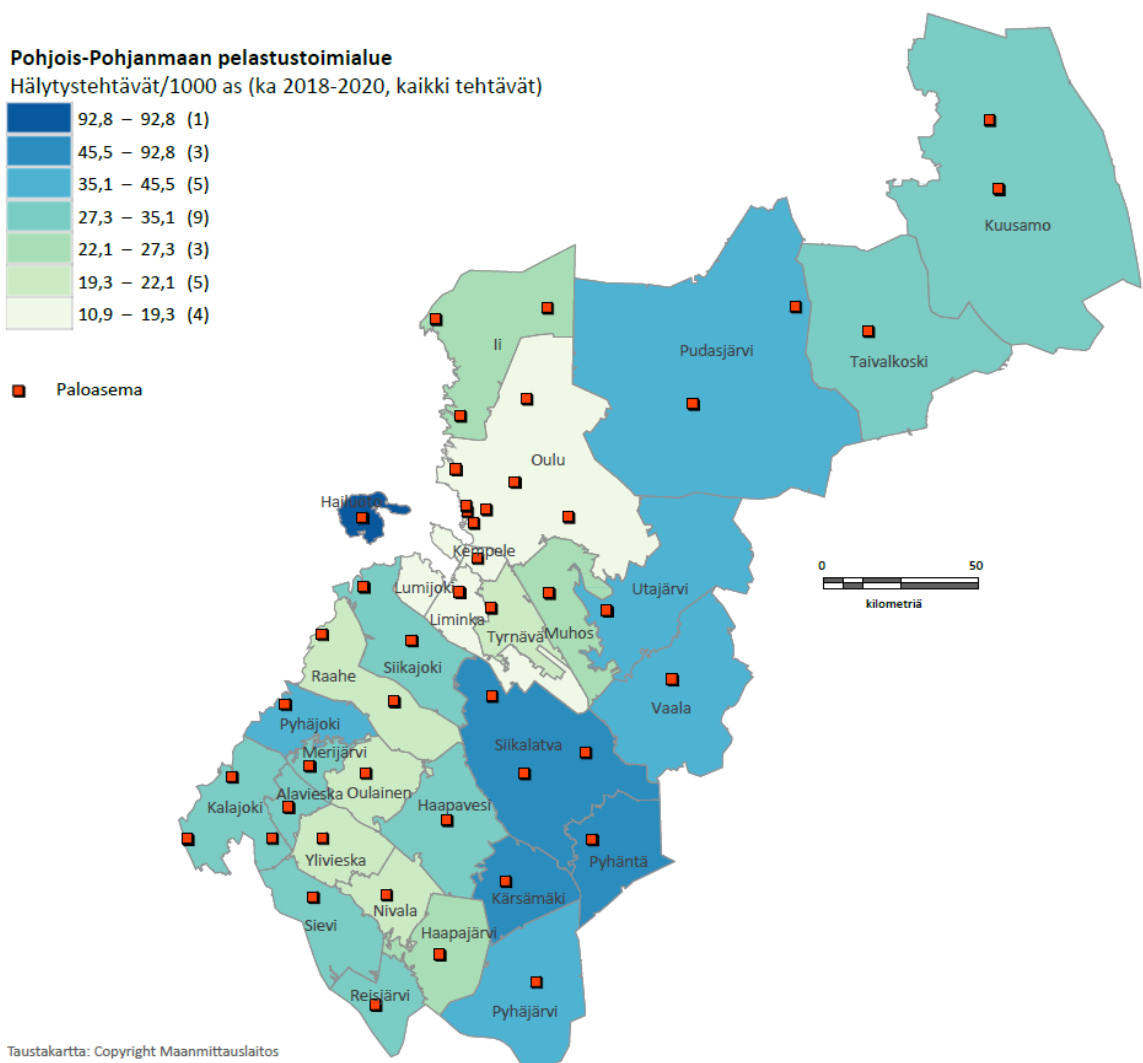
Päätös sopimuspalokuntatoimintaan kuuluvasta palokuntanuoriso- ja naisosastotoiminnasta

- Nuoriso- ja naisosastojen toimintaa kehitetään osana kokonaisvaltaista sopimuspalokuntatoiminnan kehittämistä.

Pelastuslaitoksen sopimushenkilöstön kelpoisuusvaatimusten toteutumisen seurannassa noudatetaan samoja periaatteita kuin päätoimisen henkilöstön seurannassa (katso kohta 3.2.1, viimeinen kappale). Eroja lähinnä rekrytointivaiheen osalta.

3.3. Pelastuslaitoksen paloasemat

Pelastustoimen lakisääteisten palveluiden ja palvelutasopäätöksessä päätettävien muiden palveluiden järjestäminen edellyttää tarkoituksenmukaiset toimitilat. Pelastuslaitoksen toimitilat ovat yleisimmin paloasemia, joita on pelastustoimialueen jokaisen kunnan alueella Lumijokea lukuun ottamatta (yht. 46 kpl).

Kartta. Pelastustoimialueen paloasemaverkko vuonna 2022 (karttapoljan teemassa on hälytystehtävien määrä kunnittain, tehtävät/1000 as, ka 2018-2020)

Pelastuslaitoksen toimitilat ovat suurelta osin tavanomaisia työpaikkatiloja, mutta niissä korostuvat pelastustoimen toimialaan liittyvät tarpeet. Toimitiloissa on oltava toimisto- ja sosiaalityötilojen lisäksi kaluston ja varusteiden säilytys- ja huoltotilat, koulutus- ja harjoitustoiminnan edellyttämät tilat sekä osassa paloasemia myös johtamistilat. Toimitilaratkaisujen on tuettava Puhdas paloasema -toimintamallin

toteutusta, jolla ehkäistään palo- ja kemikaalijäämille altistumista. Pelastustoiminnan valmiutta koskevat vaatimukset edellyttävät lisäksi, että toimitilojen sijainti, kalusto ja varusteet, henkilöstö ja henkilöstön valmius vastaavat alueen riskien ja uhkamallien mukaisiin vaatimuksiin (ks. tarkemmin kohdassa 6.3-6.6). Turvallisuusviestinnän palveluiden näkökulmasta on tarpeen, että paloasema on helposti saavutettavassa paikassa ja pysäköintimahdollisuuksia on riittävästi. Toiminnan jatkuvuuden kannalta on lisäksi tärkeää, että toimitilaturvallisuus on asianmukaisessa kunnossa ja että toimitiloissa kyetään jatkamaan toimintaa kaikissa turvallisuustilanteissa.

Paloasemat ja muut pelastuslaitoksen toimitilat ovat yleisimmin alueen kuntien omistuksessa. Pelastuslaitos maksaa kiinteistöistä pääoma- ja ylläpitovuokraa. Maapohjasta vuokraa ei yleensä makseta.

Paloasemien rakentamista, laajentamista, peruskorjausta sekä muuta korjausta ja huoltoa koskevat tarpeet määräytyvät kuten muissakin rakennuksissa. Pelastustoimen osalta merkittävänä tekijänä on kuitenkin paloaseman sijaintia ja toiminnan jatkuvuuden varmistamista koskevat tekijät. Pelastuslaitoksella on vuoden 2022 päättyessä (tätä PTP:stä kirjoitettaessa) seuraavat merkittävät paloasemahankkeet menneillään:

- Raksilan paloaseman uudisrakennushanke. Valmistuu vuoden 2023 aikana.

PTP-kauden 2023 aikana on tarkoitus käynnistää/saada valmiiksi seuraavat paloasemia koskevat hankeselvitykset:

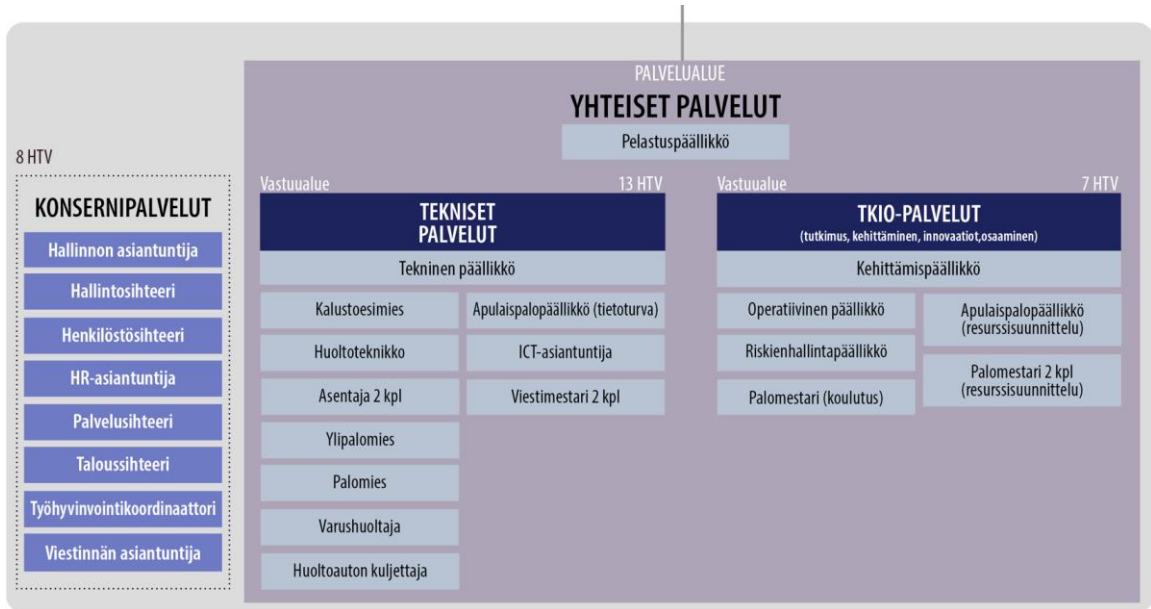
- Himangan, Iin, Kempeleen, Kiimingin, Kuusamon, Reisjärven, Vaalan ja Vihannin paloasemia koskevat hankeselvitykset. Kyseeseen tulee lähinnä peruskorjausta tai uudisrakentamista koskevat selvitystyöt sekä Kempeleen, Kuusamon ja Vaalan paloasemien osalta myös paloaseman sijaintia koskeva selvitystyö.

Päätös pelastuslaitoksen toimitiloista

- Pelastuslaitoksen toimitiloina toimivat paloasemat. Paloasemien määrä on tarkoitus pitää PTP-kaudella 2023 vuoden 2022 lopun mukaisena.
- Riskiperusteinen ja alueen tarpeisiin perustuva paloasemaverkon tarkastelu tehdään vuoden 2023 aikana osana riskianalyysityötä. Paloasemaverkkoa koskevat päätökset tehdään vuoden 2024 alusta alkaen voimaan tulevassa palvelutasopäätöksessä.
- Paloasemien tarve ja sijainti määräytyvät ensisijaisesti pelastustoiminnan tarpeiden mukaisesti. Valmiuden sijoittamista ohjaa muun muassa pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisesti tehty riskialuejako sekä aikarajat, joiden puitteissa eri riskialueet on tavoitettava.
- Paloasemahankkeissa ja paloasemien ylläpidossa huomioidaan pelastustoimen tarpeiden lisäksi hyvinvointialueen ensihoitopalvelun tarpeet sekä mahdolliset muut synergiamahdollisuudet. Toimitilat tehdään yhteiskäyttötiloiksi, jos se on osapuolten palvelutuotantovaatimusten ja muiden tarpeiden näkökulmasta tarkoituksenmukaista.
- Paloasemien ylläpidossa sekä uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeissa huomioidaan muun muassa palo- ja kemikaalijäämille altistumista ehkäisevä Puhdas paloasema -toimintamalli. Mallia noudatetaan siinä määrin, kuin se on paloasemakohtaisesti mahdollista ja kustannustehokkaasti järjestettävissä.

4 PALVELUTASOPÄÄTÖS, YHTEISET PALVELUT

Yhteisten palveluiden palvelualue tuottaa tukipalveluja pelastustoimen lakisääteisten tehtävien (pelastustoiminta, onnettomuuksien ehkäisy ja varautuminen) toteuttamista varten. Palvelualueen antama tuki kohdistuu muun muassa tiedolla johtamiseen, riskiperusteisuuteen, vaikuttavuuteen, seurantaan, huoltoon, tekniikkaan, hankintoihin, ICT-ympäristöön, työhyvinvointiin sekä palvelutuotannon kehittämiseen TKIO-palveluiden kautta. Yhteisten palveluiden palvelualue toimii matriisissa muuhun palvelutuotantoon nähden.

Kaavio. Yhteisten palveluiden palvelualueen organisaatio.

4.1 Yhteisten palveluiden nykytilan kuvaus

Oulu-Koillismaan ja Jokilaaksojen pelastuslaitosten organisaatioissa yhteisiä palveluita ei ole siinä muodossa, kuin ne tulevat olemaan Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksella. Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella on ollut tukipalveluiden tulosalue, joka käytännössä on tuottanut hallinnon, talouden, henkilöstöressurssien (jäljempänä myös HR) ja tekniikan tukipalvelut, mutta esim. TKIO- (tutkimus, kehittäminen, innovaatiot ja osaaminen), innovaatio- ja kehittämistoimintojen osalta organisaatiotasolla kuvattua selkeää palvelutuotantoa ei ole ollut. Selkein yhtenevyys löytyy tekniikan tukipalveluiden osalta. Jokilaaksojen pelastuslaitoksen osalta vastaaviksi tukipalveluiksi voidaan katsoa hallinnon, talouden ja HR:n palvelut, jotka on tuotettu pelastuslaitoksen hallinnollisista palveluista.

Jokilaaksojen pelastuslaitoksella on ollut kehittämistoiminnan palvelut, jotka ovat olleet osa pelastuslaitoksen johtamisen, ohjaamisen sekä hallinnon palveluita. Merkittävimpiä toimintoja ovat olleet osaamisen kehittäminen, viestintä, TKI-toiminta, oppilaitosyhteistyö sekä johtaminen, ohjaaminen ja kehittäminen yhteistoiminnassa pelastuslaitoksen tulosalueiden ja johtoryhmän sekä alan toimijoiden kanssa.

4.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023

Yhteisten palveluiden palvelualueen keskeisin tavoite PTP-kaudelle 2023 on saada vuoden 2023 alusta käynnistyvän Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen tukipalveluihin kuuluvat perustoiminnot käynnistettyä ja turvattua. Toiminnan käynnistämiseen liittyvät kahden pelastuslaitoksen toimintojen yhdenmukaistaminen, sulautuminen hyvinvointialueen toimintoihin ja käytäntöön vieminen ovat jo sinällään toiminnan kehittämistä ja tehostamista. Pidemmälle viety Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen yhteisten palveluiden kehittämissuunnitelma laaditaan seuraavaa, vuoden 2024 alusta voimaan tulevaa

palvelutasopäätöstä varten. Jatkokehitettäviin osa-alueisiin kuuluvat muun muassa toiminnan suorituskyvyn ja toteutumisen mittariston laatiminen sekä laadulla ja tiedolla johtamisen käytäntöön vieminen.

Kustannusvaikutus

Yhteiset palvelut -palvelualueen kustannusvaikutus on 13 606 675 € (vuoden 2023 talousarvio, bruttokustannus).

4.3 Talous-, HR- ja hallintopalvelut

Talous-, HR- ja hallintopalvelut tuotetaan pelastuslaitokselle hyvinvointialueen konsernipalveluiden toimesta. Yhteisten palveluiden palvelualue toimii linkkinä konsernipalveluiden ja pelastuslaitoksen organisaation välillä varmistuen talouteen, henkilöstöön ja hallintoon liittyvien palveluiden toimivuuden ja toteutumisen.

Päätös talous-, HR- ja hallintopalveluista

- Talous-, HR- ja hallintopalvelut hankitaan konsernipalveluiden kautta. Pelastustoimen tukipalveluihin kohdistuva henkilöstöresurssi on kokonaisuudessaan 9 henkilötyövuotta (jäljempänä myös htv), joista talouden, hallinnon ja HR:n henkilöresurssija on 7 htv, viestintään 1 htv ja työhyvinvointiin 1 htv.

4.4 Tekniset palvelut

Tekniset palvelut vastaa pelastustoimen käytössä olevan kaluston, ajoneuvojen, varusteiden, ICT-laitteiden sekä viestivälineiden hankinnasta, ylläpidosta ja huollosta. Palvelutuotannon tavoitteena on varmistaa, että pelastustoimen palveluita voidaan tuottaa nykyaikaisella, tehokkaalla, luotettavalla ja turvallisella kalustolla ja välineistöllä sekä toiminnan johtamisen edellyttämällä järjestelmillä ja laitteilla. Kalustoa, välineistöä ja ylläpito- ja hankintapalveluita kehitetään yhteistyössä palvelualueiden asiantuntijoiden kanssa. Hankinnat ja niihin liittyvät talousprosessit toteutetaan yhteistyössä hyvinvointialueen konsernipalveluiden kanssa.

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksella käytössä olevan kaluston, varusteiden ja tekniikan määrä on suuri ja toiminnallisuudeltaan monipuolinen. Pelkästään raskaan ajoneuvokaluston kokonaismäärä on yli 120 ajoneuvoa. Kokonaisuudessaan ajoneuvo-, vene-, perävaunu- ja konttikaluston kokonaismäärä on yli 600 yksikköä. Toimialan luonne edellyttää kalustolta ja tekniikalta suurta luotettavuutta. Teknisten laitteiden ylläpito, huolto ja korjaaminen vaatii henkilöstöltä erityisosaamista.

Ajoneuvoluokka	Määrä	Ajoneuvoluokka	Määrä	Ajoneuvoluokka	Määrä	Ajoneuvoluokka	Määrä
Sammutusauto	59	Johtoauto	4	Vene A-luokka	33	Moottorikelkka	29
Säiliöauto	36	Kalustoauto	41	Vene B-luokka	17	Mönkijä	24
Säiliöpalo- tai säiliösammutusauto	9	Kevytyksikkö	1	Vene C-luokka	2	Traktori	9
Raivausauto	2	Ambulanssi	2	Vene D-luokka	5	Trukki	3
Pelastussukellusauto	1	Henkilöauto	69	Vene E-luokka	1	Kurottaja	2
Nostolava- tai puomitikasauto	6	Maastohenkilöauto	4	Vene F-luokka	3	Hinattava pumppu	1
Vaihtolava-auto	7	Miehistönkuljetusauto	6	Vesiskootteri	1	Varavaimakone	3
Huoltoauto	2	Palontutkinta-auto	1	Öljyntorjuntalautta H-luokka	1	Perävaunu	237
Johtokeskusauto	1	Vaarallisten aineiden torjunta-auto	1	Ilmatyynyalus	1	Soppatykki	1

Kaikki yht. 625 kpl

Taulukko. Hyvinvointialueen pelastustoimelle siirtyvän keskeisen ajoneuvo- ja venekaluston määrä vuoden 2022 syksyn tilanteen mukaan.

Teknisten palveluiden palvelutuotantoa varten ei ole vielä koko pelastustoimialueen kattavaa toiminnan-ohjausjärjestelmää. Järjestelmä mahdollistaisi muun muassa huoltotoimintojen, budjetoinnin ja elinkaarikustannusten suunnittelun ja seurannan sekä kalusto-, laite- ja varustetietojen ylläpidon. Järjestelmähankinnan selvitys on aloitettu 2022 ja käyttöönotto PTP-kauden 2023 aikana.

Päätös teknisistä palveluista

- Tekniset palvelut tuottaa koko pelastustoimen toimialan kattavat huolto-, logistiikka ja hankintapalvelut. Huoltopalvelut toteutetaan osin omana työnä, osin ostopalveluina kilpailutettujen sopimuspalveluntuottajien toimesta, jolloin huoltopalvelut saadaan laajalla toimialueella riittävän lähelle asemapaikkoja parantaen huoltovarmuutta. Kalusto-, tarvike- ja varaosahankinnat toteutetaan hyvinvointialueen hankintayksikön kilpailuttamilta sopimustoimittajilta. Logistiikkapalvelut toteutetaan yhteistyössä konsernipalveluiden kanssa.
- Kaluston ylläpidossa ja hankinnoissa huomioidaan toimialan tarpeet sekä muun muassa kustannustehokkuuden, vaikuttavuuden, työturvallisuuden ja -ergonomian, elinkaarimallin ja ilmastonsuojelun näkökulmat.
- Teknisten palveluiden henkilömäärä on 13 henkilöä (13 htv). Vastuualuetta johtaa tekninen päällikkö, jonka alaisuudessa toimivat kaluston, varusteiden, ICT:n ja viestivälineiden ylläpidosta sekä logistiikasta vastaavat henkilöt. Varsinaisia huoltotoimintoihin varattuja korjaamotiloja on Linnanmaan ja Sievin paloasemilla. Tekniikan palvelut keskittyvät pääosin Ouluun.

Mittarit (tarkentuvat käytettävissä olevien järjestelmien mukaisesti)

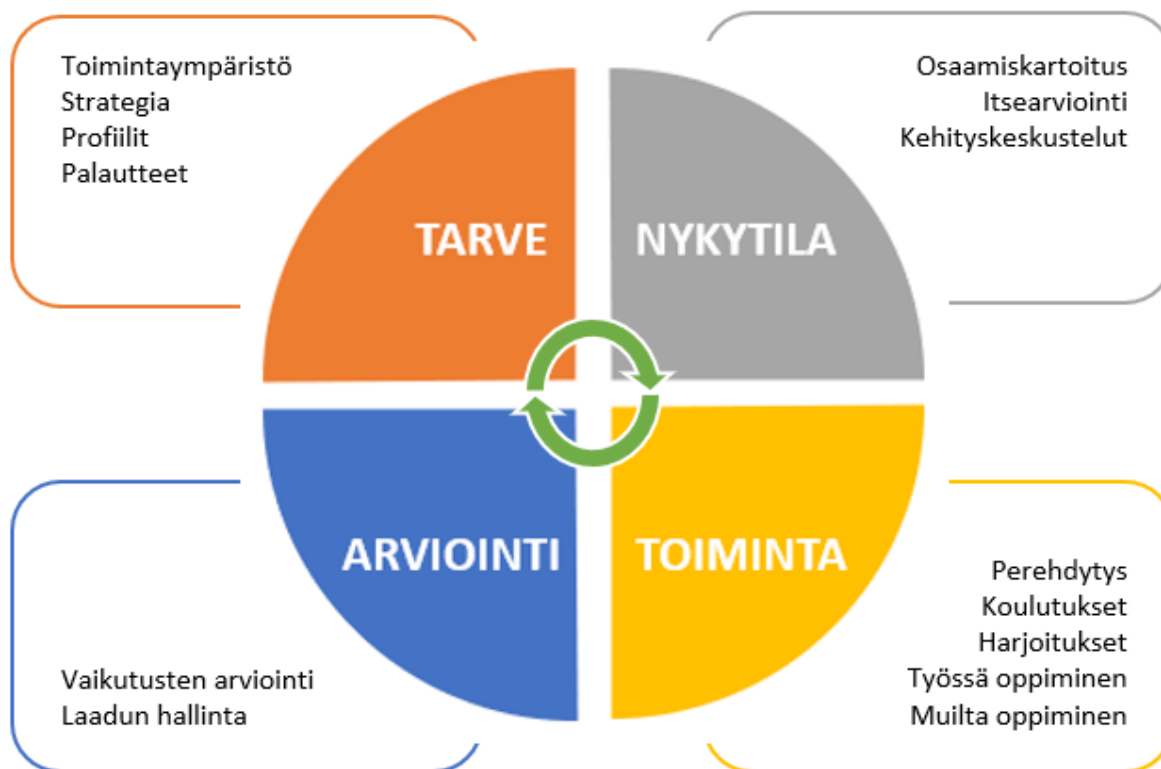
- Huollolle osoitettujen vikailmoitusten tai huoltokutsujen (tikettien) määrä (kpl/kk/v).
- Huoltoprosessien läpimenoaika vikailmoituksesta korjauksen valmistumiseen (pv).
- Keskeneräisten tai jonossa olevien huoltokutsujen keskimääräinen määrä (kpl/kk).
- Huolto- ja ylläpitokustannukset (€/yksikkö/v).

4.5 TKIO-palvelut

TKIO-palvelut (tutkimus, kehittäminen, innovaatio ja osaaminen) ovat osa pelastuslaitoksen yhteisten palveluiden palvelualueen toimintoja, mutta palvelua tuotetaan tiiviissä yhteistyössä pelastuslaitoksen johtoryhmän, palvelualueiden sekä pelastustoimialan toimijoiden ja verkostojen kanssa.

TKIO-toiminta tuottaa systemaattisesti uusimpaan tietoon pohjautuvia perusteita pelastuslaitoksen johtamisen, päätöksenteon, palvelutuotannon ja osaamisen kehittymisen tueksi. TKIO-toiminnalla edistetään pelastustoimen palvelutuotannon säädöstenmukaisuutta, riskiperusteisuutta, vaikuttavuutta, kustannustehokkuutta ja kohdentumista sekä pelastustoimen että yhteiskunnan tarpeiden näkökulmasta oikein.

TKIO-palveluihin kuuluva osaamisenhallinta tuottaa yhdessä palvelualueiden kanssa uusimpaan tietoon ja menetelmiin pohjautuvaa perus-, täydennys- ja ylläpitokoulutusta ja harjoituksia, joista suuri osa päätoimiselle- ja sopimushenkilöstölle pakollisia. Edellä mainittuja palveluita tuotetaan itse ja hankitaan ulkopuolisilta toimijoilta. Toimintaan kuuluu henkilöstön osaamista ja toimintakykyä koskevat tarvekartoitukset sekä muun muassa koulutusten, harjoitusten ja toimintakyvyn toteutumisen seuranta. Tavoitteena on ammattitaitoinen, innostunut ja hyvinvoiva henkilöstö.

Kuva: Osaamisen kehittämisen prosessi

TKIO-toiminta ei ole pelastustoimelle uutta, mutta kokonaisvaltaisen, vaikuttavan ja prosessimaisesti toimivan TKIO-palvelun käynnistäminen vaatii hieman aikaa. Palvelua ja sen vaikuttavuutta kehitetään aktiivisesti PTP-kaudella 2023.

Päätös TKIO-palveluista

- Pelastuslaitoksen organisaatioon kuuluu TKIO-palvelut. TKIO-toiminta tuottaa systemaattisesti uusimpaan tietoon pohjautuvia perusteita pelastuslaitoksen johtamisen, päätöksenteon, palvelutuotannon ja osaamisen kehittämisen ja hallinnan tueksi.
- TKIO-palveluiden henkilömäärä on 5 henkilöä (5 htv). Vastuualuetta johtaa kehittämisspäällikkö, jonka alaisuudessa työskentelee riskianalyysin, PTP-työn koordinoinnin, osaamisen ja toimintakyvyn kehittämisen, viestinnän ja muiden TKIO-palveluiden tuottamisen henkilöstö. Vastuualueelle kuuluu lisäksi resurssitoimisto, josta on kerrottu tarkemmin kohdassa 4.4.

Mittarit

- Osaamisen hallinnan tietojärjestelmä on käytössä ja siihen on pääsy kaikilla organisaatiotasoilla (k/e).
- Osaamistarvekartoitusten ja kehityskeskusteluiden määrä (% henkilöstöstä)
- Perus-, täydennys- ja ylläpitokoulutuksen toteuma aihealueittain (kpl, %, tarpeesta)

4.6 Resurssitoimisto

Pelastuslaitoksen resurssitoimiston perustehtävänä on tuottaa pelastustoiminnan palvelualueen resurssi- ja työvuorosuunnittelupalvelut sekä henkilöstön osaamisen ja toimintakyvyn seurannan palvelut siten, että pelastustoiminnan henkilöstö voi keskittyä omaan perustehtävään. Resurssitoimisto palvelee koko

pelastustoiminnan palvelualueita sopimushenkilöstö mukana lukien. Palvelut ovat lähtökohtaisesti sähköisiä etäpalveluita. Palveluita tuotetaan Linnanmaan paloasemalta (Oulu) ja Raahen tai Ylivieskan paloasemalta.

Päätös resurssitoimistosta

- Pelastuslaitoksella on resurssitoimisto, joka tuottaa pelastustoiminnan palvelualueen resurssi- ja työvuorosuunnittelun palveluita sekä myöhemmin myös henkilöstön osaamisen ja toimintakyvyn seurannan palveluita koko pelastustoimialueelle.
- Resurssitoimiston henkilöstöön kuuluu resurssisuunnittelusta vastaava apulaispalopäällikkö, palomestari (resurssisuunnittelu) ja henkilöstösihteeri, jonka työpanos hankitaan konsernipalveluiden kautta. Työllistävä vaikutus on yhteensä 4 htv.
- Resurssitoimiston työn keskeisenä tavoitteena varmistaa pelastustoiminnan tavoitevahvuuksien toteutuminen, edistää toiminnan kustannustehokkuutta sekä henkilöstön kelpoisuuden ja toimintakyvyn seuranta.
- Resurssisuunnittelujärjestelmänä käytetään toistaiseksi Promeronia. Promeron pyritään korvaamaan uudella järjestelmällä vuoden 2024 loppuun mennessä.

Toiminnan mittarit:

- Suoritemäärä (kpl)
- Pelastustoiminnan palvelualueen ylityöprosentti (%)
- Tavoitevahvuuksien toteutuminen (%)

4.7 Työsuojelu, työturvallisuus ja työhyvinvointi

Pelastustoimessa tehtävä työ on suurelta osin tavanomaista, varsin hyvissä olosuhteissa työskentelyä, mutta etenkin pelastustoiminnassa työolosuhteet voivat olla ajoittain äärimmäisen vaikeita. Pelastuslaitoksen työturvallisuustoiminnan tavoitteet perustuvat työsuojelua määrittäviin säädöksiin, pelastustoimialan sisäisiin ohjeisiin sekä pelastuslaitoksen omiin tarpeisiin.

Työturvallisuustoiminnan keskeisenä tavoitteena on kokonaisvaltaisen työhyvinvoinnin edistäminen. Toiminnalla vaikutetaan erityisesti siihen, että työstä ja työympäristöstä aiheutuvat riskitekijät tunnistetaan ja työturvallisuusriskit hallitaan. Työturvallisuustoimijat seuraavat, arvioivat ja ohjaavat muun muassa työolosuhteita, työmenetelmiä ja -välineitä, suojavälineiden saatavuutta ja ylläpitoa, turvallisuusosaamista ja -johtamista, työilmapiiriä sekä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä asiakokonaisuuksia. Myös pelastushenkilöstön toimintakyvyn arviointi ja kehittäminen sekä pelastustoimen tehtävien tasomäärittely ja toimintakyvyn arviointikriteerit kuuluvat työhyvinvointipalveluiden kokonaisuuteen.

Päätös työturvallisuustoiminnasta

- Pelastuslaitos sitoutuu Nolla tapaturmaa -tavoitteeseen. Samaa tavoitetta (Nolla tapausta) noudatetaan myös häirinnän, epäasiallisen kohtelun ja syrjinnän ehkäisemisessä.
- Työturvallisuustoiminnan tavoitteena on henkilöstön kokonaisvaltainen työkyvyn ja työhyvinvoinnin edistäminen.
- Pelastuslaitoksen työsuojelutoiminta on osa Pohteen työyhteisöpalveluja. Pelastuslaitoksen työsuojeluorganisaatiossa toimivat PTP-kaudella 2023 sekä Oulu-Koillismaan että Jokilaaksojen pelastuslaitosten entiset työsuojeluvaltuutetut (yksi osa-aikainen työsuojeluvaltuutettu ja kuusi työsuojeluvaltuutettua). Pelastuslaitoksen työsuojelutoimintaa vahvistaa ja tukee Pohteen työsuojeluorganisaatiolta saatava kokonaisvaltainen työsuojelutoiminnan tuki. Suunnittelutyötä pelastuslaitoksen työsuojeluorganisaation kehittämiseksi jatketaan vuoden 2023 alusta yhdessä Pohteen työyhteisöpalvelujen kanssa.

Mittarit (tarkentuvat sen mukaan, mitä konsernin HR-järjestelmät mahdollistaa)

Sairauspoissaolomittarit

- Sairauspoissaoloprosentti -> % teoreettisesta työajasta
- Pitkäaikaisterveet -> tarkastelujaksolla ilman sairauspoissaoloja olevan henkilöstön osus (%)
- Korvaavan työn tarve -> (tapausta/kk/v)
- Ennenaikainen eläköityminen -> (hlöä/kk/v)

Työtapaturmamittarit

- MTI-tapahtumat (kpl/kk/v)	lyhyt EA-toimenpide ja työ jatkuu
- LTI 1-tapahtumat (kpl/kk/v)	1 pv poissaolo
- LTI 3-tapahtumat (kpl/kk/v)	3 pv poissaolo
- LTI 30-tapahtumat (kpl/kk/v)	30 pv poissaolo
- Päivät ilman MTI ja LTI tapaturmia (pv)	

MTI (Medical Treatment Injury)

LTI (Lost Time Injury)

Ennakoivat mittarit

- Turvallisuushavaintojen määrä (kpl/kk/v/hlö) ja käsittelyprosentti (%)
- Omavalvontakierrosten määrä (kpl/kk/v) ja tehtyjen turvallisuushavaintojen käsittelyprosentti (%)
- Työhyvinvointikyselyiden tulokset
- Kehityskeskusteluiden määrä (% henkilöstöstä)

4.8 Viestintä

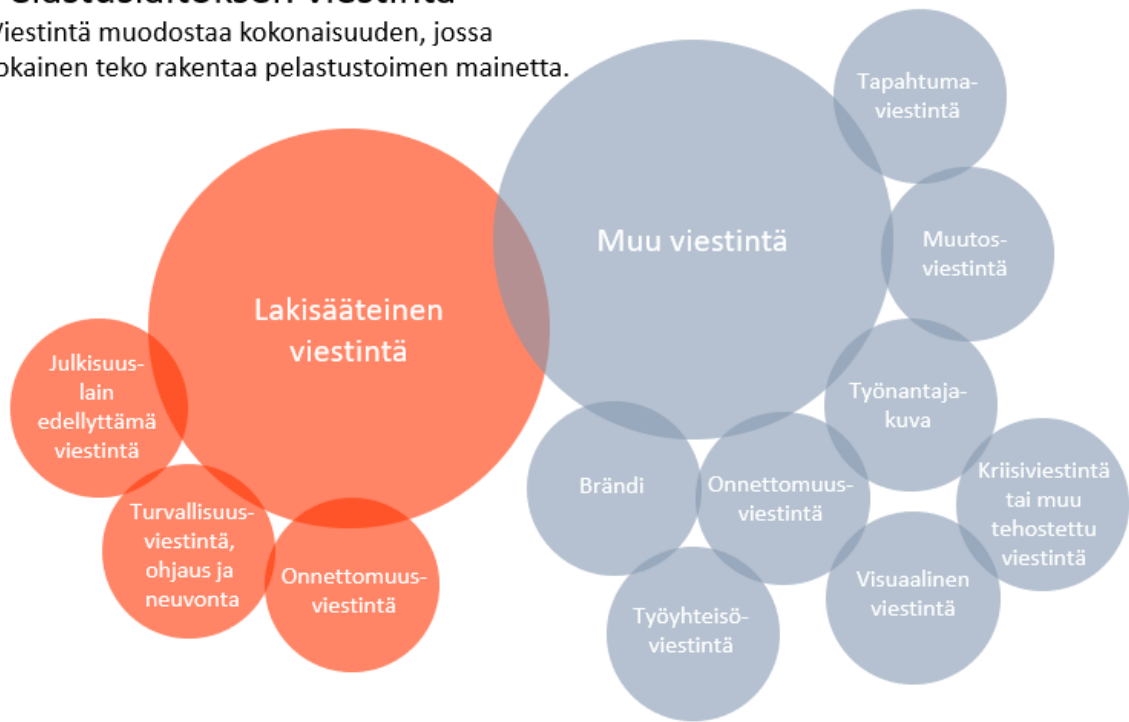
Toimivan viestinnän perusedellytys on, että tieto on faktoihin perustuvaa, väritymätöntä, asian kannalta oleellista, oikea-aikaista ja myös viestintää vaativia tilanteita ennakoivaa. Viestintä on osa asioiden valmistelua, päätöksentekoa ja johtamista sekä organisaation julkisuuskuvan muodostamista. Viestinnän periaatteet perustuvat pelastustoimen ammatillisuuteen ja eettisiin arvoihin.

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelle on tulossa viestintäsuunnitelma, joka antaa perusteet ja strategiset linjaukset myös pelastuslaitoksen viestinnälle. Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksella viestinnän palvelut ovat osa pelastuslaitoksen yhteisten palveluiden palvelualueen toimintoja. Yhteiset palvelut koordinoi sisäisen ja ulkoisen viestinnän kokonaisuutta ja toteuttaa viestintäjohtamista pelastuslaitoksella. Käytännön viestintää, turvallisuusviestintää ja onnettomuusviestintää mukaan lukien, toteutetaan yhteisten palveluiden tuella kaikilla pelastuslaitoksen palvelualueilla.

Viestinnän kehittämistoimet toteutetaan ja viedään kaikille organisaation tasoille ylimmästä johdosta kentän toimijoihin saakka. Jokainen pelastuslaitoksen palveluksessa oleva vastaa pelastuslaitoksen sisäisen ja ulkoiseen julkisuuskuvan muodostumisesta esiintymisellään, käytöksellään ja lausunnoillaan.

Pelastuslaitoksen viestintä

Viestintä muodostaa kokonaisuuden, jossa jokainen teko rakentaa pelastustoimen mainetta.

Kuva: Pelastuslaitoksen viestintä mukailien pelastuslaitoksen viestintäopasta (Pelastusopisto, 2018)

Päätös viestinnän palveluista

- Pelastustoimen toimialueen viestinnän palvelut tuotetaan yhteisissä palveluissa. Palvelua varten on konsernipalveluihin sijoitettu viestinnän asiantuntija (1 htv), jonka lisäksi koko palvelualueen henkilöstö tukee toimialan viestintää.
- Viestintäpalvelut valmistelee edellytykset eri kanavia käyttäen tapahtuvaan sisäiseen ja ulkoiseen viestintään sekä koordinoi, kehittää ja tukee pelastustoimelle kuuluvaa viestintää. Toiminnan erityisenä tavoitteena on lisätä palvelualueiden työn vaikuttavuutta ja toimialan palveluiden saavutettavuutta sekä luottamusta pelastustoimialaan ja viranomaistoimintaan.
- Pelastuslaitoksen ulkoista viestintää varten valmistellaan vuosien 2022-2023 aikana Internet-sivut sekä SOME-kanavista Facebook, Instagram, YouTube, Twitter, TikTok ja LinkedIn. Valmistelussa huomioidaan Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen yhteisten sekä pelastustoimen valtakunnallisten viestintäalustojen toteutusratkaisut.

Mittarit

- Pelastuslaitoksen aloitteesta tapahtuneiden julkaisujen määrä (some/muu, kpl/kk/v)
- SOME-kanavien mittarit (julkaisu, lataukset, jaot/kk/v)
- Pelastuslaitoksen viestintää koskevat asiakaspalautteet (kpl/kk/v) ja niiden käsittelyprosentti (%)
- Toimialaa koskevien asiakastytyväisyyskyselyjen tulokset
- Sisäistä viestintää koskevien tyytyväisyyskyselyiden tulokset

5 PALVELUTASOPÄÄTÖS, ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY

Pelastuslain (379/2011) keskeisenä tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteeseen pääsemiseksi pelastuslaki antaa veloitteita sekä yksittäisille ihmisille, yrityksille ja yhteisöille että viranomaisille.

Pelastuslain toinen luku sisältää yleisiä, kaikkia kansalaisia koskevia veloitteita ehkäistä onnettomuuksia ja toimia hätätilanteessa. Lain kolmas luku koskee rakennuksen omistajaa, haltijaa ja toiminnanharjoittajaa velvoittaen heidät huolehtimaan rakennusten ja kiinteistöjen palo- ja henkilöturvallisuudesta sekä varautumaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja toimintaan mahdollisissa onnettomuus- ja vaaratilanteissa.

Pelastustoimelle kuuluvan onnettomuuksien ehkäisyn tavoitteena on onnettomuuksien määrän ja onnettomuuksista aiheutuvien henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen vähentäminen. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää mm. lain 2- ja 3-lukujen noudattamisen ohjausta ja valvontaa sekä turvallisuusviestintää onnettomuuksien ehkäisemisestä, onnettomuuksiin varautumisesta ja hätätilanteissa toimimisesta.

Pelastuslain 2 §:n mukaan pelastustoimen viranomaisten on huolehdittava myös muun lainsäädännön mukaan pelastustoimelle kuuluvista tehtävistä. Näitä, yleisimmin valvonta- ja lupatehtäviä, tulee erityisesti vaarallisia aineita koskevasta lainsäädännöstä. Käytännön työssä joudutaan huomioimaan suuri määrä eri toimialoja koskevia säädöksiä ja ohjeita. Alla olevassa taulukossa on kooste onnettomuuksien ehkäisytyötä ohjaavista keskeisistä säädöksistä.

PELASTUSLAKI (379/2011) Määrävälein tehtävä valvonta (2, 27 ja 78 §) <ul style="list-style-type: none">- Yritys- ja laitoskohteet- Asuinrakennukset- Vapaa-ajan rakennukset	KEMIKAALITURVALLISUUSLAKI (390/2005) Asian vireille tuloon perustuva valvonta ja päätökset <ul style="list-style-type: none">- Ilmoitus kemikaalien vähäisestä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista (24 §)- Ilmoitus pyroteknisten tuotteiden varastoinnista kaupan yhteydessä (63 §)- Ilotulitusilmoitus (91 §)- Erikoistehosteilmoitus (81 §)- Ilmoitus kemikaalionnettomuudesta (88 §)
Asian vireille tuloon perustuva valvonta <ul style="list-style-type: none">- Tulentekoilmoitus (8 §)- Yleisötapahtuma”ilmoitus” (16 §)- Poistumisturvallisuusselvitys (19 §)- Paloriski-ilmoitus (42 §)- Nuohouspalauteraportti (62 §)	MS. VALVONTA-ASETUS (685/2015) Asian vireille tuloon perustuva valvonta <ul style="list-style-type: none">- Ilmoitus öljylämmityslaitteiston käyttöönotosta (39 §)
Neuvonta, ohjaus, koulutus, harjoitukset (2 ja 27 §) <ul style="list-style-type: none">- Säädösten noudattaminen- Onnettomuuksien ehkäisy- Onnettomuuksien seurausten rajoittaminen- Onnettomuuksiin varautuminen- Hätätilanteessa toimiminen ja siitä toipuminen	Asetukseen perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot <ul style="list-style-type: none">- Kemikaalilupahakemukset (9 §)- Turvallisuusselvitykset (15 §)- Sisäiset pelastussuunnitelmat (17 §)- Varastoaluehakemukset (25 §)
Onnettomuuskehityksen seuranta ja palontutkinta (41 ja 43 §) <ul style="list-style-type: none">- Onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän seuranta -> tarvittavat toimenpiteet- Palontutkinta	Yhteistyötarpeisiin perustuva asiantuntijaedustaja valvonnessa <ul style="list-style-type: none">- Tukesin suorittamat käyttöönototarkastukset (28 §) ja määräaikaistarkastukset (30 §) vaarallisten aineiden lupakohteissa

Kuva: Onnettomuuksien ehkäisyn työtä ohjaavat säädökset (jatkuu seuraavalla sivulla)

<p>MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAKI (132/1999)</p> <p>Lakiin perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alueidenkäytön suunnitelmat (6, 66 §) - Väestönsuojan rakentamista koskevat vapautukset ja helpotukset (PeIL 75 §) 	<p>LAKI PELASTUSTOIMEN LAITTEISTA (10/2007)</p> <p>Asian vireille tulon perustuva valvonta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarkastuslaitoksen ilmoitukset automaattisen paloilmoitin- tai sammutuslaitteiston vakavista puutteista (13 §)
<p>Yhteistyötärpeisiin perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rakennuslupahakemukset (pl. pientalot) - Väestönsuojien rakentamissuunnitelmat - Paloteknisten laitteistojen toteutussuunnitelmat (mm. palonilmaisu-, sammutus- ja savunpoistolaitteistot, poistumisopasteet ja poistumisreitinväläistus). 	<p>PATOTURVALLISUUSLAKI (494/2009)</p> <p>Lakiin perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Padon luokituksesta, turvallisuustarkkailuohjelmasta ja vahingonvaaraselvityksestä (14 §)
<p>Yhteistyötärpeisiin perustuva asiantuntijaedustaja valvonnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rakennusten ja väestönsuojien käyttöönottotarkastukset (pl. pientalot) - Paloteknisten laitteistojen asennusten vaatimuksenmukaisuus 	<p>Asiantuntijaedustaja valvonnassa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Patoturvallisuusviranomaisen suorittamat määräaikaistarkastukset (19 §)
<p>Yhteistyötärpeisiin perustuva neuvonta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Neuvonta ja opastus mm. rakenteelliseen paloturvallisuuteen, rakenteelliseen väestönsuojeluun ja rakennusten palotekniikkaan liittyen. 	<p>YMPÄRISTÖNSUOJELULAKI (527/2014) JA LAKI YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINNISTA (252/2017)</p> <p>Lakiin perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot ympäristölupahakemuksista, YVA-ohjelmista ja YVA-selostuksista</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tuulivoimapuistot, kiertotalousalueet, jätteiden käsittelylaitokset, vaarallisten kemikaalien tuotanto- ja varastolaitokset, voimalaitokset jne. <p>jne.</p>

Kuva: Onnettomuuksien ehkäisyn työtä ohjaavat säädökset (jatkoa edelliseltä sivulta)

5.1 Onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden nykytilan kuvaus

Pohjois-Pohjanmaan alueen onnettomuuksien ehkäisyn palvelut tuotetaan vuoden 2022 loppuun saakka Oulu-Koillismaan ja Jokilaaksojen pelastuslaitosten toimesta. Vastuu palveluiden tuottamisesta siirtyy Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen vastuulle 1.1.2023 alkaen.

Onnettomuuksien ehkäisyn vastuualueen henkilöstöön on kuulunut Oulu-Koillismaalla riskienhallintapäällikkö, palotarkastusinsinööri ja 12 palotarkastajaa. Jokilaaksojen alueella vastaava henkilöstö on ollut riskienhallintapäällikkö, paloinsinööri, erityisasiantuntija, johtava palotarkastaja ja viisi aluepalotarkastajaa.

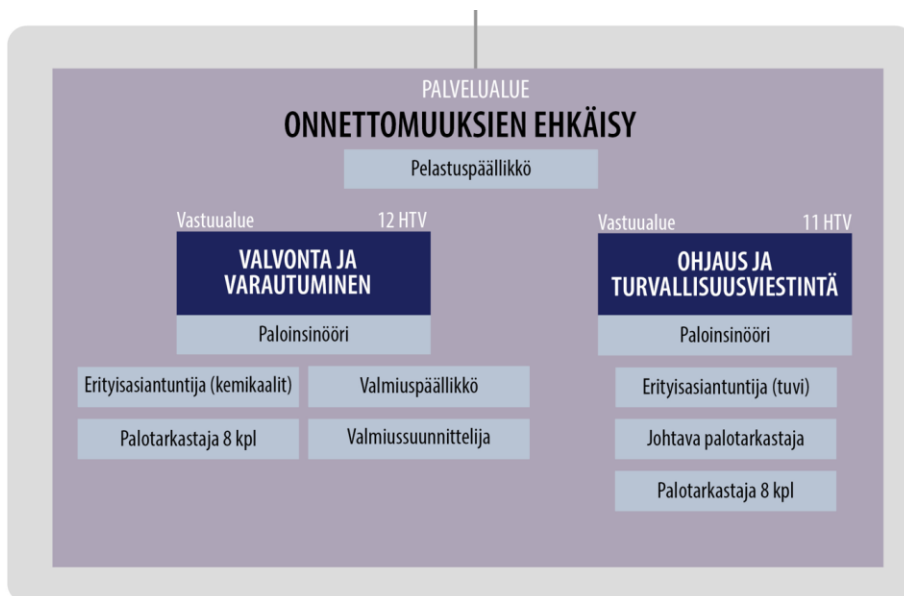
Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut ovat olleet pääosin säädösten mukaisella tasolla. Kummallakin pelastuslaitoksella on ollut ajoittain vaikeuksia henkilöstön saatavuudessa ja osin myös henkilöstön riittävydessä. Pelastuslaitoksilla on lakisääteiset valvontasuunnitelmat valvontatehtävän toteuttamisesta. Jokilaaksojen pelastuslaitoksella on myös turvallisuusviestinnän suunnitelma. Oulu-Koillismaalla keskeinen turvallisuusviestinnän ohjaus on sisällynyt palvelutasopäätökseen. Jokilaaksot on käyttänyt valvontasovelluksena Wise Master -ohjelmaa, Oulu-Koillismaa Merlot Palotarkastus -ohjelmaa. Turvallisuusviestinnän toteumat on kirjattu kummankin laitoksen osalta onnettomuustietojärjestelmä Prontoon. Kumpikin pelastuslaitos on tehnyt päätöksen valvontatyön maksullisuudesta. Koronapandemia on rasittanut onnettomuuksien ehkäisyn toteutumia merkittävästi vuosien 2020-2021 aikana aina kesään 2022 saakka.

5.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023

Palvelutasopäätöskauden 2023 keskeisenä tavoitteena on varmistaa onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden jatkuvuus hyvinvointialueiden aloittaessa. Tavoitteena on myös poistaa palveluiden tuottamisessa ja sisällössä todettuja pelastuslaitoskohtaisia eroja.

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen valmistelussa ja kehittämisessä on huolehdittava, että henkilöstöresurssit ovat riittävät. On myös huolehdittava, että työtilat, laitteet, välineet, varusteet ja järjestelmät mahdollistavat katkeamattoman palvelutuotannon myös vuoden 2022 jälkeen. Tavoitteena on, että organisaatioiden yhdistyminen ei näy asiakasrajapinnassa negatiivisena, vaan kansalaisille tarjotut palvelut ovat laadukkaita ja helposti saatavilla eri kanavia käyttäen alueesta ja asuinpaikasta riippumatta. Pelastuslaitosten eri valvontasovellusten (Merlot/Wise) osalta siirrytään Merlot Palotarkastus ohjelman käyttöön.

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisy henkilöstömäärä on vuoden 2023 alkaessa 24 henkilöä (24 htv). Palvelualueetta johtaa pelastuspäällikkö apunaan vastuualueita (valvonta ja varautuminen sekä ohjaus ja turvallisuusviestintä) vetävät paloinsinöörit. Palotarkastajat jakaantuvat vastuualueille, mutta ensisijaisena lähtökohtana on monipuolinen työnkuva, jossa kaikille palotarkastajille kuuluu valvontaan, ohjaukseen ja turvallisuusviestintään liittyviä tehtäviä.

Kuva: Onnettomuuksien ehkäisyn organisaatiokaavio

Riskienhallinnan henkilöstölle määritellään henkilökohtaisten osaamisen perusteella vastuualueet, jonka tavoitteena on osaamisen syventäminen ja ammattitaidon kehittäminen. Tavoitteena on myös, että henkilöiden erityisosaaminen (henkilökohtaiset osaamisalueet) ja ammattitaito ovat vähintäänkin hyvällä tasolla. Osaamisen hallinnan ohella on arvioitava resurssien riittävyyttä. Resurssivajeet on pyrittävä korjaamaan viimeistään PTP-kauden 2023 aikana.

Kahden pelastuslaitoksen yhdistyessä kiinnitetään erityistä huomioita viestintään. Viestinnällä varmistetaan, että onnettomuuksien ehkäisyn asiantuntijat ovat helposti saavutettavissa. Avoin, ajantasainen ja vuorovaikutteinen sisäinen viestintä vähentää muutokseen liittyvää epätietoisuutta ja edistää uuden pelastuslaitoksen kehittämistä ja positiivista työilmapiiriä yhdessä kaikkien asianosaisten kanssa.

Kustannusvaikutus

Onnettomuuksien ehkäisy -palvelualueen kustannusvaikutus on 1 676 843 € (vuoden 2023 talousarvio, bruttokustannus).

5.3 Pelastustoimelle kuuluva valvonta

Pelastuslain 2- ja 3-luvut sisältävät sekä yksittäisiä henkilöitä että yrityksiä ja yhteisöjä koskevia velvoitteita, joiden noudattamista pelastusviranomaisen on pelastuslain 78 §:n mukaisesti valvottava. Valvonnalla vaikutetaan muun muassa siihen, että onnettomuuksia ehkäistään (omatoiminen turvallisuusvalvonta on riittävää), tulipalot ja muut onnettomuudet havaitaan ajoissa (palonilmaisulaitteet ovat kunnossa), onnettomuustieto saadaan nopeasti (kuulutuslaitteet tai muut järjestelyt onnettomuustilanteen tiedottamisessa toimivat), palonalut voidaan sammuttaa (alkusammutukseen tarvittavat välineet, osaaminen ja vastuut ovat vaaditulla tasolla), tulipalot eivät leviä hallitsemattomasti (palo-osastointia ylläpidetään, henkilöstö osaamisella varmistetaan tulipalon tehokas rajoittaminen), rakennuksesta voidaan poistua turvallisesti (uloskäynnit, niiden opasteet ja kulkureittien valaistus ovat määräysten mukaisessa kunnossa), pelastuslaitoksen toimintamahdollisuudet kiinteistöllä ovat kunnossa (pelastustiet ovat avoimet) ja niin edelleen.

Pelastuslain 27 § edellyttää, että pelastuslaitoksen on huolehdittava myös muussa laissa pelastustoimelle säädettyistä tehtävistä. Valvontatehtäviä tulee erityisesti kemikaalilainsäädännöstä.

Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävien edellyttämiä toimenpiteitä, kuten asiakirjavalvontaa. Valvontaan ja muuhun viranomaistoimintaan on sisällyttävä asiakkaiden ohjaus ja neuvonta (PELL 2 §).

Pelastuslain 79 § edellyttää, että pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävien toteuttamisesta. Valvonnan kohdemäärityksen, tarkastustiheyden ja tarkastusten toteutustavan on perustuttava riskien arviointiin ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. Valvontasuunnitelman on perustuttava alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen ja se on tarkistettava vuosittain. Vuoden 2023 valvontasuunnitelma on laadittu syksyn 2022 aikana.

Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimialueen säännöllisesti tarkastettavien yritys- ja laitospaikkojen (kohde- luokat A1-A6 eli niin sanotut erityiskohteet) kokonaismäärä on noin 7 100 kohdetta. Kohteiden ennalta määritetty valvontaväli on kohteesta ja sen aiemmasta turvallisuuskulttuurista riippuen 1-10 vuotta. Niin sanotun epäsäännöllisen asiakirjavalvonnan ja valvonnan vuosittainen kokonaismäärä on satoja suoritteita. Tähän lukeutuu muun muassa yleisötapauksien pelastussuunnitelmiin, poistumisturvallisuusvelvoitteisiin, paloriski-ilmoituksiin, kemikaali-ilmoituksiin, ilotulitus- ja erikoistehosteilmoituksiin, nuohouspalauteraportteihin sekä tarkastuslaitosten tekemiin havaintoihin (paloilmoitin- ja sammutuslaitteistojen tarkastuspöytäkirjat) liittyvät valvonta- ja lupatehtävät. Kokonaisuus on kuvattu tarkemmin valvontasuunnitelmassa. Valvontatyön riittävä resursointi edellyttää yhteistyötä pelastustoiminnan palvelualueen kanssa (resurssitarve on noin kolme henkilötyövuotta).

Pientalojen paloturvallisuuden valvonnassa hyödynnetään paloturvallisuuden itsearviointia, jossa paloturvallisuuden tarkastus tehdään omatoimisesti pelastuslaitokselta saatavan oppaan ja tarkastuslomakkeen avulla. Valvontamenetelmä on ollut käytössä vuosia ja kohdemäärä on ollut useita tuhansia kohteita vuodessa. Valvontamenetelmän käyttö edellyttää yhteistyötä pelastustoiminnan palvelualueen kanssa. Valvonnan kohdentaminen määritellään tarkemmin vuosittain tarkistettavassa valvontasuunnitelmassa.

Päätös pelastustoimelle kuuluvasta valvonnasta

- Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen suorittama valvontatyö on jatkumoa Jokilaaksojen ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitosten suorittamalle valvonnalle. Tämän mukaisesti vuoden 2023 määrävälein tarkastettavien erityiskohteiden kokonaismäärä (mukaan lukien määrävälein valvottavat kemikaalikohteet) on noin 2 100 kohdetta ja työllistävä vaikutus noin 9 htv. Tavoitteena on, että valvonta jakaantuu tasaisesti koko vuodelle, ajoittuu \pm 3 kuukauden sisään suunnitellusta ajankohdasta ja toteutuu valvontasuunnitelman mukaisesti 100-prosenttisesti. Tarkempi erittely sisältyy valvontasuunnitelmaan.
- Yritys- ja laitospaikkojen määrävälein tehtävässä valvonnassa käytettävät valvontavälit ovat valvontasuunnitelman mukaisesti 6, 12, 24, 36, 48, 60, 96 ja 120 kk, jonka lisäksi kohteisiin voidaan

tarvittaessa tehdä ylimääräisiä valvontakäyntejä. Jos valvontakäynnin yhteydessä havaitaan turvallisuuspuutteita, niistä kirjataan korjausmääräykset tai suositukset asiakkaalle luovutettavaan valvontapöytäkirjaan. Korjausmääräysten noudattamista valvotaan, puutteellisuuksien vakavuudesta riippuen, joko asiakirjavalvonnan avulla tai jälkitarkastuksin.

- Yritys- ja laitoskohteiden valvonnassa käytetään ensisijaisesti auditoivaa (arvioivaa) valvontamenetelmää, jossa korostuu kohteen omatoimisen turvallisuustyön arviointi ja edistäminen.
- Epäsäännöllisessä valvonnassa, joka perustuu asian vireille tuloon (esimerkiksi yleisötapahtumien pelastussuunnitelmat, kemikaali-ilmoitukset, ilotulite- ja erikoistehosteilmoitukset), on tavoite antaa ensimmäinen vastaus viiden arkipäivän kuluessa ja ratkaisu enintään kuukauden kuluessa asian vireille tulosta. Epäsäännöllisen valvonnan työllistävyyden on noin yksi henkilötyövuosi.
- Pelastuslaitos valvoo väestönsuojien asianmukaista ylläpitoa ja suorittaa suojan yleisluontoisen tarkastuksen valvontakäyntien yhteydessä. Pelastuslaitos ei suorita järjestelmällisiä väestönsuojien tarkastuksia, joihin sisältyy myös suojan tiiveyskoe.
- Pelastuslaitoksen määrävälein suorittama paloturvallisuuden valvonta ja kemikaalivalvonta ovat maksullisia. Paloturvallisuuden itsearviointi ja muutamat muut valvonnan osa-alueet (PELL 96 §) ovat maksuttomia. Valvonnan maksuperusteet sekä maksullinen ja maksuton valvonta esitetään tarkemmin valvontasuunnitelmassa ja päätetään hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti.
- Valvontatyön kokonaisuus on kirjattu vuosittain tarkistettavaan valvontasuunnitelmaan, jonka toteutumista seurataan palvelualueen pelastuspäällikön ja paloinsinöörien toimesta neljännesvuosittain.

Mittarit:

- Valvonnan toteuma (%)
- Vireille tulevien valvontatehtävien keskimääräinen vastausviive ja läpimenoaika (pv, %-osuus tavoitteesta)
- Asiakastytyväisyys (palautekyselyt, vapaa palaute)
- Hyvän hallinnon toteutuminen valvontapöytäkirjoissa (poikkeamat enintään 1 % satunnaisotannasta)

5.4 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus ja neuvonta sekä valvontayhteistyö

Pelastuslain 2 ja 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta. Ohjauksella ja neuvonnalla tarkoitetaan toimia, joilla pelastuslaitos edistää, tukee ja seuraa pelastustoimen lainsäädännössä (sekä osin myös muussa lainsäädännössä) asetettujen velvoitteiden toteutumista. Ohjauksen ja neuvonnan yleisenä tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen, varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukaiseen toimintaan onnettomuus- tai vaaratilanteen tapahduttua.

Ohjauksen ja neuvonnan aiheita ovat muun muassa rakenteellinen paloturvallisuus, paloturvallisuustekniikka, väestönsuojat, poistumisturvallisuus, nuohous, onnettomuuksien ehkäisy ja onnettomuus-tilanteissa toimiminen, pelastustiet, kemikaalien säilytys ja turvallinen käyttö. Ohjausta ja neuvontaa annetaan pelastusviranomaiselle toimitettavien asiakirjojen arvioimisen yhteydessä, mutta myös esimerkiksi valvontakäyntien yhteydessä ja turvallisuusviestinnän keinoin.

Päätös pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta ja neuvonnasta

- Pelastuslaitos huolehtii pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta ja neuvonnasta. Ohjaus ja neuvonta sisältyvät perustyöhön, kuten valvontatehtävien suorittamiseen, mutta ohjausta ja neuvontaa annetaan aina pyydettyä.

- Pelastuslaitos ylläpitää neuvonta- ja ohjaustehtävää varten päivystävä palotarkastaja -palvelua. Palvelu on käytettävissä arkisin klo 8:30-15:30. Palvelutasopäätöskauden aikana selvitetään mahdollisuudet aloittaa Chat-palvelu päivystävä palotarkastaja -palvelun yhteyteen.
- Osana pelastustoimelle kuuluvaa neuvonta ja ohjausta
 - Pelastuslaitos antaa lausuntoja maankäytön suunnitelmista, kuten yleis- ja asemakaavoista. Lausunnoilla vaikutetaan muun muassa terveellisuuden ja turvallisuuden sekä pelastuslaitoksen toimintaedellytysten toteutumiseen alueiden käytössä.
 - Pelastuslaitos osallistuu rakenteellisen paloturvallisuuden ja rakenteellisen väestönsuojelun valvontaan muun muassa osallistumalla katselmustyöryhmien kokouksiin ja antamalla neuvontaa ja lausuntoja rakennuslupa-asiakirjoista sekä paloteknisten laitteistojen ja väestönsuojien toteutussuunnitelmista.
 - Pelastuslaitos osallistuu mahdollisuuksien mukaan pientaloja suurempien kohteiden käyttöönottotarkastuksiin, jolloin puhutaan erityisistä palotarkastuksista. Tarkastuksen tavoitteet ovat samat kuin määrävälein tehtävässä valvonnassa. Pientalojen käyttöönottotarkastuksiin osallistutaan lähinnä vain silloin, kun se on rakennusvalvontaviranomaisen näkökulmasta erityisesti tarpeen.
 - Pelastuslaitos suorittaa rakennuslupamenettelyyn liittyen tarvittavat väestönsuojien sekä rakennusten turvavalojärjestelmien käyttöönottotarkastukset. Lisäksi pelastuslaitos valvoo tarkastuslaitosten kirjaamien käyttöönottotarkastuspöytäkirjojen ja muiden vaatimuksenmukaisuustodistusten avulla, että rakennukseen vaaditut muut palotekniset järjestelmät (paloilmoitin-, sammutus- ja savunpoistolaitteistot) on toteutettu niitä koskevien vaatimusten mukaisesti. Valvonnasta kirjataan merkinnät sekä rakennusvalvonnan että pelastuslaitoksen valvontasovellukseen. Edellä mainittu valvonta on osa kohteen ensimmäistä palotarkastusta.
 - Pelastuslaitos osallistuu mahdollisuuksien mukaan muiden viranomaisten suorittamiin tarkastuksiin, joihin pelastusviranomaisella on osallistumisoikeus ja joihin pelastusviranomaisen toivotaan osallistuvan. Näitä tarkastuksia ovat edellä mainittujen käyttöönottotarkastusten lisäksi muun muassa vaarallisten kemikaalien lupakohteiden tarkastukset (Tukes), VAK-ratapihojen tarkastukset (Traficom), VAK-satamien tarkastukset (Traficom) sekä erityisesti 1-luokan vesistö- ja jätepatojen tarkastukset (Kainuun ELY-keskus). Valvontayhteistyön tarkempi kuvaus esitetään valvontasuunnitelmassa.
- Opastuksen ja neuvonnan toteutuksessa hyödynnetään mahdollisimman paljon sähköisten materiaalien ja palveluiden käyttöä. Jakokanavina ovat muun muassa hyvinvointialueen pelastustoimen Internet-sivut, pelastustoimen valtakunnalliset Internet-sivut sekä pelastuslaitoksen käyttämät sosiaalisen median kanavat.

5.5 Turvallisuusviestintä

Pelastustoimelle kuuluvalla turvallisuusviestinnällä (PelL 2 ja 27 §) edistetään onnettomuus- ja vaaratilanteiden ehkäisyä, onnettomuuksiin varautumista sekä oikeaa ja tehokasta toimintaa onnettomuus-tilanteissa. Tavoitteena on onnettomuuksien määrän vähentyminen ja tarvittaessa tehokkaat ensitoimenpiteet, joilla rajoitetaan tapahtuneen onnettomuuden seurauksia ja jopa selviydytään tilanteesta ilman ulkopuolisen avun tarvetta.

Turvallisuusviestinnän määrästä ja kohdentamisesta ei ole säädösvaatimuksia. Yleisellä tasolla voidaan arvioida, että säädösvelvoite täyttyy, jos vaikuttavuuden ja riskiperusteisuuden perusteella kohdennettu,

sisällöltään ja toteutustavaltaan kohderyhmät huomioiva ja laadukas turvallisuusviestintä tavoittaa vuosittain noin 10 % alueen väestöstä.

Turvallisuusviestinnän kohdentamisessa on huomioitava ennen kaikkea vaikuttavuus, mutta myös riskiperusteisuus. Vaikuttavuuden näkökulmasta tärkein kohderyhmä on lapset ja nuoret. Nuorena opitut turvallisuustiedot, -taidot ja -asenteet edistävät parhaiten turvallisuuden toteutumista läpi elämän. Riskiperusteisuuden näkökulmasta turvallisuusviestinnän on kohdistuttava erityisesti itsenäisesti asuvan ikääntyneen väestön ja muiden erityisryhmien asumisturvallisuuteen. Kohderyhmänä on oltava asukkaat itse sekä muun muassa kotihoidon, kotipalvelujen, perhekotien ja hoito- ja huoltolaitosten henkilökunta. Turvallisuusviestintää on hyvä toteuttaa yhteistyössä muun muassa kuntien ja hyvinvointialueen vanhus-, vammais- ja päihdetyön sekä eläkeläisjärjestöjen, asukasyhdistysten ja kylätoimikuntien kanssa.

Päätös turvallisuusviestinnästä

- Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän kohderyhminä ovat erityisesti lapset ja nuoret, hoito- ja huoltolaitoshenkilökunta sekä asumisturvallisuuden erityisryhmät ja ko. asumiseen liittyvä henkilökunta. Kohderyhmänä on myös hoito- ja huoltolaitosten henkilökunta.
- Pelastuslaitos osallistuu lapsille ja nuorille kohdennettuihin tapahtumiin, joita ovat muun muassa Turvaa Tenaville -tapahtuma (esikouluikäiset), Päivä Paloasemalle -tapahtuma (perheet), 112-päivä (4-luokkalaiset), NouHätä -kampanja (8-luokkalaiset). Lisäksi osallistutaan mahdollisuuksien mukaan Punainen Liitu -liikenneturvallisuuskonseptin toteutukseen (toisen asteen opiskelijat).
- Erityisryhmien asumisturvallisuutta edistetään asumisturvallisuutta käsittelevillä luennoilla ja esitelmillä. Kohteena ovat erityisryhmiin kuuluvat sekä työntekijät, jotka tuottavat itsenäistä asumista tukevia palveluita. Muun muassa asumisturvallisuutta ja väestönsuojelua käsitteleviä esitelmiä pyritään järjestämään myös muille kohderyhmille.
- Perinteisten turvallisuusviestinnän keinojen lisäksi hyödynnetään ja kehitetään Internet-sivujen ja sosiaalisen median kanavien kautta toteutettavaa turvallisuusviestintää (Facebook, Instagram, Twitter, YouTube, TikTok ja LinkedIn).
- Vuoden 2023 aikana kehitetään ja yhtenäistetään muun muassa turvallisuuskoulutusten sisältöä, tilastointia, vaikuttavuus- ja riskiperusteista kohdentumista. Lisäksi kehitetään turvallisuusviestinnän palautejärjestelmiä sekä sähköisen viestinnän käyttöä.
- Turvallisuusviestinnän yksityiskohtaisempi suunnittelu ja toteutuksen ohjaus sisältyvät vuosittain tarkistettavaan turvallisuusviestinnän suunnitelmaan, jonka toteutumista seurataan palvelualueen pelastuspäällikön ja paloinsinöörien toimesta neljännesvuosittain. Turvallisuusviestintään kohdennettava työmäärä on noin 4-5 htv (onnettomuuksien ehkäisyn ja pelastustoiminnan palvelualueiden työpanos yhteensä). Pelastuslaitoksen järjestämä turvallisuusviestintä on lähtökohtaisesti maksutonta.

Mittarit:

- Kokonaismäärän sekä kohderyhmäkohtaisen toteuman seuranta (% , hlöä)
- Sosiaalisen median turvallisuusviestintäjulkaisujen määrä ja tavoitettavuus (kpl)
- Asiakaspalautteet (palautekyselyt ja avoimet palautteet)

5.6 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä ja onnettomuuksiin varautumisessa

Pelastustoimialueella on lukuisia turvallisuustyön yhteistyöryhmiä ja foorumeita. Esimerkkejä näistä ovat muun muassa paikallisen turvallisuussuunnittelun yhteistyöryhmät, paikalliset ja alueelliset liikenne-turvallisuustyön työryhmät, kylien turvallisuutta edistävät työryhmät ja alueelliset valmiusfoorumit. Hyvinvointialueiden perustamisen myötä on tullut myös uusia turvallisuustyön yhtistyörakenteita. Yksi tällainen on mm. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen järjestämistoimintoihin kuuluva HYTETU-toiminta.

HYTETU sisältää hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä hyvinvointialueen sisäisenä työnä sekä laaja-alaisena yhteistyönä eri toimijoiden kanssa.

Turvallisuustyön tavoitteissa on toimijakohtaisia eroja. Joissain ryhmissä painottuu liikenneturvallisuus, joissain asumisen turvallisuus, katuturvallisuus tai esimerkiksi ikääntyvän väestön arjen turvallisuus. Pelastuslaitoksen tehtäväkuvaan on perinteisesti kuulunut palovaaraa tai kemikaalionnettomuuden vaaraa aiheuttavien onnettomuuksien ehkäisy ja onnettomuuksien seurausten rajoittaminen. Onnettomuuksien ehkäisyssä on pyritty huomioimaan myös pelastuslain 27 §:ssä mainittu muiden onnettomuuksien ehkäisy. Tällaisia ovat muun muassa koti- ja vapaa-ajan tapaturmat, liikenneonnettomuudet ja hukkumiset, joissa menehtyy vuosittain yli 30 kertaa enemmän ihmisiä kuin tulipaloissa. Valvonnan ja turvallisuusviestinnän keinoin voidaan edistää myös esimerkiksi vakavista sähkönjakelun häiriötilanteista, luonnon ääri-ilmiöistä, tulvista aiheutuvia haitallisia seurauksia.

Pelastuslain 42 § mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön.

Päätös yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisyssä (sen lisäksi, mitä kohdassa 5.4 todetaan)

- Pelastuslaitoksen turvallisuusviestintä sekä valvontatyö suunnitellaan ja toteutetaan siten, että alueellisen ja paikallisen turvallisuustyön turvallisuushaasteet ja yhteistyötarpeet tulevat huomioituksi.
- Pelastuslaitos osallistuu resurssiensa puitteissa muun muassa paikalliseen turvallisuussuunnitteluun, paikalliseen ja alueelliseen liikenneturvallisuustyöhön sekä hyvinvointialueen HYTETU-työhön nimeämällä suunnittelutyöryhmiin omat asiantuntijansa. Yhteistyötä tehdään resurssien puitteissa myös muiden viranomaisten, järjestöjen, yritysten ja laitosten kanssa. Menettelytavoista sovitaan tapauskohtaisesti.

5.7 Palontutkinta

Pelastuslain 41 § velvoittaa palontutkintaan. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot, vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

Palontutkinnasta vastaa ensisijaisesti pelastustoiminnan johtaja. Pelastustoiminnan yhteydessä suoritettu palontutkinta on niin sanottua 1-tason tutkintaa. Tulipaloissa, joissa syttymissy ei ole pelastustoiminnan johtajan arvioitavissa, suoritetaan erillinen palontutkinta pelastuslaitoksen koulutettujen palontutkijoiden toimesta. Palontutkijoiden suorittama tutkinta on pääosin 2-tason tutkintaa.

Palontutkinta suoritetaan tarvittaessa yhdessä muiden viranomaisten tai yhteistyötahojen kanssa (esimerkiksi poliisi, vakuutusyhtiö, sähköpalontutkija).

Päätös palontutkinnasta

- Palontutkinnasta vastaa ensisijaisesti pelastustoiminnan johtaja (1-tason tutkinta). 1-tason tutkinnan tukemista ja vaativien tutkintojen suorittamista varten ylläpidetään valmiutta 2- ja 3-tason tutkintaan. Varsinaisen päätyön ohessa palontutkintaa tekevien, koulutettujen palontutkijoiden tavoitteellinen kokonaismäärä on 8-10 henkilöä. Henkilöiden valinnassa ja kouluttamisessa huomioidaan alueellinen kattavuus. Palontutkijan tavoitettavuutta ei varmisteta päivystyksellä tai varallaololla.

- Palontutkinnassa noudatetaan pelastuslain periaatetta, jonka mukaan kaikki palot tutkitaan. Palontutkinta pyritään suorittamaan 2- tai 3-tason tutkintana, jos tulipalosta on aiheutunut vakavia henkilövahinkoja, arviolta yli 20 000 € vahingot tai jos vakavan tulipalon syytymisyys on epäselvä.
- Poliisin tutkintakynnyksen ylittävät palot tutkitaan yhteistyössä poliisin kanssa ja poliisin ehdoilla. Jos pelastuslaitos havaitsee pelastustoiminnan tai palontutkinnan yhteydessä, että paloon liittyy poliisin tutkintakynnyksen ylittäviä tekijöitä, ilmoitetaan siitä poliisille kyseistä tarkoitusta varten laaditulla valtakunnallisella lomakkeella. Lomake lähetetään poliisin antamaa lähetysosoitusta käyttäen poliisille.
- Palontutkinnan tulokset kirjataan ja tallennetaan valtakunnalliseen onnettomuustietojärjestelmään (Pronto). Kuva-aineistot ja muu tutkintamateriaali tallennetaan kyseistä tarkoitusta varten perustettavaan tiedostokansioon.
- Palontutkinnan teemat valitaan valtakunnallisten linjausten sekä onnettomuuskehityksen seurannan tarpeiden mukaisesti.
- Vaarallisten kemikaalien vähäisessä teollisessa käsittelyssä ja varastoinnissa tapahtuneet kemikaalionnettomuudet tutkitaan palontutkinnan periaatteiden mukaisesti. Tutkintaan kutsutaan tarpeen mukaan pelastuslaitoksen omia tai ulkopuolisia asiantuntijoita.
- Vuoden 2023 aikana kehitetään erityisesti palontutkinnan tulosten hyödyntämisen prosesseja sekä palontutkintaan kuuluvaa pelastustoiminnan tutkintaa.

Mittarit:

- 2-tason palontutkintojen ja pelastustoimen kulun selvitysten määrä (kpl/v)
- Koulutettujen palontutkijoiden määrä (kpl)
- Selvittämättömien syytymisyyden osuus kaikista paloista (%)
- Palontutkinta tulosten hyödyntäminen viestinnässä

6 PALVELUTASOPÄÄTÖS, PELASTUSTOIMINTA

Pelastustoiminnasta säädetään pelastuslaissa (379/2011). Pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen, tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen sekä näihin mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnat.

Pelastuslain 32 §:n mukaan pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi. Muu viranomainen voi olla esim. Rajavartiolaitos, joka vastaa meripelastustoiminnasta sekä alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnasta Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä.

Pelastustoiminnassa tarvittavat voimavarat on mitoitettava arvioituja onnettomuusuhkia vastaavaksi. Keskeistä on päivittäisen toimintavalmiuden ylläpitäminen ja tehokkaaseen toimintaan varautuminen kaikissa mahdollisissa onnettomuus- ja turvallisuustilanteissa. Pelastustoiminta on suunniteltava ja toteutettava siten, että tehtävät voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti (PeL 28 §).

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden (pelastustoimen henkilöstö, kalusto, lähtövalmius) mitoitusta ohjaa pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM, 21/2012). Ohjeessa annetaan perusteet onnettomuusuhkien kartoittamiselle, pelastustoimen muodostelmien kokoamiselle ja johtamiselle sekä eri riskialueiden ja kohteiden tavoittamiselle. Ohjeen mukainen onnettomuusuhkien kartoittaminen on esitetty pelastuslaitoksen riskianalyyseissä. Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen riskikuva muodostuu vuonna 2023 sekä Oulu-Koillismaan että Jokilaaksojen pelastuslaitoksen riskianalyyseistä.

Pelastustoiminnan suunnitteluun liittyy myös muita ohjeita, joista merkittävin on sisäministeriön antama pelastussukellusohje (SM, 48/2007). Ohjeessa on esitetty keskeiset perusteet savu-, vesi- ja kemikaalisukellusvalmiuden sekä pintapelastusvalmiuden järjestämiselle.

6.1 Pelastustoiminnan nykytilan kuvaus

Hyvinvointialueiden perustamisen myötä kaksi Pohjois-Pohjanmaan maakunnan pelastuslaitosta yhdistyvät Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitokseksi. Muissa Suomen maakunnissa vastaavaa yhdistymistä ei tapahdu, vaan pääosin nykyiset pelastustoiminnan organisaatiot ja aluerajat siirtyvät hyvinvointialueiden organisaatioon. Lähtökohta uuden organisointiin on varsin hyvä. Oulu-Koillismaan ja Jokilaaksojen pelastuslaitosten pelastustoiminnan palvelutuotanto on ollut toimivaa ja pääosin lakien, asetusten ja ohjeiden mukaista.

Haasteita pelastustoiminnalle on asettanut kiihtyvä väestörakenteen muutos, varallaolon poistuminen kiireellisestä pelastustoiminnasta, työvoiman saatavuuden ongelmat sekä alueen kuntien tiukka talous. Riskialueiden saavuttamiseen liittyvät toimintavalmiuserongelmat ovat koskettaneet lähinnä Oulu-Koillismaan alueen tiettyjä riskiruutuja (tästä on kerrottu tarkemmin kohdassa 6.6). Näihin ongelmiin ei ole olemassa helppoja ratkaisuja, vaan ne vaativat pitkäjänteistä kehittämistyötä, voimavarojen uudelleen organisoimista, lisärahoitusta tai toimintavalmiusaikojen valtakunnallista muutosta.

Hyvinvointialueiden perustaminen ei lähtökohtaisesti muuta pelastustoiminnan toimintaympäristöä ja onnettomuusuhkia. Kahden pelastuslaitoksen yhdistymisestä on kuitenkin pystyttävä löytämään myös pelastustoimintaan kehittäviä ja tukevia ratkaisuja. Asiantuntijuus ja henkilöstön osaamisen laaja-alainen hyödyntäminen on pystyttävä jatkossa hyödyntämään entistä paremmin. Organisaatiokulttuuriin ja raikkaaseen sekä kannustavaan työilmapiiriin voi vaikuttaa jokainen pelastuslaitoksen työntekijä.

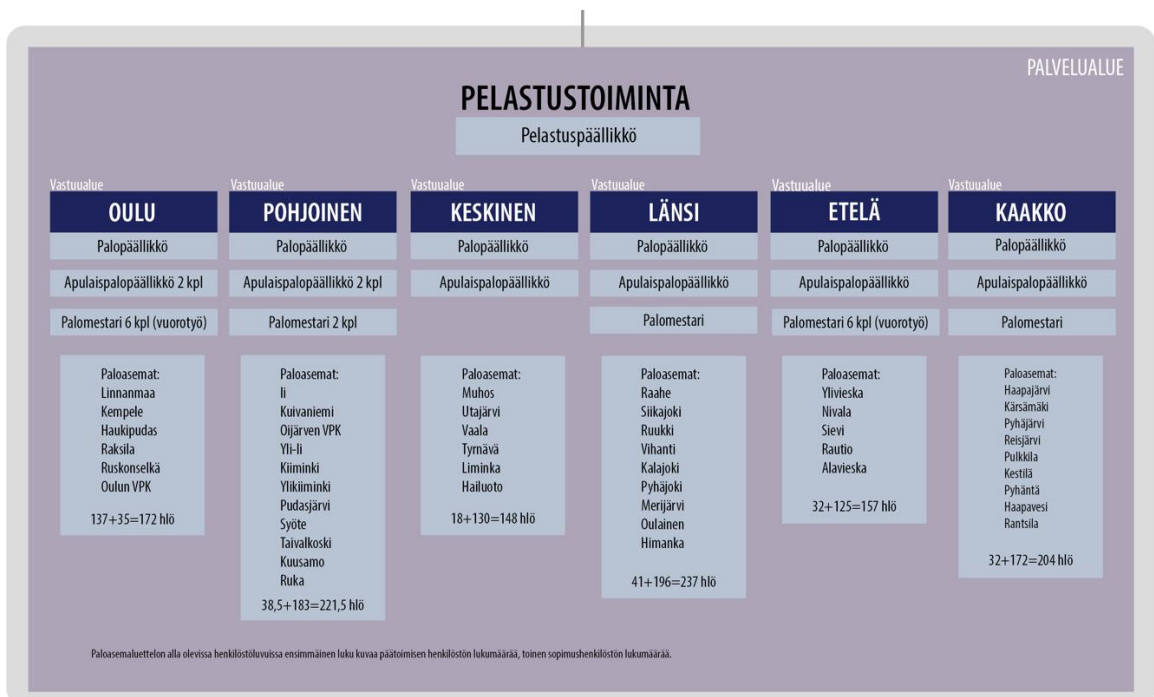
Pelastuslaitokseen pelastustoimintaan on saatava positiivinen tekemisen ilmapiiri, joka pitkällä aikavälillä auttaa myös uuden henkilöstön rekrytoinnissa.

Pelastustoiminnan palvelutaso tulee myös vuonna 2023 mitoittaa vastaamaan alueen riskejä ja onnettomuusuhkia siten, että pelastustoiminta on nopeaa, tehokasta ja turvallista päivittäisissä onnettomuuksissa sekä suuronnettomuuksissa.

6.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023

Kohdassa 6.1 mainittu kahden pelastuslaitoksen pelastustoiminnan käytäntöjen, ohjeiden, suunnitelmien, järjestelmien ja toimintatapojen yhdistäminen tulee olemaan vuoden 2023 suurin kehittämiskohde. Lähtökohta toiminnalla pitää olla, että pelastustoiminnan palvelutuotanto ei muutoksessa häiriinny ja asiakkaan saamat pelastustoiminnan palvelut voidaan aukottomasti tuottaa suunnitellulla tavalla.

Pelastustoimialue jaetaan keväällä 2022 tehtyjen ratkaisujen mukaisesti kuuteen pelastustoiminnan hallinnolliseen vastuualueeseen, joita johtaa palvelualueen johtajan alaisuudessa toimivat palopäälliköt. Hallinnollinen vastuualue ei vaikuta hälytysvastemäärittelyyn. Kiireellisessä tilanteessa kohteeseen hälytetään aina lähin ja tarkoituksenmukaisin pelastustoiminnan resurssi.

Kaavio: Pelastustoiminnan palvelualueen organisaatio (kaaviossa esitettyä myös päätoimisen + sopimushenkilöstön määrä paloasemaryhmittäin vuoden 2022 syksyn tilanteen mukaan)

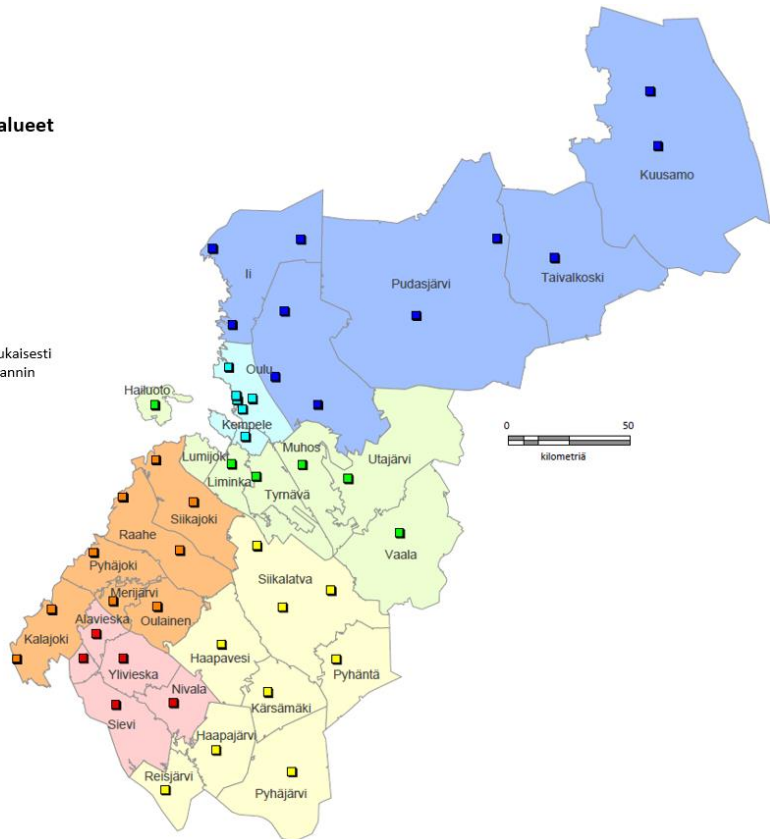
Kustannusvaikutus

Pelastustoiminta -palvelualueen kustannusvaikutus on 24 983 871 € (vuoden 2023 talousarvio, bruttokustannus).

Pelastustoiminnan hallinnolliset vastualueet

- Pohjoinen
- Oulu
- Keskinen
- Länsi
- Etelä
- Kaakko

Pelastustoiminnan hallinnollinen aluejako on nimensä mukaisesti hallinnollinen, eikä sillä ole merkitystä kiireellisen avunsaannin näkökulmasta. Kohteeseen hälytetään aina lähin ja tarkoituksenmukaisin yksikkö aluerajoista riippumatta.

Kartta. Pelastustoiminnan hallinnolliset vastualueet ja paloasemat

Palveluiden turvaamiseksi pelastustoiminnan toimintavalmius tuotetaan vuoden 2023 alusta lähtökohtaisesti entisten pelastuslaitosten suunnitelmien mukaan. Muutoksen tiukka valmisteluajataulu ja rajalliset valmisteluresurssit johtivat siihen, että uusi organisaatio ja sen uudet vastuuhenkilöt aloittavat heti toiminnan käynnistymisen myötä toimintojen yhdenmukaistamisen, kehittämisen ja tehostamisen.

Kehittämisen ja muutoksen aloittaminen vaatii yhdenmukaista ja luotettavaa nykytilan arviointia. Vuoden 2023 aikana toteutetaan paloasemakohtainen toimintavalmiuden nykytilakartoitus, joka ohjaa tulevaa kehittämistä, suunnittelua ja tehostamista.

Vuoden 2023 aikana pelastuslaitos tuottaa uuden riskianalyysin, joka toimii pohjana tulevan pitemmän aikavälin palvelutasopäätökselle. Riskianalyysitiedon pohjalta arvioidaan myös pelastustoiminnan toimintavalmiuden, henkilöstön ja kaluston määrät suhteessa alueen riskeihin.

Sopimuspalokuntien palokuntasopimukset pyritään uusimaan vuoden 2023 aikana. Tavoitteena on, että vuoden 2024 alusta alueen kaikki sopimuspalokunnat operoivat yhdenmukaisen sopimuksen kautta.

6.3 Pelastustoiminnan edellyttämä paloasemaverkko

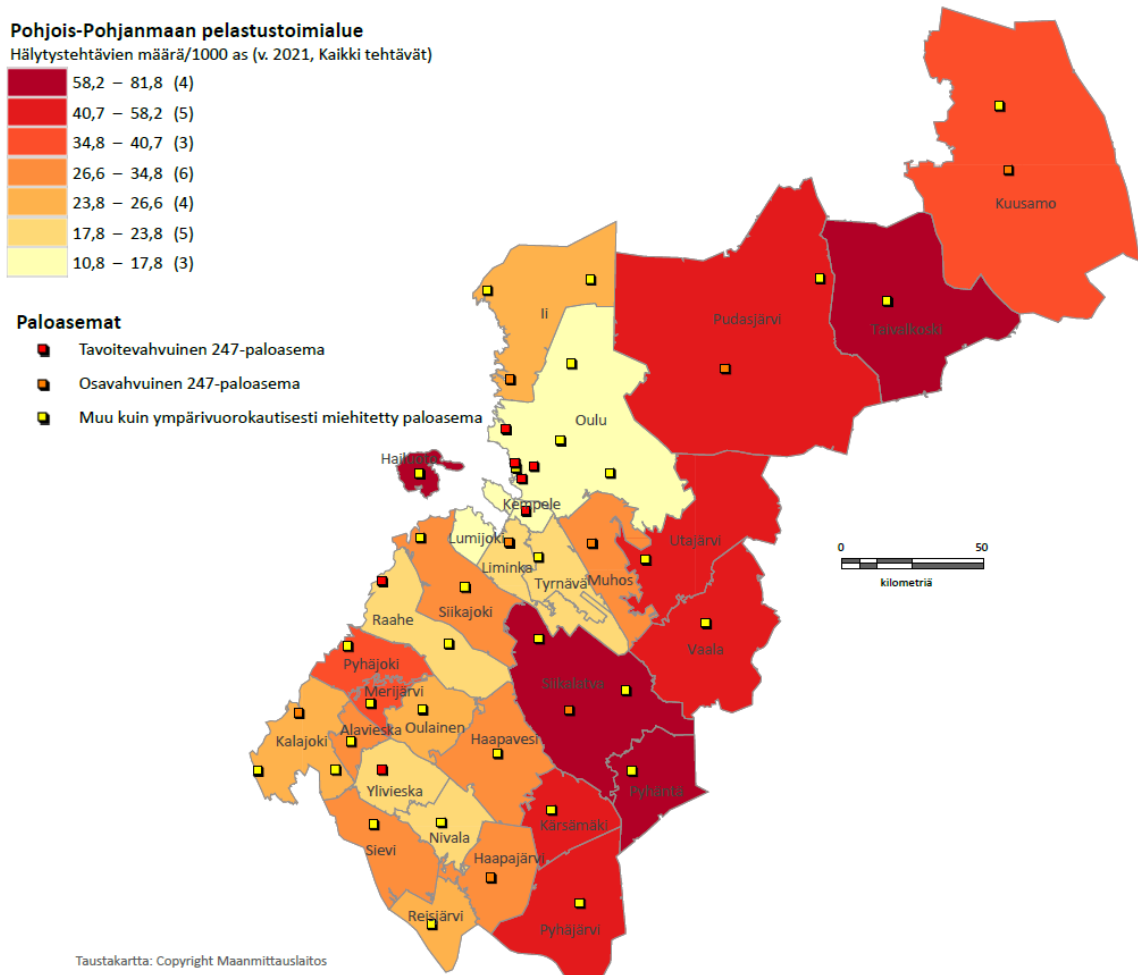
Pelastustoiminnan järjestämistä varten pelastustoimialueella on vuoden 2023 alkaessa 46 paloasemaa. Paloasematoimintoihin kuuluu myös muita öljyntorjunta- ja kalustovarastoja sekä Virpiniemen ja Kalajoen öljyntorjunta-asemat.

Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimialueen paloasemat henkilöstöineen ovat Oulun VPK:n paloasemaa lukuun ottamatta niin sanottuja ensilähdön paloasemia eli paloaseman henkilöstöä ja kalustoa on sidottu lähimmän yksikön periaatteella päivittäisten onnettomuuksien hälytysvasteisiin. Oulun VPK on mukana kokoluokaltaan suurten tehtävien hälytysvasteissa, jonka lisäksi paloasemalla on tärkeä rooli päällekkäisissä ja

pitkäkestoisissa tehtävissä. Pelastuslaitosten nykyisten riskianalyyseiden mukaan paloasemaverkko on pääosin riittävä ja paloasemien sijainti sekä valmius oikea.

Päätös pelastustoiminnan edellyttämästä paloasemaverkosta

- Pelastustoiminnan edellyttämä paloasemaverkko on tarkoitus pitää PTP-kaudella 2023 vuoden 2022 lopun mukaisena. Riskiperusteinen ja alueen tarpeisiin perustuva paloasemaverkon tarkastelu tehdään vuoden 2023 aikana osana riskianalyysointia. (ks. myös kohta 3.3).

Kartta. Pelastustoimialueen paloasemaverkko vuoden 2022 syksyn tilanteen mukaan (karttapohjan teemassa on väestömäärään suhteutettu, vuoden 2021 hälytystehtävien määrä kunnittain, tehtävät/1000 asukasta)

6.4 Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä ja valmius

Pelastustoiminnan perusvaatimuksena on määrältään riittävä henkilöstö, joka täyttää pelastustoiminnan edellyttämät kelpoisuusvaatimukset. Henkilöstön kokonaismäärä, paloasemakohtainen valmius ja hälytysohjeet on määritettävä siten, että valmius vastaa alueella esiintyviä onnettomuusriskejä, toimintavalmiuden vaatimuksia sekä muita pelastustoiminnan tarpeita. Toiminnallisena perusvaatimuksena on hälytystoiminnan luotettavuus ja riittävä toimintakyky. Kelpoisuusvaatimuksista keskeisimpiä ovat henkilöstöryhmiltä edellytettävä peruskoulutus, tietoja ja taitoja ylläpitävä ja kehittävä täydennyskoulutus, vastuualueiden mukainen erityisosaaminen sekä riittävä fyysinen ja psyykinen toimintakyky pelastustoimen tehtävissä. (Pell 39, 56 ja 57 §, TTL 8 ja 14 §)

Henkilöstömitoituksessa on oltava etupainotteinen. Pelastustoimialueen väestö vähenee valtaosassa alueemme kunnissa samalla, kun väestön keski-ikä nousee. Tämä on aiheuttanut ja aiheuttaa henkilöstöpoistumaa myös pelastuslaitoksen henkilöstöstä ja vaikeuttaa sekä päätoimisen että sopimushenkilöstön rekrytointia. Osalla paloasemista on vaikeuksia saada hälytyksiin riittävästi kelpoisuusehdot täyttävää henkilöstöä. Ongelmat korostuvat virka-aikana, jolloin suurella osalla sopimushenkilöstöä varsinaiset työtehtävät estävät pelastustoimintaan osallistumisen.

Pelastuslaitos kartoittaa aktiivisesti keinoja, joilla se voisi paremmin tukea henkilöstön fyysisen toimintakyvyn, pelastustoiminta- ja pelastussukelluskelpoisuuden ja toimintavalmiuden kehittämistä sekä motivoida henkilöstöä osallistumaan hälytystoimintaan ilman päivystysvelvoitetta. Osana työtä kartoitetaan paloasemakohtaisesti pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä ja henkilöstön toimintaedellytykset.

Henkilöstövahvuudessa on paloasemakohtaisia eroja ja valmiuden taso vaihtelee vuorokaudenajasta riippuen. On tilanteita ja tehtäviä, jolloin kaikissa pelastusyksiköissä ei ole ollut riittävästi toimintakykyisiä henkilöitä. Erityisesti virka-aikana useilla paloasemilla on vaikeuksia saada minimivahvuista pelastusryhmää liikkeelle henkilöstöpulan vuoksi. Päätoimista henkilöstöä on alueesta riippuen vähän ja sopimushenkilöstön saatavuus päätyöstään hälytystehtäviin on paikoin heikkoa.

Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimessa pelastustoiminnan tehtävien suorittamiseen osallistuu päätoimista henkilöstöä ja sopimushenkilöstöä. Henkilöstö ja kalusto (pelastusryhmät) on sijoitettu paloasemille siten, että ensimmäinen yksikkö saavuttaa toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaiset riskialueet ja onnettomuuskohteet mahdollisimman nopeasti. Kokoluokaltaan suurempien tilanteiden (keskisuuret ja suuret tilanteet) edellyttämät voimavarat kootaan usealta paloasemalta. Pelastustoiminnan valmius on määritetty paloasemittain, mutta jos erityiset syyt vaativat, voidaan paloasemakohtaista valmiutta muuttaa.

Pelastustoimintaan voi säädösvelvoitteiden perusteella osallistua myös Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien, Poliisin ja muiden yhteistyöviranomaisten henkilöstöä sekä etenkin maastopaloissa myös siviilihenkilöstöä.

Pelastustoiminnan toimintavalmius kattaa koko pelastustoimialueen, mutta kiireellisen pelastustoiminnan käynnistymisnopeuteen ja ensivaiheen toimintakykyyn vaikuttaa muun muassa se, missä paloasemat sijaitsevat ja miten paloasemien henkilöstön valmius on järjestetty.

Päätös henkilöstön määrän mitoituksessa noudatettavista periaatteista pelastustoiminnassa

- Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä mitoitetaan kustannuksiltaan harkitusti, mutta kuitenkin siten, että pelastustoimintaan kuuluvat tehtävät voidaan suorittaa työn turvallisuus ja laatu huomioon ottaen nopeasti ja tehokkaasti.

Päätös paloasemien päätoimisen alipäällystön ja miehistön toimintavalmiudesta

- Pelastuslaitoksen tavoitevahvuiset pelastusryhmät (24/7 ja välitön, minimissään 1+3 lähtövalmius)
 - Haukipudas, Kempele, Linnanmaa, Raahe, Raksila, Ruskonselkä ja Ylivieska
- Pelastuslaitoksen osavahvuiset pelastusryhmät (24/7 ja välitön, 0+1 ... 1+2 lähtövalmius, henkilöstövahvuus vaihtelee asemittain)
 - Haapajärvi, Ii, Kalajoki, Kuusamo, Liminka, Muhos, Pudasjärvi, Pulkki
- Pelastuslaitoksen muut paloasemat
 - Pelastuslaitoksen muilla paloasemilla (muut kuin edellä mainitut paloasemat) kiireellisen toimintavalmiuden tuottaa sopimuspalokunnat yhteistyössä päätoimisen henkilöstön kanssa. Päätoimiset työskentelevät kyseisillä paloasemilla palvelutuotannon tarpeiden mukaisesti.
- Sopimuspalokuntien paloasemakohtainen hälytysosaston tavoitevahvuus määritellään sopimuspalokuntien alue- ja palokuntasopimuksissa.

6.5 Pelastustoiminnan kalusto ja varusteet

Tehokas pelastustoiminta vaatii henkilöstön lisäksi määrältään ja laadultaan riittävän kaluston ja varusteet. Kaluston ja varusteiden hankintamäärärahat tulee sovittaa suunnitellun määrän ja laadun ylläpitämiseksi sekä tavoiteltuun suorituskykyyn nähden oikein.

Paloasemien peruskalustona on yleisimmin sammutus- ja säiliöauto tai säiliöpaloauto varusteineen, jolloin paloasema kykenee suoriutumaan tehokkaasti päivittäisistä onnettomuuksista ja kahden paloaseman yhteistyönä yleensä myös keskisuurista onnettomuuksista. Jos paloaseman toimintaympäristö edellyttää, voidaan peruskalustoa täydentää esim. moottorikelkalla, mönkijällä, veneellä tms. onnettomuustyyppi-kohtaisella erityiskalustolla.

Keskisuurten ja sitä suurempien onnettomuustilanteiden edellyttämä erityiskalusto keskitetään onnettomuusriskien mukaisesti ja/tai hälytetään usealta paloasemalta. Erityiskalustoa ovat mm. nostolava- ja puomitikasautot sekä vaarallisten aineiden torjuntaan, öljyntorjuntaan, maasto- ja vesipelastamiseen ja vesihuoltoon liittyvä kalusto.

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen suunnitellut investoinnit vuodelle 2023 ovat 4,5 M€, joka vastaa Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen ja Jokilaaksojen pelastuslaitoksen yhteenlaskettua vuosittaista investointitasoa. Palosuojelurahaston sekä Öljysuojelurahaston avustusten poisjääminen on huomioitava investointimäärärahojen suunnittelussa. Näiden kustannusvaikutus edellä mainitusta summasta on arviolta 1 M€.

Päätös ajoneuvokaluston, varusteiden ja muun erikoiskaluston hankinnasta, ylläpidosta ja sijoittamisesta

- Jokaisella pelastuslaitoksen paloasemalla on toimintakunniltaan luotettava sammutus- ja säiliöauto tai säiliöpaloauto varusteineen, jolloin paloasema kykenee suoriutumaan tehokkaasti uhkamallin osoittamista päivittäisistä onnettomuuksista ja kahden paloaseman yhteistyönä yleensä myös keskisuurista onnettomuuksista.
- Keskisuurten ja sitä suurempien onnettomuustilanteiden edellyttämä erityiskalusto keskitetään onnettomuusriskien mukaisesti ja/tai hälytetään usealta paloasemalta. Puomitikas- tai nostolava-autojen sijoituspaikat ovat vuoden 2023 alkaessa vastuualueittain Pohjoinen 1, Oulu 2, Länsi 1, Etelä 1 ja Kaakko 1.
- Pelastuslaitos toteuttaa palvelusopäätöskaudella toiminnan nykytason ylläpitämisen edellyttämät välttämättömät kalustohankinnat. Pelastuslaitoksen kaluston hankinnassa ja ylläpidossa keskitytään ensilähdön kalustoon. Ikääntyneet ja kunnoltaan epäluotettavat ajoneuvot ja muu kalusto poistetaan käytöstä.
- Kalustohankinnoissa ja kaluston sijoittamisessa huomioidaan alueen riskianalyysi, onnettomuusuhat, toimintojen keskittämisellä saatavat kustannussäästöt sekä kaluston kierrättämis- ja yhteiskäyttömahdollisuudet.
- Ajoneuvokaluston uusimisohjelman tavoitteena on ylläpitää operatiivisessa käytössä olevan ajoneuvokaluston elinkaari ajoneuvotyypistä riippuen 20-25 vuodessa ja erityisajoneuvojen (esim. nostolava-auto) 30 vuodessa. Ajoneuvojen elinkaaren aikainen kierrätys suunnitellaan siten, että siinä huomioidaan ajoneuvon iän lisäksi asemapaikkojen hälytystehtävien määrät ja ajoneuvoille tuleva ajosuorite. Tällöin ajoneuvo-kohtainen elinkaaren aikainen käyttöaste on mahdollisimman tasainen ja asemapaikkakohtaiset hälytysmäärät ja toiminnan taso tulevat huomioiduksi.
- Pelastustoimen suojarusteet pidetään laadullisesti ja määrällisesti riittävinä työn vaatimukset ja varusteiden saatavuus huomioiden. Suojarusteiden laatua kehitetään määrätietoisesti ajantasaista tietoa ja ratkaisuja hyödyntäen sekä toiminnallisuus ja kustannustehokkuus huomioiden.

6.6 Toimintavalmius ja pelastusmuodostelmien hälyttäminen

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelu perustuu pelastuslakiin (1.1.2023 alkaen pelastustoimen järjestämislakiin). Säädösten mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytystä ja tehokkaasti. Palvelutasoa määriteltäessä on huomioitava myös poikkeusolojen tilanteet.

Säädöksiä täydentää pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM:n julkaisu 21/2012). Kyseiseen toimintavalmiuserohjeeseen perustuvat muun muassa onnettomuusuhkien tarkastelutapa, riskialueiden muodostaminen ja vaatimukset riskialueiden tavoittamiselle. Nämä ovat keskeisiä tekijöitä, jotka määrittävät paloasemien sijaintia ja niiden henkilöstön toimintavalmiutta. Ohje määrittelee lisäksi perusteita pelastustoiminnan muodostelmille, niiden hälyttämiselle ja johtamiselle.

Toimintavalmiuserohjeen mukainen riskialuejako on määritetty koko Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimi-alueelle. Riskiruudukko (1 km x 1 km ruudut) sisältää 19 kpl I-luokan, 240 kpl II-luokan, 288 kpl III-luokan ja noin 46 174 kpl IV-luokan riskiruutua merialue mukaan lukien.

Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimi-alueen kuntien ja kuntataajamien riskialuejaon mukaiset korkeimmat riskiluokat on esitetty alla olevassa taulukossa. Alla on lisäksi riskiluokan mukaisten riskiruutujen tavoittamiselle asetetut aikarajat sekä esimerkkinä Ylivieskan riskiruudut ja 10 min laskennallinen saavutettavuusalue Ylivieskan paloasemalta yhden minuutin lähtöviiveellä.

Toimintavalmiuseroa määrittävä riskiruutujen korkein riskiluokka kunnittain sekä eräissä kuntataajamissa

	ALAVIESKA	HAAPAJÄRVI	HAAPAVESI	HAILUOTO	II	Kuivaniemi	KALAJOKI	Himanka	KEMPELE	KUUSAMO	Ruka	KÄRSÄMÄKI	LIMINKA	LUMIJOKI	MERIJÄRVI	MUHOS	NIVALA	OULAINEN	OULU	Haukipudas	Kiiminki	Oulunsalo	Yli-Ii	Ylikiminki	
Korkein riskiluokka	2	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2	2	1	2	2	2	3	3
	PUDASJÄRVI	Syöte	PYHÄJOKI	PYHÄJÄRVI	PYHÄNTÄ	RAAHE	Vihanti	REISJÄRVI	SIEVI	SIIKAJOKI	Ruukki	SIIKALATVA	Kestilä	Piippola	Pulkki	Rantsila	TANVALKOSKI	TYRNÄVÄ	UTAJÄRVI	VAALA	YLIVIESKA				
Korkein riskiluokka	2	4	2	2	2	1	2	3	2	3	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	1				

Riskiluokka	Pelastustoiminnan toimintavalmiuseroa							Avunsaantiaika	Pelastusjoukkueen kohteessa
	Hätäkeskuksen toimintavalmiuseroa	Lähtöaika	Ajoaika	Ensimmäinen yksikkö kohteessa	Ensi-toimenpiteisiin kuluva aika	Tehokas pelastus-toiminta alkaa			
I	2	1	5	6	5	11	13	20	
II	2	1-5	5-9	10	4	14	16	30	
III	2	1-5	15-19	20	2	22	24	30	
IV	2	1-5	>	>			>	>	

I-luokan riskiruutujen saavuttaminen riittävän nopeasti (1. yksikkö 6 min ja tehokas pelastustoiminta 11 min kuluessa hälytyksestä) edellyttää käytännössä aina sen, että paloasema sijaitsee lähellä kyseisiä riskialueita ja paloasemalla on ympärivuorokautinen miehitys (lähtöviive hälytykseen paloasemalta enintään noin 1:30 min).

II-luokan riskiruudut (10/14 min) voidaan saavuttaa myös sopimuspalokuntaperiaatteella toimivilta paloasemilta, jos sekä paloaseman että sen sopimushenkilöstön sijainti (asuin- ja työpaikat) mahdollistavat riittävän nopean lähtövalmiuden. Sopimushenkilöstön osalta on aikaisemmin tavoiteltu 5 minuutin lähtöviivettä paloasemalta, mutta varallaoloon liittyvät työaikatulkinnat ja siitä varallaolosta luopuminen ovat tehneet tästä hyvin vaikeaa.

III-luokan riskiruudut tavoitetaan yleensä hyvin, jos kyseisessä taajamassa on paloasema. Esimerkiksi Hailuodon, Kestilän, Kuivaniemen, Reisjärven, Ylikiimingin ja Yli-lin taajamien III-luokan riskialueiden tavoittaminen vaaditussa ajassa (20/22 min) on lähes mahdotonta ilman kyseisissä taajamissa sijaitsevia paloasemia ja niiden sopimushenkilöstöä.

IV-luokan riskiruutujen tavoittamiselle ei ole määritetty aikarajaa, mutta toimintavalmiusohjeen mukaan ihmisten omatoimiseen varautumiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota, jos toimintavalmiusaika ylittää 40 minuuttia.

Pelkkä toimintanopeus ei ratkaise menestystä hälytystehtävän suorittamisessa. Tehokas toimintakyky vaatii tehtävään nähden riittävän määrän henkilöstöä. Henkilöstövahvuuden osalta pyritään siihen, että jokaiselta paloasemalta saadaan kiireellisiin hälytystehtäviin liikkeelle johtajan ja kolmen henkilön (1+3) vahvuinen pelastusryhmä. Pelastusryhmä voi tarvittaessa tulla kohteeseen useammalta paloasemalta ja useammalla ajoneuvolla, joka joissain tilanteissa lyhentää kohteen saavuttamisaikaa.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikojen ohella on tarkasteltava myös pelastusjoukkueen muodostamiseen liittyviä viiveitä. Toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaan pelastusjoukkue (johtaja ja 2-5 pelastusryhmää) on saatava I-luokan riskialueille enintään 20 minuutissa ja II- ja III-luokan riskialueille enintään 30 minuutissa. Pelastusjoukkueen muodostaminen edellyttää käytännössä aina vähintään kahden paloaseman hälyttämistä. Aikarajat edellyttävät lisäksi kohtalaisen tiheää paloasemaverkkoa.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen ja riittävän toimintakyvyn toteutuminen on yksi osa-alue, jota aluehallintovirastot valvovat. Aiemmin, kohdassa 2.1, on käyty lyhyesti läpi riskialueiden tavoittamiseen liittyviä haasteita kuluneella palvelutasokaudella. Ongelmia voi aiheuttaa paloaseman sijainti riskialueisiin nähden, mutta myös muun muassa paloaseman pieni henkilöstömäärä ja henkilöstön lähtöviive kiireelliseen hälytystehtävään.

Pitkään (joka vuosi 5 vuoden tarkastelujaksolla) jatkuneita ongelmia riskialueiden tavoittamisessa on ollut erityisesti Oulussa ja Kuusamossa. Oulussa tilanne on parantunut Linnanmaan paloaseman käyttöönoton myötä, mutta ongelmana on edelleen yhtenäinen I-luokan riskialueet Tuirasta Toppilaan välisellä alueella sekä II-luokan riskialueet Oulunsalon keskustassa. Kuusamossa haasteena on Rukan II-luokan riskialue. Muualla pelastustoimialueella on lisäksi joitain yksittäisiä ongelmamaruutuja, joiden tavoittamisessa on ollut pitkään jatkuneita haasteita. Aluehallintovirasto puuttui Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen riskialueiden tavoittamista koskeviin ongelmiin viimeksi keväällä 2022.

Sisäministeriön pelastusosasto on perustanut elokuussa 2022 hankkeen uudistamaan pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjetta. Työryhmän tehtävänä on selvittää muun muassa, ovatko voimassa olevan ohjeen mukaiset toimintavalmiusaikojen vaatimukset edelleen perusteltuja. Hankkeen toimikausi kestää vuoden 2023 loppuun saakka. Pelastuslaitoksella on edustus työryhmässä ja otamme tulevassa riskianalyyssissä sekä palvelutasopäätöksessä hankkeen mahdollisesti muuttuvat toimintavalmiusveloitteet huomioon.

Pelastusyksikön ja -ryhmän lähtöaika on kiinni palokuntamuodosta. Pelastuslaitoksella on 46 paloasemaa, joista 15 on päätoimisen henkilöstön jatkuvasti miehittämiä paloasemia ja 31 paloaseman toimintavalmius turvautuu pääosin sopimuspalokuntien henkilöstöön, jossa henkilöt tulevat hälytykseen vapaalta tai muusta tehtävästä. Ympäri vuorokautisesti miehitetyn paloaseman henkilöstö pyrkii lähtemään kiireelliseen hälytystehtävään minuutin kuluessa hälytyksestä. Sopimushenkilöstön osalta tavoitellaan mahdollisimman lyhyttä lähtöviivettä siten, että riskialueille asetetut toimintavalmiusaika-vaatimukset ja hälytystehtävän asianmukainen hoitaminen toteutuisivat. Pelastuslaitoksen 31 sopimuspalokuntaperiaatteella toimivasta paloasemasta vain muutamalla paloasemalla on virka-aikana miehitys, joka mahdollisesti kykenee lähtemään hälytykseen minuutin kuluessa hälytyksestä.

Pelastustoiminnan henkilöstön hälyttämisessä käytetään valtakunnallista Virve-järjestelmää, jonka operoinnista ja ylläpidosta vastaa Suomen Erillisverkot Oy. Pelastuslaitos vastaa tarvittavien radiopuhelimien ja hälytysjärjestelmien hankinnasta ja maksaa järjestelmien käytöstä aiheutuvat käyttömaksut. Järjestelmä kattaa kaikki paloasemat. Lisäksi pelastuslaitoksen käytössä ovat täydentävänä järjestelmänä matkapuhelinten tekstiviesteihin perustuva järjestelmä ja VHF-verkko. Vuoden 2023 aikana otetaan koko pelastustoimialueella käyttöön Secapp-älypuhelinsovellus osaksi henkilöstön hälytystoimintaa.

Päätös riskialueiden tavoittamiselle asetettavista aikarajoista sekä pelastusmuodostelmista ja niiden hälyttämisestä

- Vuoden 2023 pelastustoiminnan toimintavalmiuden järjestämisessä huomioidaan kaikki 46 pelastustoimialueen nykyistä paloasemaa. Paloasemaverkon ja paloasemien toimintavalmiuden perusteellisempi tarkastelu toteutetaan vuoden 2023 aikana siten, että tarkastelun tulokset ovat käytettävissä vuoden 2024 alusta alkaen voimaan tulevan palvelusopimuksen laatimista varten.
- Pelastuslaitoksen pelastusmuodostelmia ovat pelastusyksikkö, -ryhmä, -joukkue, -komppania ja -yhtymä. Pelastusmuodostelmien kokoamista ja hälyttämistä varten ylläpidetään hälytysohjetta. Sammutus-, pelastus- tai torjuntatehtävien edellyttämissä hälytyksissä huomioidaan kustannustehokkuus. Tehtävään hälytetään vain tilanteen edellyttämä henkilöstö ja kalusto unohtamatta lähimmän ja tarkoituksenmukaisimman yksikön periaatetta, työturvallisuutta sekä toiminnan etupainotteisuutta ja luotettavuutta.
- Onnettomuuskohteen tavoittamisessa ja pelastustoiminnan käynnistymisessä noudatetaan vähintään toimintavalmiusohjeessa asetettua riskiluokkakohtaista minimivaihtoehtoa. Onnettomuuskohteen saavutetaan ensimmäisen yksikön toimesta ja tehokas pelastustoiminta käynnistetään riskiluokalta vaaditussa ajassa vähintään 50 %:ssa kiireellisistä hälytystehtävistä. Edellä mainitun lisäksi keskimääräinen toimintavalmiusaikavoite kaikissa kiireellisissä tehtävissä riskiluokista riippumatta on ensimmäisen pelastusyksikön osalta enintään 10 minuuttia ja tehokkaan pelastustoiminnan käynnistymisen osalta enintään 14 minuuttia. Pelastusjoukkueen kokoamisen osalta tavoite on keskimäärin 25 minuuttia hälytyksestä kaikissa kiireellisissä vähintään pelastusjoukkueen vaativissa tehtävissä.
- Toimintavalmiuden varmistamiseksi hälytysohjeiden toteutumista sekä paloasemien hälytyslähtövahvuuksia ja toimintavalmiusaikoja seurataan aktiivisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään niihin paloasemiin ja riskiruutuihin, joissa toimintavalmiuden tavoitteissa on vielä parantamisen varaa. Toimintavalmiuden ja ongelmariskiruutujen seurannasta vastaa pelastuslaitoksen riskienhallintapäällikkö yhteistyössä vastuualuepäälliköiden kanssa.
- Toimintavalmiuden toteutumisen seurannasta ja tehdyistä toimenpiteistä paloasemakohtaisesti annetaan kuukausittain raportti turvallisuuslautakunnalle.

Mittarit

- Lähtövarmuus, lähtöviive ja henkilöstövahvuus kiireellisissä pelastustoiminnan tehtävissä
- Toimintavalmiusaikojen toteumat kiireellisissä pelastustoiminnan tehtävissä

Keskeiset käsitteet toimintavalmiuden suunnitteluohjeesta

Toimintavalmius

Pelastustoiminnan toimintavalmius muodostuu viidestä osatekijästä: henkilöstön määrästä ja laadusta, kaluston määrästä ja laadusta, ennakkoon laadituista toiminnallisista suunnitelmista, johtamisen organisoinnista sekä pelastustoiminnan toimintavalmiusajasta.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaiset pelastusmuodostelmat

Pelastustoiminnan muodostelmia ovat yksikkö, pelastusryhmä, -joukkue, -komppania ja -yhtymä. Pelastustoiminnan muodostelmalla on aina johtaja.

Pelastusyksikkö

Henkilön tai henkilöstön, kulkuneuvon ja kaluston muodostama kokonaisuus, joka kykenee itsenäiseen toimintaan. Yksiköitä ovat esim. pelastusyksikkö, sammutusyksikkö, raivausyksikkö, säiliöyksikkö, tikasyksikkö.

Pelastusryhmä

Johtajasta, vähintään kolmesta ja enintään seitsemästä henkilöstä sekä tehtävän mukaisista ajoneuvoista ja kalustosta muodostuva kokonaisuus.

Pelastusjoukkue

Johtajasta, vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusryhmästä muodostuva kokonaisuus.

Pelastuskomppania

Johtajasta, pelastustoiminnan johtajaa avustavasta esikunnasta, vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusjoukkueesta muodostuva kokonaisuus.

Pelastusyhtymä

Johtajasta, johtokeskuksesta ja vähintään kahdesta pelastuskompaniasta tukimuodostelmineen muodostuva kokonaisuus.

6.6.1 Pelastussukellusvalmius

Pelastussukelluksella tarkoitetaan yleensä savu-, kemikaali- tai vesisukellusta, mutta niiden lisäksi tässä yhteydessä käsitellään myös veden pinnalta tapahtuvaa pintapelastusta. Pelastussukellus on riskialtias työtehtävä, johon ryhdytään lähinnä silloin, kun se on tehtävän luonteen ja tehokkaan pelastustoiminnan näkökulmasta välttämätöntä. Pelastussukellusta saavat tehdä vain tehtävään koulutetut, lääkärin-tarkastuksen ja toimintakykytestit läpäisseet henkilöt. Pelastussukellusta edellyttävä tilanne voi liittyä esimerkiksi rakennus- tai liikennevälinepaloon, vaarallisten aineiden onnettomuuteen tai vesipelastus-tehtävään.

Pelastustoimen hälytystehtävään liittyvää pelastussukellusta ei saa tehdä yksin. Esimerkiksi turvallinen savusukellus edellyttää yleensä sen, että tehtävässä on savusukelluksen suorittava sammutuspari ja heille määritelty savusukelluksen suojarahja. Pelastussukelluksen minimivahvuuksia ja työturvallisuutta ohjeistaa valtakunnallinen pelastussukellusohje (SM, 2007).

Savusukelluksella tarkoitetaan paineilmahengityslaitteiden ja asianmukaisten suojarahusteiden avulla tehtävää sammutus- ja pelastustyötä, joka edellyttää tunkeutumista palavaan ja rajattuun sisätilaan, jossa on savua. Palavan rakennuksen katolla tapahtuva työskentely paineilmahengityslaitetta käyttäen rinnastetaan savusukellukseen.

Kemikaalisukelluksella tarkoitetaan välittömän vaaran alueella tehtäviä tiedustelu-, pelastus-, torjunta- tai muita vastaavia tehtäviä, jotka edellyttävät paineilmahengityslaitteen ja soveltuvan kemikaalisuojapuvun käyttöä.

Vesisukelluksella tarkoitetaan tehtäviä, jotka edellyttävät vesisukelluslaitetta ja -varustusta ihmisen sekä omaisuuden pelastamiseksi ja ympäristövahinkojen torjumiseksi. Vesisukellusta ovat myös virka-apusukellukset sekä vesisukellustaitojen ylläpitämiseksi tapahtuvat harjoitukset.

Pintapelastuksella tarkoitetaan veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa.

Päätös paloasemakohtaisesta pelastussukellusvalmiudesta

- Pelastuslaitoksen tavoitevahvuisten 24/7-pelastusryhmien (Haukipudas, Kempele, Linnanmaa, Raahe, Raksila, Ruskonselkä, Ylivieska) osalta pääsääntöisesti pystytään aloittamaan tehtävän edellyttämä välitön savusukellus ja kahden paloaseman yhteistyönä välitön kemikaalisukellus (heti, kun riskien mukaisesti keskitetyt kemikaalitorjunnan suojarahusteet ja muu kalusto saadaan kohteeseen).
- Pelastuslaitoksen osavahvuisten 24/7-pelastusryhmien paloasemilla pyritään ylläpitämään valmiutta tavanomaisten huoneistopalojen edellyttämään savusukellukseen sekä henkeä pelastavaan

kemikaalisukellukseen, jossa suojaustasoksi riittää paloasu, paineilmalaitte ja roiske- tai kaasutiivis roiskesuojapuku.

- Mikäli valmiutta huoneistopalojen sammutukseen ei joihinkin tehtäviin ole, suunnitellaan sammutus toteutettavaksi ensisijaisesti vaihtoehtoisilla sammutusmenetelmillä (PETS).
- Kaikkien paloasemien valmiutta hyödynnetään koko pelastustoimialueen kattavan pelastussukellusvalmiuden saavuttamiseksi. Riittävä toimintakyky varmistetaan hälytysvastesuunnittelulla.
- Pelastuslaitoksen vesisukellusvalmius keskitetään Linnanmaan paloasemalle, jossa pyritään ylläpitämään pelastussukellusohjeen mukaista jatkuvaa vesisukellusvalmiutta, mikä tarkoittaa vesipelastusvalmiuden tasoa 1. Valmiutta hyödynnetään koko pelastustoimialueen vesipelastustoiminnassa. Vesisukellusvalmiuden ylläpito ei saa heikentää pelastustoimen lakisääteisten tehtävien hoitamista.
- Pelastustoimialueen vesisukellusvalmiutta tuetaan myös alueen muilla koulutetuilla sukeltajilla erillisen hälyttämissuunnitelman mukaisesti.
- Kaikilla paloasemilla pyritään ylläpitämään valmiutta kiireellisten pintapelastustehtävien suorittamiseen. Tehtävässä käytettävä kalusto ja menetelmä määräytyvät paloasemakohtaisesti.
- Vuoden 2023 aikana tehdään perusteellinen pelastussukellusvalmiuden tarkastelu, jossa arvioidaan pelastussukelluksen riskiperusteinen tarve, paloasemakohtainen kyky sekä hälytysvastesuunnittelun ja vaihtoehtoisten sammutus- ja torjuntamenetelmien mahdollisuudet. Samalla laaditaan pelastuslaitoksen oma pelastussukellusohje. Selvitystyön tuloksia hyödynnetään vuoden 2024 alusta alkaen voimaan tulevan palvelutasopäätöksen laatimisessa.

6.6.2 Vaarallisten aineiden torjunta ja CBRNE-valmius

Vaarallisten aineiden torjunta sisältyy pelastuslaitoksen tehtäviin vastaavalla tavalla kuin esim. sammutus- ja pelastustoiminta (PelL 27 ja 32 §). Vaarallisten aineiden torjunta sisältää muun muassa väestön varoittamiseen ja suojaamiseen, aineen leviämisen estämiseen tai rajoittamiseen, vuotojen tukkimiseen, pitoisuuksien mittaamiseen sekä aineen vaarattomaksi tekemiseen liittyviä tehtäviä. Kiireellisten pelastus- ja torjuntatoimien jälkeen tehtävä saastuneen maa-alueen puhdistus on yhteistyötä vahingon aiheuttajan, maa-alueen omistajan tai haltijan sekä useiden viranomaisten kanssa. Puhdistustyön toteutumisen seurannasta vastaa suurissa onnettomuuksissa ympäristöviranomainen (ympäristönsuojelulaki, 527/2014, luku 14).

Vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelma

Vaarallisten aineiden paloasemakohtainen torjuntavalmius on määritetty Vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelmassa. Määrittelyn perusteena on vaarallisten aineiden käsittelystä, varastoinnista ja kuljetuksesta aiheutuvat onnettomuusriskit sekä torjuntavalmiuden alueellinen kattavuus.

Vakavat vaarallisten aineiden onnettomuudet ovat todennäköisimpiä Oulun ja Raahen seudulla, missä kemikaalien käsittely-, varastointi- ja kuljetusmäärät ovat suurimmat. Perinteisten kemikaali-onnettomuuksien lisäksi on huomioitava aiempaa huolellisemmin niin sanotut CBRNE-tilanteet, joissa vaarallista ainetta käytetään esimerkiksi terroristisessa tarkoituksessa tai muussa vahingoittamis-tarkoituksessa. CBRNE-tilanteilla tarkoitetaan valmiutta toimia kemiallisiin, biologisiin, säteilyyn, ydinaseisiin ja räjähteisiin liittyvissä onnettomuus- ja vaaratilanteissa.

Päätös vaarallisten aineiden torjuntavalmiudesta ja CBRNE-valmiuden sijoittamisesta

- Pelastuslaitoksen vaarallisten aineiden torjuntavalmius järjestetään keskitetysti vaarallisten aineiden käsittelystä, varastoinnista ja kuljetuksesta aiheutuvien riskitekijöiden mukaisesti.
- Vaarallisten aineiden alueellinen torjuntavalmius varmistetaan hälytysvastesuunnittelun avulla.
- Vaarallisten aineiden valmistuksesta, varastoinnista, käytöstä ja kuljetuksesta aiheutuvat riskitekijät huomioidaan väestöhälyttimien hankinta- ja sijoitussuunnitelmissa.
- Pelastuslaitoksen alueellinen ja samalla Pohjois-Suomea palveleva CBRNE-tilanteiden mittaus- ja tunnistamisvalmius järjestetään Oulun paloasemilta.

6.6.3 Öljytorjunta

Pelastustoimen velvollisuudesta osallistua öljyvahinkojen torjuntaan säädetään pelastuslaissa (379/2011). Lain 7 §:n mukaan alueen pelastustoimi vastaa maa-alueella tapahtuvien öljyvahinkojen ja alusöljyvahinkojen torjunnasta. Öljytorjunnan järjestelyt ja keskeinen ohjeistus sisältyvät pelastuslaitoksen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmaan.

Öljytorjuntavalmiuden järjestämisestä aiheutuneet pelastustoimen kustannukset on saatu varsin kattavasti takaisin Öljysuojelurahaston varoista. Öljysuojarahaston muuttunut rahoitustilanne aiheuttaa suuria kustannuspaineita pelastuslaitosten budjetteihin. Tulevien investointien ja valmiuden ylläpitokustannusten korvaukset vuodelle 2023 ovat avoimia. Asiaan tarvitaan kansallinen ratkaisu. Yksittäinen pelastuslaitos ei pysty omasta budjetista rahoittamaan nykyistä öljysuojelukalustoa ja henkilöstön osaamisen ylläpitämistä.

Päätös öljytorjunnasta

- Pelastuslaitoksen öljytorjuntavalmius keskitetään onnettomuusuhkien sekä kaluston alueellisen käytettävyyden mukaisesti. Lähtökohtana vuoden 2023 osalta on yhdistyvien pelastuslaitosten öljytorjunnan järjestelyt v. 2022 lopussa.
- Pelastuslaitoksen öljytorjuntavalmius on jaettu kalustotasoihin 1-4 ja esitetään pelastuslaitoksen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmassa.
- Pelastuslaitoksen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma päivitetään 3 vuoden välein ja tarvittaessa vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Öljytorjuntakaluston investointipäätökset käsitellään ja vahvistetaan vuosittain talousarvion käsittelyn yhteydessä.
- Vuodelle 2023 suunnitellut öljytorjuntakaluston investoinnit ovat ehdollisia ja toteutetaan, jos niihin saadaan öljysuojarahastolta tai muualta aikaisempia vuosia vastaavat avustukset.
- Jatkossa pelastuslaitos arvioi öljytorjuntaan liittyviä investointeja, kun kansallinen rahoitus ja pelastuslaitokselle osoitetut avustukset selviävät. Öljytorjuntavalmiutta ja sen sijoittamista koskeva laajempi arviointi tehdään v. 2023 aikana osana koko pelastustoimialueen kattavaa riskianalyysointia.

Ympäristövahinkojen torjunta

Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta on siirtymässä Ympäristövahinkojen torjunta -käsitteen alle.

Ympäristövahingoista öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta tulee jatkossakin kuulumaan pelastustoimen tehtäviin. Kyseisten onnettomuuksien jälkitorjuntavastuuta varten on aloitettu lainsäädäntöhanke. Se, mille viranomaiselle jälkitorjuntavastuu tulee kuulumaan, on vielä epäselvää. Samaan aikaan edellä mainitun lainsäädäntöhankeeseen kanssa valmistellaan niin sanottua ympäristövahinkorahastoa, joka tulisi osaltaan korvaamaan poistuvan öljysuojelurahaston. Tämän hetken tiedon mukaan ympäristövahinkorahasto on käytössä aikaisintaan vuonna 2025.

6.6.4 Kansainvälinen pelastustoiminta ja Arctic Rescue Team (ART)

Kansainvälinen pelastustoiminta on valtiosopimuksiin ja lainsäädäntöön (mm. Pell 38 §) perustuvaa avun antamista tai vastaanottamista tilanteessa, jossa kohdemaan kansalliset voimavarat eivät riitä suuronnettomuus- tai katastrofitilanteen hallintaan saamiseksi. Suomessa Sisäministeriö vastaa avunanto-kapasiteetin koordinaatiosta ja ylläpidosta. Pelastusopisto vastaa asiantuntijoiden kouluttamisesta, rekrytoinnista ja muodostelmien logistiikasta sekä toimii työnantajana EU-pelastuspalvelumekanismiin kuuluvissa kansainvälisen avunannon tehtävissä. Varsinainen operatiivinen henkilöstö muodostetaan mm. pelastuslaitosten henkilöstöstä.

Barents Rescue -yhteistyöhön (Suomi, Ruotsi, Norja ja osin myös Tanska) perustuvaan kansainväliseen avunantoon osallistuva resurssi voidaan muodostaa tilannehetkellä käytettävissä olevasta pelastustoiminnan henkilöstö- ja kalustoresurssista, kuten tehtiin vuonna 2018 Ruotsissa suurpaloksi levinneen maastopalon yhteydessä. Avunantoon voidaan käyttää myös ko. tarkoitusta varten perustettuja joukkoja, kuten Finnish Arctic Rescue Team -pelastusjoukkuetta.

Pohjois-Suomen pelastuslaitokset (Lappi, Oulu-Koillismaa, Kainuu ja Jokilaaksot) ovat muodostaneet vuonna 2019 yhteisen Finnish Arctic Rescue Team (ART) -pelastusjoukkueen, johon jokainen pelastuslaitos on osoittanut vähintään 1+3+12 vahvuisen henkilöstöresurssin. Kukin pelastuslaitos on sitoutuneet lähettämään ART-tehtävään vähintään 0+1+3 vahvuisen pelastusryhmän, jos joku pelastuslaitos sitä pelastustehtävään pyytää. ART-toiminnassa jokaisella pelastuslaitoksella on erityisosaamisen vastuualue, jota hyödynnetään koko Pohjois-Suomen alueella. Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen erikoistumisalana on metsäpalojen sammutus, suurtehopumppaus ja CBRNE-toiminta. ART-toimintaan osallistutaan oman työn ohella ja periaatteella, jonka mukaan jokainen pelastuslaitos vastaa ART-tyhmänsä kustannuksista.

Pohjois-Suomen pelastuslaitosten alueella on vuonna 2021 EU-rahoituksen avulla hankittuja suurteho-pumppuja (High Capacity Pumping, HCP). Kyseisten pumppujen rahoitus on edellyttänyt, että pumppuyksiköt ja niiden käyttöön koulutettu henkilöstö muodostavat EU:n pelastuspalvelumekanismiin HCP-moduulin (vuosille 2022-2027) ja ovat käytettävissä kansainvälisessä pelastustoiminnan avunannossa. Pelastuspalvelu-mekanismiin liittyminen edellyttää sertifiointiprosessin mukaista koulutusta ja harjoituksia, jotka aloitettiin kesällä 2022 ja saatetaan päätökseen Puolassa syyskuussa 2023.

The High Capacity Pumping -moduulin muodostelma on ennalta määritelty henkilöstö- ja kalusto-kokonaisuus, jonka tulee täyttää tietyt toimintakykykriteerit. Sertifiointi on voimassa viisi vuotta, jonka jälkeen se pitää uusia. Eri muodostelmien perusvaatimukset on määritelty täytäntöön-panopäätöksessä 762/2014.

Päätös kansainvälisestä pelastustoiminnasta

- Pelastuslaitos mahdollistaa henkilökunnan osallistumisen pelastuslain 38 §:n tarkoittamiin kansainvälisiin pelastustoiminnan tehtäviin ja harjoituksiin yksittäisinä asiantuntijoina tai pelastustoiminnan muodostelmina, kuten ART-pelastusryhmänä tai HCP-moduulina. Kansainväliseen koulutukseen ja harjoituksiin osallistujien määrä, riippuu muun muassa vuosittaisesta ART-, HCP- ja HNS-koulutustarjonnasta.
- Pelastuslaitos mahdollistaa HCP-yksikön saattamisen EU:n pelastuspalvelumekanismiin liitettäväksi HCP-moduuliksi ja ylläpitää HCP-moduulia sen mukaisesti, miten Oulu-Koillismaan ja Jokilaaksojen pelastuslaitokset ovat toimintaan sitoutuneet.
- Pelastuslaitos ylläpitää osaltaan vuonna 2019 aloitettua ART-toimintaa ja sitoutuu ART-toiminnan kautta tapahtuvaan avunantoon vähintään 0+2+6 henkilön vahvuisella pelastusryhmällä. ART-toimintaan osallistutaan oman toimen ohella.
- Pelastuslaitoksella on ajantasainen, palosuojelurahaston valtakunnallisen hankkeen mukainen Host Nation Support (HNS) suunnitelma, jossa on määritelty substanssikohtaiset voimavarat.

6.6.5 Meripelastusvalmius

Meripelastustoiminnan johtava viranomaisena on meripelastuslain (1145/2001) 3 §:n mukaan Rajavartiolaitos, joka vastaa meripelastustoimen suunnittelusta, kehittämisestä, valvonnasta, toiminnan yhteensovittamisesta sekä johtaa ja suorittaa etsintä- ja pelastustoimintaa.

Pelastustoimen osallistumisesta meripelastustoimintaa säädetään meripelastuslain 4 §:ssä. Säädöksen mukaan pelastustoimi on velvollinen osallistumaan meripelastustehtäviin, jos se on toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua taikka, jos se vaaratilanteen vakavuus tai erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen, eikä meripelastustehtävän suorittaminen merkittäväällä tavalla vaaranna kyseisen viranomaisen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista.

Päätös meripelastusvalmiudesta

- Pelastuslaitos osallistuu merialueilla tapahtuviin vesipelastustehtäviin käytettävissä olevalla kalustollaan ja pyrkii ylläpitämään avoveden aikana rannikolla meripelastusvalmiutta.
- Pelastuslaitos kehittää alueen meripelastusvalmiutta yhteistyössä Rajavartiolaitoksen ja muiden viranomaisten kanssa.

Meripelastusvalmius

Pelastuslaitoksen meripelastusvalmius perustuu vesipelastukseen varatun kaluston ja varusteiden sekä merialueilla tapahtuvaan öljyntorjuntaan varatun kaluston käyttöön. Meripelastustoiminnasta ei aiheudu lisäkustannuksia mahdollisia palkka- ja polttoainekuluja lukuun ottamatta.

6.6.6 Suuronnettomuusvalmius ja ruuhkatilanteet

Pelastuslaitoksen on varauduttava suuronnettomuuksiin ja häiriötilanteisiin sekä palvelutuotannon jatkuvuuden varmistamiseen siten, että toimintaa voidaan jatkaa kaikissa turvallisuustilanteissa. Riittävää varautumista ja valmiutta korostaa säädösten ohella mm. Pelastustoimen strategia 2025 (SM 18/2016), Sisäisen turvallisuuden strategia (SM 15/2017) ja Sisäisen turvallisuuden selonteko (VN 48/2021).

Suuronnettomuus

Suuronnettomuudella tarkoitetaan onnettomuutta, jota on kuolleiden tai loukkaantuneiden, taikka ympäristöön, omaisuuteen tai varallisuuteen kohdistuneiden vahinkojen määrän taikka laadun perusteella pidettävä erityisen vakavana (Turvallisuustutkintalaki 525/2011, 2 §).

Pelastustoiminnan tehtävien ruuhkatilanne

Yleisimmin myrskyn tai rajuilman aiheuttama hälytystehtävien ruuhkatilanne, jossa hätäkeskustietojärjestelmään syötetyt hälytysohjeet eivät enää toimi tarkoituksenmukaisesti. Siirrytään toimintamalliin, jossa hätäkeskus ottaa edelleen hätäilmoituksia vastaan, mutta välittää kiireettömät vahingontorjuntatehtävät pelastuslaitoksen johtokeskukseen, jossa tehdään tehtävien priorisointi, välittäminen pelastustoiminnan yksiköille sekä tehtäväseuranta ja kokonaistilanteen johtaminen.

Pelastustoimialueen suuronnettomuusuhkia on käsitelty muun muassa Oulu-Koillismaan ja Jokilaaksojen pelastuslaitosten riskianalyseissa sekä Pohjois-Pohjanmaan alueellisessa riskiarviossa (v. 2018) ja Suomen kansallisessa riskiarviossa (SM 5/2019). Historian valossa suuronnettomuus on todennäköisimmin erityisen vakava liikenneonnettomuus (tie-, raide-, ilma- tai vesi/meriliikenne) tai tulipalo (rakennus- tai maastopalo). Suuronnettomuus voi liittyä myös esimerkiksi vaarallisten aineiden valmistukseen, varastointiin ja kuljetukseen, alusöljyvahinkoihin, ilmaston ääri-ilmiöihin (rajuilmat, myrskyt, tulvat, tykkylumi -> sähkö-, viesti- ja liikenneverkkojen häiriöt, rakennusvahingot...), rakennussortumiin sekä myös väkivallantekoihin ja terrorismiin (suureen ihmisjoukkoon kohdistettu äärimmäinen väkivalta). Pelastustoiminnan ruuhkatilanteita aiheuttaa yleisimmin myrskyt ja rajuilmat. Pelastustoimialueen erityispiirteinä ovat metsä- ja turvetuotantoalueisiin liittyvät suurpaloriskit.

Pelastuslaitoksen valmius toimia suuronnettomuus- ja ruuhkatilanteissa perustuu riittäviin henkilöstö- ja kalustoresursseihin, erityisosaamiseen, harjoitteluun, kohdetuntemukseen, johto- ja tilannekeskusvalmiuteen sekä huolellisesti laadittuihin hälytysohjeisiin, pelastustoiminnan johtamisen yleissuunnitelmiin ja onnettomuustyyppikohtaisiin suunnitelmiin. Erittäin suuri merkitys on myös mm. suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavien kohteiden omatoimisella varautumisella.

Päätös suuronnettomuus- ja ruuhkatilannevalmiudesta

- Pelastuslaitoksen suuronnettomuusvalmiuteen kuuluu johtokeskus ja neljä minimivahvuista pelastuskomppaniaa.
- Suuronnettomuusvalmiuden edellyttämät voimavarat kyetään kokoamaan ja toiminta aloittamaan kahdessa tunnissa onnettomuuden tapahtumisesta. Johtamisvalmius täydentyy pelastusyhtymän johtamisen edellyttämään vahvuuteen neljän tunnin kuluessa onnettomuuden tapahtumisesta. Keskeytyksetön johtokeskuksen toiminta kyetään varmistamaan 12 tunnin kuluessa onnettomuuden tapahtumisesta.
- Pelastusyhtymän keskeytyksetön toiminta voidaan omin voimavaroin varmistaa enintään 12 tuntiin. Tätä pidempi pelastusyhtymän toimintakyky edellyttää yhteistyötä naapuripelastuslaitosten kanssa.
- Pelastuslaitos ylläpitää valmiutta toimia hälytystehtävien ruuhkatilanteissa. Valmiuteen kuuluu muun muassa tehtävien vastaanottaminen, priorisointi, välittäminen tehtäväksi, tilanneseuranta ja kokonaistilanteen johtaminen. Yhdistyvien pelastuslaitosten ruuhkatilanneohjeet päivitetään Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen ruuhkatilanneohjeeksi vuoden 2023 aikana.

6.6.7 Valmiuden säätely

Pelastustoiminnassa käytetään olemassa olevaa suorituskykyä tilanteen edellyttämällä tavalla. Valmiuden säätelyllä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla pelastuslaitoksen toimintavalmius ja suorituskyky saatetaan vastaamaan vallitsevaa uhkaa tai turvallisuustilannetta. Säätelyllä voidaan joko kohottaa tai laskea valmiutta. Valmiutta voi olla tarpeen säädellä erilaisissa häiriötilanteissa, suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa.

Pelastuslaitoksen valmiuden säätelyn tueksi on määritelty valmiustasot (perus, tehostettu, korotettu, täysi), joilla kuvataan tavoiteltavaa pelastustoiminnan suorituskykyä suhteessa vallitsevaan uhkatasoon (normaali, kohonnut, korkea, erittäin korkea). Valmiuden tasot kuvaavat johtamisjärjestelmää ja käytettävissä olevia pelastustoiminnan muodostelmia.

Valmiuden eri tasot mukailevat päivittäistä perusvalmiutta, jota kohotetaan tarpeen mukaan. Valmiuden kohottamiseen liittyvät toimenpiteet on suunniteltu ennalta valmiutta, johtamista ja hälyttämistä käsittelevissä suunnitelmissa ja ohjeissa.

Valmiutta voidaan kohottaa yhden tai useamman asemapaikan osalta:

- määräämällä asemapaikalle lisävalmiutta toiselta asemapaikalta
- hälyttämällä paloasemalle lisähenkilöstöä suunnitellun perusvalmiuden lisäksi
- määräämällä hälytetty lisävalmius toiselle asemapaikalle.

Pelastustoimen palvelutason on vastattava paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia. Valmiuden laskemisen palvelutasopäätöksessä päätettyä tasoa alemmaksi tulee aina olla tilapäistä ja perustua johonkin toimintaympäristössä tapahtuvaan, toimintavalmiutta heikentävään tilanteeseen. Tällainen voisi olla esimerkiksi joukkosairastumisesta aiheutuva vakava henkilöstövaje. Pitkittyneeseen tilanteeseen tulee liittyä aina toimintavalmiutta korjaavien tai tilanteeseen nähden hyväksyttävien toimenpiteiden arviointi. Toimenpiteisiin kuuluu muun muassa pelastuslaitoksen tuottamien palveluiden priorisointi sekä käytettävissä olevien voimavarojen tarkoituksenmukainen sijoittaminen ja käyttö.

Valmiutta voidaan laskea yhden tai useamman asemapaikan osalta:

- määrämällä asemapaikan valmius toiselle asemapaikalle
- määrämällä asemapaikan perusvalmiuden heikentämisestä tai purkamisesta.

Päätös valmiuden säätelystä

- Pelastuslaitos ylläpitää suunnitelmaa valmiuden säätelystä. Pelastustoiminnan valmiutta voidaan tilapäisesti nostaa tai laskea, jos sille on vallitsevan uhka- tai turvallisuustilanteen vuoksi erityistä tarvetta. Valmiuden tilapäistä kohottamista tai laskemista sekä tehtyjen toimenpiteiden purkamista koskevan päätöksen tekee pelastuslaitoksen ylin päivystävä päällystöviranhaltija. Pitkittyvässä tilanteessa valmiuden laskemista ja palauttamista koskevan päätöksen tekee pelastustoiminnan palvelualuejohtaja.

6.7 Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastuslain 34 §:n mukaan pelastustoiminnan johtaja on siltä pelastustoimen alueelta, missä onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, ellei tästä muuta sovita. Jokaisella pelastusmuodostelmalla on oltava johtaja. Pelastustoiminnan johtaminen on suunniteltava ja järjestettävä niin, että johtajalla on tilanteen vaatavuus huomioon ottaen riittävät valmiudet tehtävän suorittamiseen (pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje, SM 2007).

Pelastuslain mukaan pelastustoimintaa johtaa pelastusviranomainen. Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimen hälytysohjeet on laadittu siten, että pelastusviranomaiseksi nimitetty henkilö on mukana kaikissa pelastustoimen hälytystehtävissä joko tilannepaikalla tai etäjohtajana. Jos pelastusviranomainen ei lähde tilannepaikalle tai saapuu sinne ensimmäisten yksiköiden jälkeen, hän on yhteydessä tehtävään hälytettyyn yksikköön ja määrää tarvittaessa yksikön jäsenistä tilannepaikan johtajan. Tilannepaikan johtaja johtaa toimintaa kohteessa pelastusviranomaisen antamien ohjeiden mukaisesti.

Riittävä johtamisvalmius on varmistettu kaikilla johtamisen tasoilla hälytysvastesuunnittelulla. Hätäkeskus-päivystäjän tekemä arvio tehtävän onnettomuustyyppistä, kokoluokasta, kiireellisyydestä ja sijainnista määrittävät hälytettävän pelastusmuodostelman ja sen johtajan. Kokoluokaltaan pieniä tehtäviä (pelastusyksikkö tai -ryhmä) johtaa pääsääntöisesti alipäällystöviranhaltija tai sopimushenkilöstöön kuuluva ryhmänjohtaja, joka on määrätty tilannepaikan johtajaksi. Keskisuurien tehtävien (pelastusjoukkue) johtajaksi hälytetään päällystöviranhaltija. Kokoluokaltaan suurien tehtävien (pelastuskomppania) hälytysvaste sisältää 2-3 päällystöviranhaltijan hälyttämisen.

Pelastustoiminnan laadukas johtaminen tarvitsee osaavaa henkilökuntaa sekä toimivat johtamisvälineet ja -tilat. Pelastuslaitoksella on nykyisellään riittävästi osaavaa henkilökuntaa jokaisen johtamistason tehtävien varmistettuun johtamiseen. Päällystötasoista johtamista varten on viisi nykyaikaista johtoautoa sekä suojatiloihin sijoitettuna kaksi nykyaikaista johtokeskusta ja tilannekeskus. Johto- ja tai tilannekeskukset voidaan tarvittaessa miehittää nopeasti ja henkilövahvuutta voidaan asteittain kasvattaa aina täysvalmiuteen saakka. Tilannekeskuksesta ja sen palveluista on kerrottu tarkemmin kohdassa 7.

Päätös pelastustoiminnan johtamisesta

- Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä toteutetaan siten, että johtamisjärjestelmä vastaa säädösten, toimintavalmiuden suunnitteluohjeen ja toimintaympäristön vaatimuksia.
- Pelastusmuodostelmien johtaminen sekä johtamisvalmiuden toteutuminen koko pelastustoimialueella varmistetaan henkilöstön pätevyyksellä ja hälytysvastesuunnittelulla. Pelastusjoukkueen ja sitä suurempien muodostelmien johtaja pyritään saamaan kohteeseen 45 minuutin kuluessa hälytyksestä. Johtamista tuetaan etäjärjestelyin.

- Pelastustoiminnan päällystötasoista johtamista varten on neljä johtamisryhmää. Oulun ja Ylivieskan paloasemilla on 24/7-valmiudessa päivystävät palomestarit kuljettajineen. Pohjoisen vastualueen päällystötasoista johtamisvalmiutta varmistaa yksi päivystävä palomestari vapaamuotoisesta varallaolosta. Lisäksi pelastuslaitoksen päivystävän päällikön tehtävät hoidetaan yhden johtamisryhmän toimesta päivystyksellä ja virka-ajan ulkopuolisella vapaamuotoisella varallaololla.
- Pelastustoiminnan johtamista varten ylläpidetään tilannekeskusta, johtokeskusta ja viittä johtoyksikköä (varayksikköjärjestelyineen).
- Suuronnettomuusvalmiutta edellyttävien onnettomuustilanteiden johtamisvalmius kootaan käyttämällä päällystön ryhmähälytyksiä. Tavoitteena on, että suuronnettomuusvalmiuteen kuuluvien muodostelmien johtaminen voidaan aloittaa täysipainoisesti 4 tunnin kuluessa onnettomuuden tapahtumisesta ja keskeytyttömästi 12 tunnin kuluessa onnettomuuden tapahtumisesta.
- Pelastustoiminnan keskeisten johtamis- ja viestijärjestelmien ylläpidossa sekä uusien järjestelmien kehittämisessä ja hankinnassa noudatetaan pääosin valtakunnallisia ratkaisuja. Pelastuslaitos varautuu osaltaan johtamis- ja viestijärjestelmistä aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Suuronnettomuuksien, häiriötilanteiden, poikkeusolojen ja näihin liittyvien erityistilanteiden johtamisvalmiuksia ylläpidetään ja kehitetään pelastuslaitoksen vuosittaisen koulutussuunnitelman mukaisesti. Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän kehittämisessä huomioidaan yhteistyö naapuripelastuslaitosten kanssa.

6.8 Pelastustoimen ohjeet ja suunnitelmat

Pelastustoiminnan järjestäminen edellyttää huolellista suunnittelua. Suunnittelua edellyttää myös pelastuslaki (379/2011), jonka mukaan laadittaviin suunnitelmiin kuuluu muun muassa sammutusvesisuunnitelma (30 §), hälytysohjeet (33 §), ulkoiset pelastussuunnitelmat (48 §) sekä pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat (47 §). Pelastuslain vaatimusta tarkentaa SM:n asetus pelastustoimen suunnitelmista (1368/2018), jonka mukaan pelastustoimen suunnitelmien tulee vastata paikallisia tarpeita ja niiden sisällön tulee perustua pelastustoimen alueella esiintyviin uhkiin ja niistä aiheutuvien riskien arviointiin.

Keskeinen osa valmiutta kohdata päivittäisiä onnettomuuksia ja mahdollisia suuronnettomuuksia perustuu huolellisesti laadittuihin pelastustoiminnan johtamisen yleissuunnitelmiin ja onnettomuustyyppikohtaisiin suunnitelmiin. Pelastuslaitoksen pelastustoimintaan liittyvien suunnitelmien tilanne on hyvä, mutta vuoden 2019 alusta voimaan tullut asetus pelastustoimen suunnitelmista, pelastuslaitosten yhdistyminen ja muut tarpeet edellyttävät joiltain osin suunnitelmien päivittämistä, täydentämistä ja uudelleenjärjestelyä. Tämä työ pyritään toteuttamaan mahdollisimman kattavasti vuoden 2023 aikana. Suunnitelmakokonaisuus sisältää perusteet ja toimintamallit pelastustoiminnan tekniselle, taktiselle, operatiiviselle, strategiselle sekä osin normatiiviselle johtamiselle. Suunnitelmakokonaisuus määrittelee myös pelastustoiminnan johtajien pätevyysvaatimukset ja vastuut eri tasoissa tilanteissa.

Varsinaisten suunnitelmien lisäksi on erinäinen määrä ohjeita, jotka kohdistuvat osin suoraan pelastustoimintaan ja osin esimerkiksi pelastustoiminnan toimintaedellytysten järjestämiseen. Ohjeita on laadittu muun muassa tulvantorjunnan järjestelyistä, erityisten korkeiden rakennusten huoneistopalojen sammutuksesta, raide-, ilma- ja meriliikenneonnettomuuksista, pelastusteiden mitoituksesta ja rakennusten kiinteistä sammutusvesiputkistoista.

Päätös pelastustoiminnan suunnitelmista

- Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää säädösten ja pelastuslaitoksen tarpeiden edellyttämän määrän pelastustoiminnan yleissuunnitelmia ja onnettomuustyyppikohtaisia suunnitelmia. Suunnitelmarakenne noudattelee sisäministeriön asetuksessa (1363/2018) määritettyä suunnitelmarakennetta (yleissuunnitelmat, vaativat tilanteet ja yhteistyö). Suunnitelmat laaditaan

yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Suunnitelmat, mukaan lukien pelastuslain (379/2011) 48 §:n mukaiset ulkoiset pelastussuunnitelmat, päivitetään yhteystietojen osalta vuosittain ja muilta osiltaan enintään kolmen vuoden välein.

- Ulkoisten pelastussuunnitelmien laatimisesta ja ylläpidosta sekä harjoitussuunnitelmien laadinnasta vastaa pelastustoiminnan päällystö pelastuslaitoksen riskienhallintapäällikön tukemana. Suunnitelmien riittävyyden ja ajantasaisuuden arviointi tehdään suunnitelmien tarkistamisen yhteydessä, osin UPS-kohteiden valvontakäyntien yhteydessä sekä perusteellisemmin niin sanottujen UPS-harjoitusten suunnittelun yhteydessä.

6.9 Yhteistyö pelastustoiminnassa

Pelastuslain 46 §:n mukaan valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastustoiminnan suunnitteluun ja pelastustoimintaan siten kuin siitä pelastuslain 47 §:ssä ja eri hallinnonalojen säädöksissä säädetään. Muiden viranomaisten osalta pelastuslain 49 §:n mukaisesti valtion ja kunnan viranomaiset ja laitokset ovat velvollisia antamaan pyynnöstä pelastusviranomaisille toimialaansa kuuluvaa tai siihen muuten soveltuvaa virka-apua.

Lakisääteisen osallistumisvelvollisuuden lisäksi pelastustoiminnan johtaja voi määrätä muitakin henkilöitä osallistumaan pelastustoimintaan sekä määrätä antamaan käytettäväksi pelastustoimintaan soveltuvia kalustoa, välineitä, rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, välineitä ja tarvikkeita ja niin edelleen. (PeL 36-37 §)

Pelastuslaitos on huomionnut edellä mainittujen säädösten antamat mahdollisuudet pelastustoiminnan suunnittelussa, jonka lisäksi pelastuslaitos harjoittelee vuosittain yhteistyöviranomaisten kanssa. Säännöllisillä yhteistoimintaharjoituksilla edistetään toiminnan kehittämistä, parannetaan tiedonkulkua ja tilannekuvaa sekä varmistetaan tilanteen hallinta päivittäisissä ja suuronnettomuuksissa sekä häiriötilanteissa.

Päätös yhteistyöstä pelastustoiminnassa

- Pelastuslaitos huomioi pelastuslain 46-47 § mukaisen viranomaisyhteistyön sekä pelastuslain 36 ja 36a §:n mahdollistamat oikeudet pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen mitoituksessa.
- Pelastuslaitos ylläpitää edellä mainituista yhteistyötahoista pelastuslain 92 §:n mukaista varautumisrekisteriä. Keskeisten viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa laaditaan tarpeelliseksi katsottavat yhteistyösopimukset.
- Yhteistyön ylläpitämisessä ja kehittämisessä hyödynnetään Pohjois-Pohjanmaan alueellista turvallisuus- ja valmiusfoorumia (katso kohta 8.4).

7 PALVELUTASOPÄÄTÖS, TILANNEKESKUS

Pelastuslaitoksen tilannekeskus toimii pelastuslaitoksen sisäisenä tilannekuvan tuottajana ja rajapintana yhteistoimintaviranomaisten ja muiden sidosryhmien suuntaan. Tilannekuvatoiminnot kattavat päivittäiset turvallisuus- ja valmiustilanteet aina poikkeusolojen olosuhteisiin saakka. Tilannekeskus seuraa aktiivisesti toimintaympäristön muutoksia, jolloin mahdollisiin häiriö- ja poikkeustilanteisiin voidaan reagoida etupainotteisesti ja tehokkaasti.

Tilannekuvatoimintojen ohella tilannekeskus tukee ja tarvittaessa johtaa pelastustoimintaa sekä toimii pelastustoimintaan ja pelastustoimen tilannekuvaan liittyvänä viestikeskuksena. Tilannekeskus ottaa vastaan tiedotteita sekä välittää ja tiedottaa henkilöstöään pelastustoimintaan vaikuttavista poikkeus- ja häiriötilanteista. Tilannekeskus välittää tarvittaessa onnettomuus- ja häiriötilanteiden tilannekuva kuntien johtoryhmien jäsenille ja muille viranomaisille tai osapuolille, jotka tilannekuva tarvitsevat. Lisäksi tilannekeskus tukee pelastustoiminnan johtajaa onnettomuustilanteisiin liittyvässä tiedottamisessa. Tiedotuskanavina ovat mm. perinteiset mediapalvelutiedotteet, muut onnettomuustiedotteet sekä pelastuslaitoksen Internet-sivut ja some-kanavat. Tilannekeskus seuraa sosiaalista mediaa sekä uusisointia pelastuslaitoksen tehtävien hoitamisesta. Tarvittaessa puuttuu ja oikaisee vääринymmärryksiä sekä disinformaatiota

7.1 Tilannekeskuksen nykytilan kuvaus

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskustoiminnot sijaitsevat Oulussa. Tilannekeskuksen toimitilat ovat nykyaikaiset ja niiden toimitilaturvallisuus sekä toiminnalliset ICT-ratkaisut palvelevat varsin hyvin tilannekeskustarpeita. Tilannekeskus on kuitenkin kohtalaisen uusi ja sitä on kehitetty alkuvuodesta 2022 laaditun projektisuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmassa on huomioitu muun muassa se, että tilannekeskus olisi tulevaisuudessa yksi Suomen viidestä alueellisesta pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksesta.

Oulu-Koillismaan pelastuslaitos aloitti tilannekeskuspalvelut 1.10.2021. Palvelu tuottaa tilannekuva pelastuslaitoksen valmiudesta ja tehtävistä sekä tulee pelastustoiminnan johtamista. Palvelua tuotetaan tilannekeskuksesta päivittäin (ma-su) klo 7.30-16.30 sekä muuna aikana varallaolosta.

Jokilaaksojen pelastuslaitoksella ei ole ollut varsinaista tilannekeskusta. Tilannekeskustoiminta on käynnistetty johtokeskuksen yhteyteen päällystöviranhaltijoiden toimesta, jos pelastustoiminnan tilanteet tai esimerkiksi ennustettu myrsky ovat sitä edellyttäneet.

7.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskustoimintojen kehittämisen lähtökohtana ovat pelastuslaitoksen omat tarpeet sekä valtakunnallisen Pelastustoiminnan johtamisen kehittäminen -työryhmän laatimat esitykset.

Pelastustoimen uudistushanke

Sisäministeriö asetti Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston kanssa yhteisen pelastustoimen uudistushankkeen vuonna 2015. Hankkeen tavoitteena oli kehittää pelastustoimen järjestelmää ja helpottaa pelastustoimen järjestämistä siirtymistä kunnilta maakunnille sote- ja maakuntauudistuksen yhteydessä. Vuonna 2016 sisäministeriö asetti uudistukselle 14 työryhmää, joista yksi oli Pelastus-toiminnan johtamisen kehittäminen.

Pelastustoiminnan johtamisen kehittäminen -työryhmän tehtävänä oli tarkastella nykyisiä pelastustoiminnan johtamisjärjestelmiä sekä niihin liittyviä johto- ja tilannekeskustoimintoja. Työn tavoitteena oli muodostaa kehitysehdotus, jonka pohjalta pelastustoiminnan johtamisen toimintamallit sekä tilanne- ja johtokeskusten suunnitteluperusteet muokkautuvat entistä yhdenmukaisempaan muotoon. Työryhmä ehdotti, että alueellisten 24/7-tilannekeskusten järjestämistä vastuu säädettäisiin Pohjois-Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Pirkanmaan, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan maakunnille. Pelastustoimen järjestämislain 5 §:ään perustuvat säädösmuutokset tilanne- ja johtokeskuksista ovat valmistelussa. Asetus astunee voimaan 2024 vuoden alusta alkaen.

Valtakunnallisessa toimintamallissa pelastustoimessa on neljä eritasoista johtokeskusta, joista osa on välittömässä valmiudessa, osa perustetaan määräajassa, jos vallitseva tilanne sitä edellyttää. Toteutusmallin mukaiset johtamistasot on esitetty alla olevassa taulukossa.

Johtokeskukset	Muodostelma	Alue	Perustaminen	Taktinen valmius	Strateginen valmius
Sisäministeriön johtokeskus	-	Valtakunnallinen	120 min	-	240 min
Pelastuslaitosten strateginen johtokeskus	Yhtymä	Valtakunnallinen/ alueellinen/ maakunnallinen	Välitön	Välitön	60 min
Pelastuslaitosten taktinen johtokeskus	Komppania	Alueellinen/ maakunnallinen	Välitön	Välitön	120 min
Pelastuslaitoksen johtokeskus	Komppania	Jokainen maakunta	30-120 min	120 min	Poikkeusoloissa

Taulukko. Johtokeskusten valmiustasot

(Pelastuslaitosten johtamisvalmiuden kehittäminen -työryhmä, SM/ Pelastuslaitosten verkosto)

Valtakunnallisen mallin mukaisessa yhteistoiminta-alueen (jäljempänä myös YTA) tilannekeskuksessa työskentelee yksi päällystöviranhaltija (niin sanottu TIKE-mestari). TIKE-mestari vastaa YTA-alueensa pelastustoiminnan johtamisesta komppanian tasoisissa tehtävissä sekä ruuhkatilanteissa, kunnes onnettomuuskohteena olevan pelastustoimialueen johtokeskus on miehitetty (taktinen valmius, päivystävä päällikkö esikuntineen, enintään 120 minuutissa hälytyksestä) tai päällystötasoinen johtaminen on järjestetty muulla tavoin. Käytännön toteutustavoista sovitaan YTA-alueen pelastuslaitosten välisellä sopimuksella.

Pelastuslaitoksen strateginen johtokeskus toimisi lähinnä poikkeusoloissa. Poikkeusoloissa tapahtuva pelastustoiminnan johtaminen perustuu normaaliajan järjestykseen, mutta valmiuslain tarkoittamissa poikkeusoloissa jatkuva johtokeskusvalmius on pitkäkestoisempaa, jopa kuukausia ja johtokeskuksen alaisuuteen voidaan perustaa lisää muodostelmia, kuten väestönsuojelumuodostelmia ja vahvennettuja pelastustoiminnan muodostelmia. Viranomaisilla saattaa myös olla käytettävissään poikkeusolojen laajennettuja toimivaltuuksia. Siirtyminen valmiuslain tarkoittamiin poikkeusoloihin tiedostetaan yleensä ennakkoon ja siten johtamisvalmiuden kohottamiselle on riittävästi aikaa.

Valtakunnallisessa mallissa yksi pelastuslaitosten taktisista johtokeskuksista toimii valtakunnallisena strategisena johtokeskuksena. Strategisella johtokeskuksella on valmiudet käynnistää valtakunnallisen merkittävän tehtävä koordinoiti yhdessä sisäministeriön kanssa. Valmiudet tulee olla saavutettu 60 minuutissa. Strategisen johtokeskuksen tehtävä on koordinoita suuria moniviranomaistehtäviä kansallisesta näkökulmasta.

Pelastustoiminnan johtamisen kehittäminen -työryhmän esityksen mukaan Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos ylläpitäisi välittömässä valmiudessa olevaa yhteistoiminta-alueen tilanne- ja johtokeskusta sekä määräajassa (30-120 min) valmiuteen nostettavaa Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen omaa johtokeskusta. Pelastustoimen yhteistoiminta-alueista on tarkoitus säätää pelastustoimen lainsäädännössä. Tämän hetkisen tiedon mukaan Pohjois-Pohjanmaa kuuluisi Pohjois-Suomen yhteistoiminta-alueeseen, jonka muodostaisivat Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan pelastustoimialueet.

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskustoimintojen kehittämisen perustana on Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskustilat. Kehittämisessä tukeudutaan vuonna 2022 laadittuun projektisuunnitelmaan sekä jo vuonna 2022 aloitettuun johtamistekniikan, toiminnanohjauksen, ohjeistuksen ja koulutuksen kehittämistyöhön. Kehittämistyötä on jatkettava vuoden 2023 aikana.

Kehittämistyö ja sekä vuoden 2023 aikana ylläpidettävien tilannekeskuspalveluiden varmistaminen vaativat resursseja. Lisäksi alueellisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan aloittaminen edellyttää, että yhteistoiminta-alueen tilannekeskukselle laaditaan henkilöstösuunnitelma vuoden 2023 alusta alkaen.

Tilanne- ja johtokeskuksen kehittämisessä on huomioitava myös ICT-järjestelmien kansalliset vaatimukset. Tilannekeskuksen kahden ensimmäisen toimintavuoden ajalle ajoittuu myös kahden laajan tietojärjestelmän käyttöönotto, kun ERICA- ja KEJO-järjestelmät tulevat osaksi pelastuslaitoksen tilannekeskuksen toimintaa. Myös TUVE-käyttöönotto ajoittuu vuoteen 2023. Ohjelmien käyttöönotto tulee edellyttämään henkilöstön laajaa kouluttautumista ja ne tuovat osaltaan tehokkuutta ja varmuutta laajan ja analysoidun tilannekuvan ylläpitämiseen.

Pelastustoiminnan keskeisten viestiliikennejärjestelmien ylläpidossa sekä uusien viestiliikennejärjestelmien kehittämisessä ja hankinnassa noudatetaan valtakunnallisia ratkaisuja. Pelastuslaitos varautuu osaltaan viestiliikennejärjestelmistä aiheutuvien kustannusten maksamiseen. Pelastuslaitos huolehtii pelastustoiminnan viestiliikenteen alueellisesta varmistamisesta tarkoituksenmukaisella tavalla. Viestiliikenteen varmistamisessa pyritään huomioimaan myös viranomaisyhteistyön tarpeet.

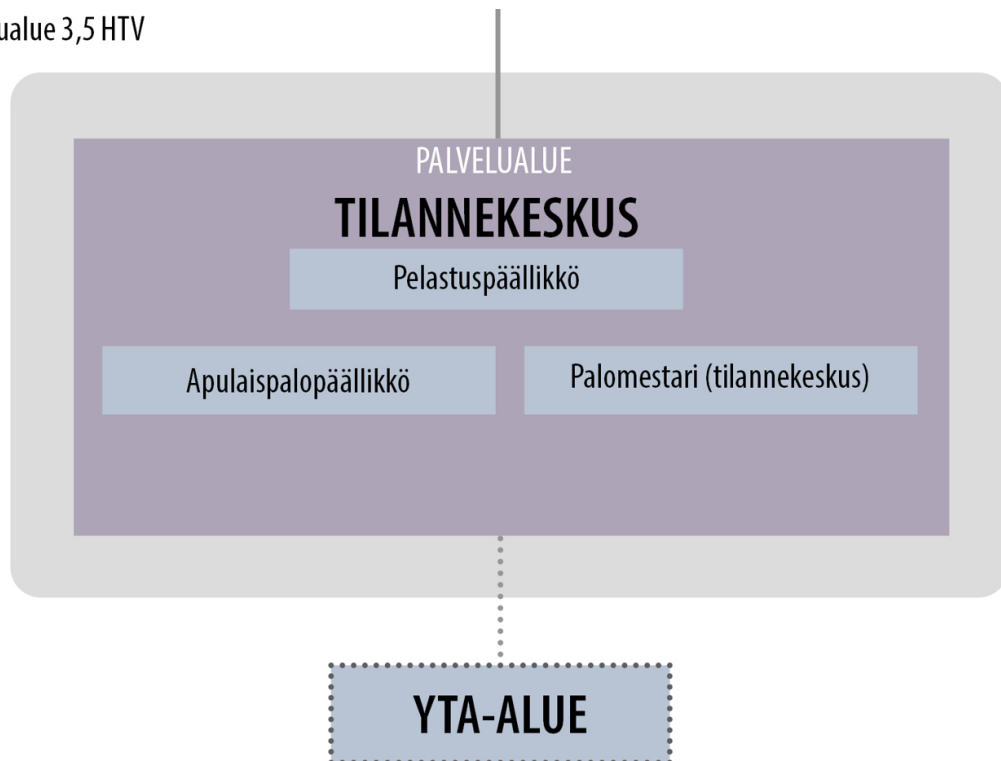
Kustannusvaikutus

Tilannekeskus -palvelualueen kustannusvaikutus on 284 066 € (vuoden 2023 talousarvio, bruttokustannus).

7.3 Tilannekeskuspalvelut ja toimintojen organisointi

Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksella on kohdassa 7 todetun mukainen tilanne- ja johtokeskus. Tilannekeskustoimintojen ylläpitäminen ja kehittäminen kuuluu Tilannekeskus -palvelualueen tehtäviin, jota johtaa palvelualueen pelastuspäällikkö. Tilannekeskuksen keskeisenä tehtävänä on tuottaa ja jakaa pelastustoiminnan tilannekuvaa, tukea pelastustoiminnan johtamista, viestintää ja tiedottamista sekä johtaa pelastustoimintaa päivystysaikanaan hälytystehtävissä, joissa nimetty tilannepaikanjohtaja kuuluu pelastuslaitoksen sopimushenkilöstöön. Tilannekeskuksen antamalla johtamisen tuella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joita tilannekeskus tekee pelastustoiminnan johtajan määräyksestä tai ennalta sovitun ohjeistuksen mukaan, joilla mahdollistetaan pelastustoiminnan johtajan keskittyminen pelastustoiminnan kannalta kriittiseen johtamistoimintaan.

Vastuualue 3,5 HTV

Kuva. Tilannekeskuksen palvelualueen organisaatio

Päätös tilannekeskuksesta

- Pelastuslaitoksen tilannekeskuspalveluita tuotetaan Oulussa sijaitsevasta tilanne- ja johtokeskuksesta. Tilannekeskus päivystää yhden päällystöviranhaltijan vahvuudella päivittäin klo 8:00-16:00. Muuna aikana valmiutta tilannekeskustoimintojen aloittamiseen varmistaa varallaolosta pelastustoimialueen päivystävä päällikkö.
- Pelastuslaitos kehittää tilannekeskustoimintoja (tilat, henkilöstö, järjestelmät, ohjeet, koulutus, työaika ja niin edelleen) siten, että toiminta voidaan laajentaa vuoden 2024 alusta alkaen pelastustoimialueen tilannekeskuksesta koko Pohjois-Suomen yhteistoiminta-alueen tilanne- ja johtokeskukseksi. Kehittämisessä huomioidaan tilanne- ja johtokeskustoimintoja koskevat valtakunnalliset ratkaisut.

8 PALVELUTASOPÄÄTÖS, VARAUTUMINEN JA VALMIUSSUUNNITTELU

Pelastustoimen järjestämislaki (613/2021, 3 §), Laki hyvinvointialueista (611/2021, 150 §) ja Valmiuslaki (1552/2011, 12 §) edellyttävät, että hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin, normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muihin toimenpitein huolehdittava toimintansa jatkuvuudesta mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Pelastustoimen varautumisen ja valmiussuunnittelun uhkakuvina käytetään normaaliolojen uhkamallia täydennettynä poikkeusoloihin liittyvillä uhkakuilla (valmiuslaki 1552/2011, 3 §). Poikkeusolojen onnettomuusuhat esitetään pelastuslaitoksen riskianalyyseissä, pelastustoimen valmiussuunnitelmassa ja osin myös Pohjois-Pohjanmaan maakunnan alueellisessa riskiarviossa.

8.1 Varautumisen nykytilan kuvaus

Varautumisessa ja valmiussuunnittelussa keskeistä on jatkuvuudenhallinta, jonka toimenpiteillä edistetään pelastuslaitoksen kykyä ylläpitää palvelutuotannon jatkuvuus mahdollisimman häiriöttömästi tilanteista ja olosuhteista riippumatta. Vuoden 2022 loppuun saakka Jokilaaksojen ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitokset tuottavat varautumisen palvelut alueellaan. Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella varautumiseen on valmiuspäällikön ja Jokilaaksojen pelastuslaitoksen valmiuspäällikön ja valmiussuunnittelijan virat. Vuoden 2023 alusta Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastuslaitos vastaa pelastustoimen varautumisen tehtävistä.

Osa poikkeusolojen johtamistoimintaa on suunniteltu vanhojen ohjeiden mukaisesti siten, että tarvittaessa perustetaan erillisiä väestönsuojelun suojelumuodostelmia. Muodostelmien henkilöstö on varattu kuntien henkilöstöstä ja johtopaikoiksi on varattu soveltuvia suojatiloja kuntien kiinteistöistä. Suojelumuodostelmien johto on toiminut suoraan pelastuslaitoksen johdon alaisuudessa. Toimintaa ei ole jatkossa tarkoituksenmukaista suunnitella järjestettäväksi kuvatulla tavalla, vaan toiminnan järjestämiseen kehitetään muita käytäntöjä.

Valmius- ja suuronnettomuusharjoitusten toteutuksessa on hyödynnetty muun muassa puolustusvoimien paikallispuolustusharjoituksia. Paikallispuolustusharjoitukset on tarkoitettu viranomaisyhteistoiminnan harjoitteluun, jonka yhteydessä osallistujat voivat toimeenpanna myös oman toimialansa harjoitustoimintaa.

8.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2023

Varautumisen ja valmiussuunnittelun kehittämistyön keskeisenä tavoitteena on tuottaa Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitokselle ja pelastustoimialueelle onnettomuusuhkien, pelastustoimialueen tarpeiden sekä pelastustoimialan säädösten mukaiset väestönsuojelun, varautumisen ja valmiussuunnittelun palvelut. Kehittämistyöllä varmistetaan edellytyksen pelastuslaitoksen palvelutuotannon jatkuvuudelle ja valmiuden kohottamiselle normaaliajan vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain 3 §:n tarkoittamissa poikkeusoloissa. Tavoitteena on lisäksi tuottaa riittävä valmius valmiuslain 17 luvun mukaiseen väestön varoittamiseen, evakuointiin ja suojaamiseen sekä omatoimisen varautumisen tukemiseen kaikissa olosuhteissa.

Pelastuslaitoksella on oltava valmius realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin väestön suojaamiseen poikkeusoloissa siten, että ihmishenkiä ei menetetä puutteellisen pelastustoiminnan ja suojausmahdollisuuksien vuoksi. Mahdollisen aseellisen selkkauksen aikana väestönsuojelujärjestelmän on pystyttävä suojaamaan siviiliväestöä ja auttamaan heitä selviytymään aseellisen voimankäytön välittömiltä vaikutuksilta sekä luomaan välittömät edellytykset eloonjäämiselle koko hyvinvointialueella. Tavoitteen toteutuminen edellyttää, että Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmat ovat ajan tasalla ja tarvittavat varautumistoimenpiteet ja etukäteisvalmistelut on toteutettu. Varautuminen perustuu ajantasaiseen tilannekuvaan ja riskien arviointiin.

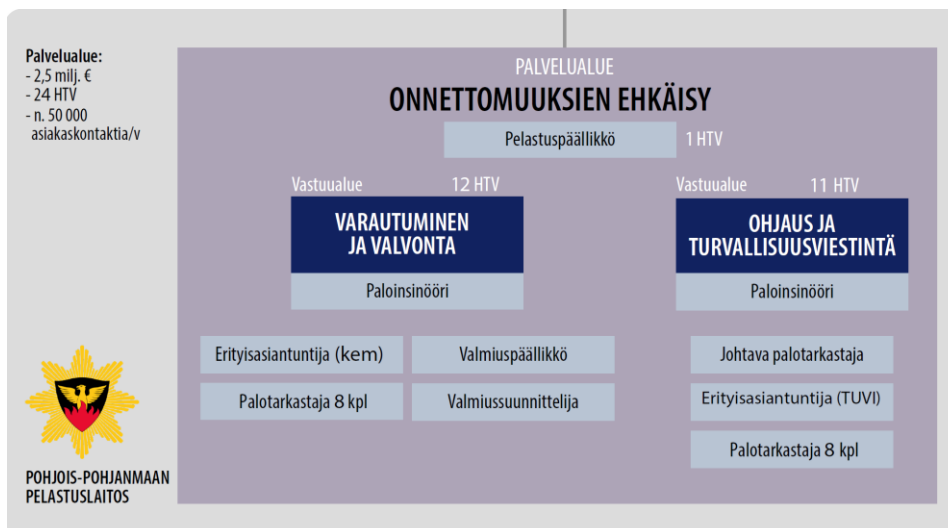
Kustannusvaikutus

Varautumisen ja valmiussuunnittelun kustannusvaikutus sisältyy onnettomuuksien ehkäisy -palvelualueen kustannuksiin (katso kohta 5.2).

8.3 Varautumisen ja valmiussuunnittelun organisointi ja tavoite

Pelastuslaitoksen aktiivinen varautuminen häiriö- ja kriisitilanteisiin on tärkeää. Hyvinvointialueen pelastustoimen varautumis- ja valmiussuunnittelutehtäviä varten on päätoimista henkilöstöä, mutta pelastuslain 65 §:ssä tarkoitettu varautumisvelvoite kuuluu jokaisen pelastuslaitoksen työntekijän velvollisuuksiin.

Pelastuslaitoksen varautumis- ja valmiussuunnittelutehtävien koordinointi ja toteutus sijoittuvat onnettomuuksien ehkäisyn palvelualueelle ja siellä Varautuminen ja valvonta -vastuualueelle. Varautumisen ja valmiussuunnittelun päätoimisena resurssina on valmiuspäällikkö ja valmiussuunnittelija. Tehtäväkokonaisuudesta vastaa valmiuspäällikkö.

Kuva. Varautuminen osana onnettomuuksien ehkäisyn organisaatiokaaviota.

Päätös varautumisen ja valmiussuunnittelun henkilöresurssista ja tavoitteesta

- Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen varautumisen ja valvonnan päätoimista henkilöstöä ovat valmiuspäällikkö ja valmiussuunnittelija (2 htv). Tämän lisäksi pelastuslaitoksen vastuulla olevat väestönsuojelutehtävät ja niihin varautuminen kuuluvat pelastuslaitoksen jokaisen työntekijän velvollisuuksiin.
- Pelastustoimialueen varautumisen ja valmiussuunnittelun palvelut tuotetaan yhtenäisin perustein ja menetelmin koko pelastustoimialueelle noudattaen Jokilaaksojen ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitosten vuoden 2022 palvelutasoa. Vuoden 2023 osalta keskeisenä tavoitteena on väestönsuojelun alueellisen toimintamallin kehittäminen.

8.4 Kuntien valmiussuunnittelun ohjaus ja yhteistoiminta eri turvallisuustilanteissa

Aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) mukaan AVI:n yhtenä tehtävä on kuntien valmiussuunnittelun tukeminen ja varautumisen yhteensovittaminen alueellaan. Pelastuslain 27 § mukaan pelastuslaitos voi tukea pelastustoimen alueeseen kuuluvien kuntien valmiussuunnittelua, jos siitä on

kuntien kanssa sovittu. Pelastuslaitoksen pelastustoiminnan johtamisohjeessa ja muissa pelastuslaitoksen suunnitelmissa ja ohjeissa on määritelty johtamisjärjestelyt yhteistoimintatilanteissa.

Jokilaaksojen valmius- ja turvallisuusfoorumi on perustettu alkuvuodesta 2020. Jokilaaksojen valmius- ja turvallisuusfoorumin toiminta on järjestetty kuntavetoisesti ja pelastuslaitos tukee sekä osallistuu foorumin toimintaan aktiivisesti. Jokilaaksojen valmius- ja turvallisuusfoorumilla on sen perustamisesta alkaen ollut tärkeä roolialueen kuntien keskinäisen informaation vaihdossa ja alueen tilannekuvan kokoamisessa.

Oulu-Koillismaan kunnat ovat perustaneet Oulu-Koillismaan valmius- ja turvallisuusfoorumin keväällä 2022. Foorumin toiminta on järjestetty kuntavetoisesti ja pelastuslaitos osallistuu foorumin toimintaan aktiivisesti. Valmiusfoorumien tarkoituksena on yhteistyön avulla kehittää alueen kokonaisturvallisuutta sekä kriisinsietokykyä kaikissa turvallisuustilanteissa.

Varautumis- ja valmiussuunnittelutehtävän menestyksessä hoitaminen edellyttää, että pelastuslaitos tekee jatkossakin yhteistyötä niin kuntien kuin myös hyvinvointialueen, valtion virastojen, puolustusvoimien, kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Päätös yhteistoiminnasta kuntien kanssa

- Pelastuslaitos ei tee erillisiä sopimuksia kuntien valmiussuunnittelun tukemisesta. Kuntien valmiussuunnittelun tukemista edistetään osallistumalla aktiivisesti alueellisten valmius- ja turvallisuusfoorumien toimintaan, joihin kohdennetaan valmiussuunnittelijan työpanoksesta 0,4 htv ja valmiuspäällikön työpanoksesta 0,2 htv. Pelastuslaitoksen johto ja asiantuntijat osallistuvat tarpeen mukaan alueelliseen ja valtakunnalliseen varautumistyöhön.

8.5 Koulutus

Pelastuslain 64 § mukaan kukin viranomainen huolehtii poikkeusolojen varautumistehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta.

8.5.1 Poikkeusolojen suojeleorganisaation koulutus

Pelastuslain 67 §:n nojalla Sisäministeriö ja Aluehallintovirasto voivat määrätä väestönsuojelun johto- ja muun erityishenkilöstön osallistumaan pelastusopiston järjestämään varautumiskoulutukseen enintään kymmeneksi vuorokaudeksi vuodessa.

Päätös poikkeusolojen suojeleorganisaatioiden koulutuksesta

- Pelastuslaitos huolehtii pelastuslaitoksen henkilöstön koulutuksesta pääosin omana työnään sekä yhteistyössä Pelastusopiston kanssa. Kouluttajaresurssina ovat valmiuspäällikkö ja valmiussuunnittelija (yht. n. 0,3 htv) sekä palvelualueiden päällystöviranhaltijat.

8.6 Valmiusharjoitukset

Pelastuslaitoksen ja pelastustoimintaan osallistuvien muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kriisi-valmiutta voidaan kehittää suuronnettomuus- ja valmiusharjoituksilla. Pelastustoimella on oltava valmius kansallisten kriisien ja suuronnettomuuksien tehokkaaseen ja laaja-alaiseen johtovastuuseen ja hoitoon. Pelastuslaitoksella on lisäksi valmiuslakiin ja lakiin hyvinvointialueista perustuva velvollisuus huolehtia palvelutuotantonsa jatkuvuudesta normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Päätös valmiusharjoituksista

- Pelastuslaitos osallistuu Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ja Puolustusvoimien järjestämiin valmius- ja paikallispuolustusharjoituksiin. Näiden lisäksi normaaliajan vakaviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyviä elementtejä pyritään liittämään osaksi alueen suuronnettomusharjoituksia. Edellä mainittujen harjoitusten suunnittelutyöhön kohdennetaan valmiuspäällikön työpanoksesta 0,2 htv.
- Pelastuslaitoksen johto ja asiantuntijat osallistuvat alueellisille maanpuolustuskursseille osallistumispaikkojen mahdollistamalla tavalla.

8.7 Väestön suojaaminen

Pelastuslain 32 §:n mukaan väestön varoittaminen ja suojaaminen on yksi osa pelastuslaitoksen vastuulla olevaa pelastustoimintaa. Tärkeimpiä tehtäviä ovat varsinaisen pelastustoiminnan lisäksi väestön varoittamiseen tarkoitettujen järjestelmien ylläpito, rakenteellisen väestönsuojelun valvonta ja ohjaus sekä evakuintien suunnittelu.

8.7.1 Väestönvaroitussjärjestelmät

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen on huolehdittava alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteissa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä.

Väestön varoittamiseen tarvittavien kiinteiden laitteistojen sijoittaminen perustuu ensisijaisesti vaarallisten aineiden kuljetuksesta sekä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista aiheutuviin onnettomuusriskeihin. Pohjois-Pohjanmaan pelastustoimialueella on väestön varoittamista varten yhteensä 76 kiinteästi asennettua väestöhälytintä (tilannen vuoden 2022 päättyessä).

Päätös väestönvaroitussjärjestelmästä

- Kiinteästi asennettavia väestöhälyttimiä asennetaan ja ylläpidetään merkittävimmissä taajamissa sekä erityisten riskikohteiden läheisyydessä. Muilla alueilla varoittaminen toteutetaan liikuteltavien hälyttimien avulla ja median kautta välitettävillä vaaratiedotteilla.
- Vanhoja väestöhälyttimiä uusittaessa tai uusia hälyttimiä hankittaessa siirrytään nykyaikaisten elektronisten hälyttimien käyttöön, jotka mahdollistavat sekä yleisen vaaranmerkin että puheviestien antamisen. Uusimisen yhteydessä arvioidaan myös hälyttimen tarkoituksenmukaisuus suhteessa alueen onnettomuusriskeihin. Väestöhälyttimien vuosittainen uusimis- ja ylläpitokustannus on noin 40 000 €.
- Väestönvaroitussjärjestelmien ylläpidossa ja kehittämisessä seurataan aktiivisesti muun muassa mobiililaitteita hyödyntävää valtakunnallista varoitussjärjestelmien kehitystyötä.

8.7.2 Säteilynvalvonta

Pelastustoimialueen kunnissa on vuoden 2022 tilanteen mukaan 22 Säteilyturvakeskuksen (STUK) säteilynvalvontajärjestelmään (USVA) kuuluvaa säteilynvalvonta-asemaa. Valvonta-asemat kattavat koko pelastustoimialueen. Valtakunnallisen säteilynvalvontajärjestelmän ohella pelastuslaitoksilla on oltava välineet ja osaaminen tarkistaa kiinteän järjestelmän antava mittaustulos sekä muu radioaktiiviseen päästöön viittaava ilmoitus tai havainto.

Päätös säteilyvalvonnasta

- Pelastuslaitos ylläpitää valmiutta suorittaa säteilyhavaintoon perustuvia radioaktiivisen säteilyn tarkistusmittauksia, sekä valmiutta aloittaa vahvistetun säteilyhavainnon edellyttämät ensitoimenpiteet väestön varoittamiseksi ja suojaamiseksi. Säteilymittausvalmius sijoitetaan riskiperusteisesti ja siten, että valmius kattaa koko pelastustoimialueen.
- Pelastuslaitos tarjoaa tilat valtakunnallisen säteilyvalvontajärjestelmän valvonta-asemia varten. Säteilyturvakeskus (STUK) maksaa kiinteistä säteilyvalvonta-asemista ja niiden tietoliikenneyhteyksistä aiheutuvat kustannukset.

8.7.3 Väestönsuojat ja väestön evakuointi

Väestönsuojien rakentamista, tarkastamista ja ylläpitoa koskevat säädökset sisältyvät pelastuslakiin sekä väestönsuojia koskeviin asetuksiin. Pelastuslaitoksen alueella on noin 3 800 väestönsuojaa, joissa on yhteensä noin 325 000 suojapaikkaa. Suojista valtaosa on rakennettu asuinrakennusten ja työpaikka- tai liikerakennusten yhteyteen. Loput suojista ovat johtokeskuksia ja yleisiä väestönsuojia. Väestönsuojien käyttötarve esiintyy yleensä vain sotatilaan, sodan uhkaan tai sen jälkitilaan liittyvissä olosuhteissa. Väestönsuojien rakentamiseen liittyvästä neuvonnasta ja ohjauksesta sekä ylläpidon valvonnasta on kerrottu tarkemmin onnettomuuksien ehkäisyä koskevissa teksteissä.

Evakuointisuunnittelun perusteena ovat muun muassa onnettomuusriskien kartoitus, eri viranomaisilta saatavat uhka-arviot sekä sodanajan tilanteiden osalta myös väestönsuojien määrä ja niiden sijainti. Poikkeusolojen laajamittaisten evakuointien ja väestön siirtojen toimivalta on valmiuslain 121 §:n nojalla valtioneuvostolla ja vastuu evakuointien yleisjohdosta sisäministeriöllä. Evakuointien toteuttajana on muun muassa pelastuslaitokset.

Päätös varautumisesta evakuointeihin

- Pelastuslaitos ylläpitää tarvittavia suunnitelmia ja valmiutta vakavien häiriötilanteiden tai poikkeusolojen edellyttämiin väestön evakuointeihin. Evakuointisuunnittelusta vastaa valmiussuunnittelija (työmäärä n. 0,2 htv).

8.8 Pelastustoiminnan johtaminen eri uhkamallien aikana (häiriötilanteet ja poikkeusolot)

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (YTS 2017) mukaisesti häiriötilanteen hallinnassa noudatetaan samoja periaatteita sekä normaali- että poikkeusoloissa. Myös pelastuslaitoksen johtamisjärjestelyt perustuvat kaikissa tilanteissa normaaliolojen johtamisjärjestelyihin. Laajennetut johtamisjärjestelyt voivat tulla kyseeseen esimerkiksi valmiuslain 3 §:n kohtien 1 ja 2 mukaisissa poikkeusoloissa (sota, sen välitön uhka tai jälkitila).

8.8.1 Johtamistoiminta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Viranomaisten johtovastuiden tulee olla selkeät. Tilanteita on johdettava ennakoivasti ja riittäväillä voimavaroilla. Toimivaltainen viranomainen johtaa operatiivista toimintaa ja muut viranomaiset tukevat vastuuviranomaista. Toimintaa johtava taho vastaa myös viestinnästä siten, että tieto ja tilannekuva kulkee eri toimijoiden välillä ja hallinnon ylemmät tasot ovat tietoisia tilanteesta.

Päätös pelastustoiminnan johtamisesta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

- Pelastustoimen poikkeusolojen muodostelmien hälyttäminen ja johtaminen perustuvat kaikissa turvallisuustilanteissa normaaliolojen järjestelyihin, joita täydennetään turvallisuustilanteen mukaisesti. Väestönsuojelun johtaminen organisoidaan yhteistyössä kuntien kanssa.

8.8.2 Pelastuslaitoksen johtokeskus

Pelastuslain 77 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee järjestää pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa. Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen johtokeskus sijaitsee Oulussa. Johtokeskustoimintaa varten on nimetty ja varattu henkilöstöä ja laadittu työjärjestys ja tarpeelliset ohjeet.

Päätös pelastuslaitoksen johtokeskuksesta

- Pelastuslaitos ylläpitää Oulussa johtokeskusta, joka tilojen, laitteistojen, ohjelmistojen ja henkilöstön puolesta mahdollistaa pelastustoiminnan ja vallitsevan kokonaistilanteen johtamisen kaikissa turvallisuustilanteissa, myös poikkeusoloissa. Johtokeskustoimintaa varten on varatila Jokilaaksojen alueella.
- Poikkeusolojen johtokeskusvalmius perustuu normaaliajan järjestelyihin, joita laajennetaan turvallisuustilanteen mukaisesti. Johtokeskustyöskentelyyn tarvittava henkilöstö hälytetään pelastuslaitoksen päällystöstä ja miehistöstä.
- Johtokeskusvalmiuden ylläpitämisestä vastaa tilannekeskuksen palvelualue (katso kohta 7.2 ja 7.3). Valmiuspäällikkö tukee poikkeusolojen johtamisvalmiuden kehittämistä (0,1 htv).

8.8.3 Yhteydet kuntien ylläpitämiin poikkeusolojen suojelumuodostelmiin

Poikkeusolojen tilannekuva- ja johtamistoiminnan ylläpitäminen edellyttävät kyseiseen tarpeeseen soveltuvia ja myös poikkeusolojen tilanteissa toimintavarmoja viestiliikenneyhteyksiä. Toimintavarmat viestiliikenneyhteydet ovat tarpeen mm. pelastusmuodostelmien, pelastuslaitoksen tilanne- ja johtokeskuksen, hyvinvointialueen ja kuntien johtokeskusten sekä eri hallinnonalojen poikkeusolojen suojelumuodostelmien välille. Kaikilla hallinnon tasoilla tulee olla kyky muodostaa tilannekuvaa sekä jakaa sitä muille tarvitsijoille. Järjestelmien hankinnassa ja kehittämisessä on huomioitava yhteensopivuus muiden keskeisten yhteistyötahojen kanssa.

Päätös poikkeusolojen viesti- ja tietoliikenneyhteyksistä

- Poikkeusolojen viesti- ja tietoliikenneyhteyksien järjestämisessä tukeudutaan ensisijaisesti normaaliajan valtakunnallisiin järjestelmiin, kuten viranomaisradioverkkoon (VIRVE) ja matkapuhelinverkkoon.
- Pelastuslaitoksen johtokeskuksen poikkeusolojen viesti- ja tietoliikenneyhteyksistä vastaa tilannekeskuksen palvelualue. Poikkeusolojen suojeluorganisaatioista vastaavat hankkivat ja ylläpitävät poikkeusoloissa tarvittavat puhe- ja tietoliikenneyhteydet sekä tarvittavat päätelaitteet (kuten Virve-radiot) omille muodostelmilleen. Pelastuslaitos osaltaan ohjaa ja opastaa alueen kuntia yhteensopivien viestintävälineiden ja verkkojen hankinnassa sekä kehittämisessä (osana varautumis- ja valmiussuunnitteluasioihin liittyvää yhteistyötä).

8.9 Suojelumateriaali ja varaukset

Poikkeusolojen materiaalihankinnat perustuvat osin pelastuslain 64 §:n veloitteeseen väestönsuojeluun varautumisesta, mutta osin myös veloitteeseen jatkaa palvelutuotantoa kaikissa olosuhteissa, myös poikkeusoloissa. Pelastuslaitoksen henkilöstöllä on normaaliajan tehtävien edellyttämät suojavarusteet ja -materiaali.

Päätös yleiseen suojelutoimintaan varattavasta materiaalista

- Pelastuslaitoksen henkilöstön ja muodostelmien suojamateriaalin lisä- ja täydennyshankinnat tehdään valmiussuunnitelman liitteenä olevan hankintasuunnitelman mukaisesti. Materiaalihankinnat

toteutetaan porrastettu siten, että osa materiaaleista hankitaan vasta turvallisuustilanteen kiristyessä normaalioloista häiriötilanteeseen tai poikkeusoloihin. Suojelumateriaalin hankintaa koordinoi valmiussuunnittelija (arvio työmäärästä 0,1 htv) yhteistyössä pelastuslaitoksen yhteisten palveluiden ja HVA-konsernin hankintavastaavien kanssa.

- Hankittavat suojelumateriaalit valitaan ja varastoidaan siten, että materiaalia voidaan hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti normaaliolojen valmiuden ylläpitämisessä (suuronnettomuusvalmius).

8.9.1 Henkilöstö, kalusto- ja tilavaraukset

Varauksilla tarkoitetaan pelastustoimen osalta pelastustehtävissä tarvittavan henkilöstön, kaluston ja tilojen varaamista pelastustoimen käyttöön myös poikkeusoloissa.

Pelastuslain 64 § mukaan kukin viranomainen huolehtii poikkeusolojen suojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta. Pelastuslaitoksen poikkeusolojen tehtävien henkilövaraukset on tehty vuonna 2020 (Jokilaaksojen pelastuslaitos) ja 2022 (Oulu-Koillismaan pelastuslaitos). Pelastuslaitoksen kalusto ja tilat ovat pelastuslaitoksen käytössä myös poikkeusoloissa.

Päätös henkilö-, kalusto- ja tilavarauksista

- Pelastuslaitoksen henkilövaraukset tarkistetaan ja tarpeelliset varausesitykset tehdään enintään kolmen vuoden välein ja aina, mikäli toimintamenetelmissä, organisaatiossa tai henkilöstössä tapahtuu huomattavia muutoksia. Varauksista vastaa valmiussuunnittelija (työmäärä n. 0,1 htv).

8.10 Varautumisen ja väestönsuojelun suunnitelmat

Valmiuslain 12 §:n mukaan mm. hyvinvointialueiden ja kuntien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen ensimmäisen valmiussuunnitelman pohjana on ollut Jokilaaksojen ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen valmiussuunnitteluaineistot sekä normaaliajan ja poikkeusolojen riskianalyysit. Suunnitelma on hyväksytty syksyllä 2022.

Päätös varautumis- ja suojelusuunnitelmista

- Vakavia häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten tehtävä suunnittelu on keskitetty pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmaan. Suunnittelu tehdään 4 vuoden jaksoissa. Suunnitelma tarkistetaan vuoden 2023 aikana ja sen jälkeen vuosittain. Valmiussuunnitelman ylläpidosta vastaa valmiuspäällikkö (työmäärä n. 0.3 htv) yhteistyössä palvelualueiden henkilöstön kanssa.

9 ALUEEN PELASTUSTOIMEN TUOTTAMAT MUUT PALVELUT

Hyvinvointialueen pelastustoimelle ja pelastuslaitokselle kuuluvista lakisääteisistä tehtävistä säädetään muun muassa pelastuslaissa (379/2011). Keskeisen osan muodostavat onnettomuuksien ehkäisyyn ja pelastustoimintaan liittyvät tehtävät.

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tehtäviin voi kuulua myös ensihoitopalveluun kuuluvia tehtäviä, jos hyvinvointialue niin päättää. Kyseeseen tulee lähinnä ensihoitopalvelua tukeva ensivastetoiminta. Päätöstä ensivastetoiminnan sisällyttämisestä vuoden 2023 ensihoitopalveluun ei vielä ole, mutta eri osapuolten tahtotila on jatkaa ensivastetoimintaa myös vuoden 2023 aikana. Sopimusneuvottelut ensivastetoiminnasta ovat käynnissä.

9.1 Ensivastetoiminta

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (1326/2010) 40 §:n mukaan ensivastetoiminnalla tarkoitetaan hätäkeskuksen kautta hälytettävissä olevan muun yksikön kuin ambulanssin hälyttämistä äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan luokse. Ensivasteyksikkö kykenee aloittamaan välittömät ja välttämättömät ensihoitotoimet hätätilapotilaan auttamiseksi ennen ensihoitoyksikön saapumista sekä avustamaan ensihoitoyksikön henkilöstöä potilaan hoidossa ensihoitoyksikön paikalla ollessa. Ensivastetoiminta pienentää hoidonalkamisviivettä, tukee hätätilapotilaan hoidon käynnistymistä ja luo paremmat lähtökohdat potilaan selviytymiselle. Ensivasteyksikkö on aina ensihoitopalvelun tukiyksikkö. Ensivasteyksikkö ei kuljeta potilasta (kuin poikkeustapauksissa) eikä korvaa ensihoitoyksikköä.

Jokilaaksojen ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitokset ovat tuottaneet ensivastepalvelua kaikissa pelastustoimialueen kunnissa. Palvelu on pyritty järjestämään siten, ettei siitä ole aiheutunut kohtuutonta haittaa pelastustoiminnan valmiudelle. Vuonna 2022 Jokilaaksojen pelastuslaitoksella ensivastepalvelua tuotettiin 23:lta ja Oulu-Koillismaan alueella 19 paloasemalta. Ensivastetehtävien kokonaismäärä oli vuonna 2021 yhteensä noin 2 400 tehtävää. Ensivastetoiminnan ja -valmiuden nykyisessä järjestämistavassa on pelastuslaitoskohtaisia eroja, joiden yhteensovittamista on jatkettava vuoden 2023 aikana yhteistyössä HVA:een ensihoitopalvelun kanssa.

Pelastuslaitoksen ensivastehenkilöstön peruskoulutus on muodostunut pelastusalan tai terveydenhuoltoalan ammattitutkinnosta tai pelastuslaitoksen sopimushenkilöstön ensiapu- ja ensivastekoulutuksesta. Ensivastehenkilöstön osaamista on ylläpidetty säännöllisellä harjoittelulla sekä lisä- ja täydennyskoulutuksilla pelastuslaitoksen itsensä tai ensihoitopalvelun järjestämänä. Ensivastetoimintaa on tuotettu noudattaen hoitotyön eettisiä periaatteita sekä potilas- ja työturvallisuuden vaatimuksia.

Päätös ensivastetoiminnasta

- Vuonna 2023 pelastuslaitos toteuttaa ensivastetoimintaa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen ensihoitopalvelun kanssa tehdyn yhteistoimintasopimuksen mukaisesti.
- Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksen ensivastetoimintaa tuottaa pelastustoiminnan palvelualue. Ensivastetoiminnan ohjeistaminen, kehittäminen ja seuranta annetaan tehtäväksi erikseen nimettäville henkilöille.
- Pelastuslaitos jatkaa vuoden 2023 aikana ensivastetoimintojen yhteensovitystyön viimeistelyä alueellaan. Tähän liittyy ensivastetoiminnan koulutussuunnittelun ja sen seurannan sekä osaamisen varmentamisen kehittämistä sekä ensivastekaluston modernisointia ja yhteensovitystyötä. Pelastuslaitos tekee tiivistä yhteistyötä ensivastepalvelun kehittämisessä Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen ensihoitopalvelun kanssa.

Kustannusvaikutus

Ensivastetoiminnan kustannusvaikutus sisältyy pelastustoiminta -palvelualueen kustannuksiin (katso kohta 6.2).